

**T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI**

**KAMU POLİTİKALARI AÇISINDAN TÜRKİYE’NİN
GÖÇ POLİTİKASI: SURİYELİ SİĞİNMACILAR**

TAHA KAYALARLI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**DANIŞMAN:
DOÇ. DR. ERHAN ÖRSELLİ**

KONYA-2019

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin	Adı Soyadı	Taha KAYALARLI		
	Numarası	158104011009		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
Tezin Adı	Kamu Politikaları Açısından Türkiye'nin Göç Politikası: Suriyeli Sığınmacılar			

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Taha KAYALARLI

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	Taha Kayalarlı
	Numarası	158104011009
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
	Programı	Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Doç. Dr. Erhan ÖRSELLİ
	Tezin Adı	Kamu Politikaları Açısından Türkiye'nin Göç Politikası: Suriyeli Sığınmacılar

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan "Kamu Politikaları Açısından Türkiye'nin Göç Politikası: Suriyeli Sığınmacılar" başlıklı bu çalışma 03/07/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Sıra No	Danışman ve Üyeler		
	Unvanı	Adı ve Soyadı	İmza
1	Doç. Dr.	Erhan ÖRSELLİ	
2	Dr. Öğr. Üyesi	Yasin TAŞPINAR	
3	Dr. Öğr. Üyesi	Erdal BAYRAKCI	

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Taha KAYALARLI		
	Numarası	158104011009		
		Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
	Tez Danışmanı	Doç. Dr. Erhan ÖRSELLİ		
Tezin Adı				

ÖZET

Göç olgusu insanlık tarihi kadar eski bir kavram olmakla birlikte aynı zamanda insanlığın var olduğu sürece süreklilik arz edecek olan bir kavramdır. Bu yönüyle zamandan bağımsız bir kavram olma özelliğine sahip olan göç kavramı diğer taraftan dünya üzerindeki her ülkenin göç üzerine geliştirdiği kamu politikalarıyla da evrensel bir boyuta sahiptir.

2011 yılında Tunus'ta başlayıp zamanla diğer Ortadoğu ve Kuzey Afrika ülkelerine yayılan Arap Baharı sürecinin etkili olduğu ülke Suriye olmuştur. Suriye'de ortaya çıkan iç savaş sonucunda resmi kayıtlara göre sadece Türkiye'ye sığınan 3,6 milyon Suriyeli sığınmacı bulunmaktadır. Bu bağlamda çalışmada Türkiye'nin genel hatlarıyla göç politikaları incelenerek Suriyeli sığınmacılar konusunda uygulanan kamu politikalarının vatandaş gözünden algısı analiz edilmeye çalışılmıştır. Vatandaş algısını analiz edebilmek amacıyla bir anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın evrenini Samsun ve Amasya illerinde ikamet eden 18 yaş üzeri Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları oluşturmaktadır. Anket çalışması 15 Nisan 2019 – 25 Nisan 2019 tarihleri arasında belirlenen örneklem planı doğrultusunda toplam 360 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Anket çalışmasından elde edilen bulgular değerlendirildiğinde vatandaşların Türkiye'de bulunan Suriyeli sığınmacılara sunulan kamu hizmetlerini yeterli düzeyde buldukları ancak aradan geçen zamana rağmen toplumsal entegrasyon sürecinde halâ sorunlar yaşandığı ve bu sebepten Suriyeli sığınmacıların toplumsal entegrasyonu konusunda daha etkin kamu politikaları uygulanmasını istedikleri anlaşılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kamu Politikaları, Göç, Arap Baharı, Suriyeli Sığınmacılar, Türkiye.

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	 NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ KONYA SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
---	--	--

Author's	Name and Surname	Taha KAYALARLI			
	Student Number	158104011009			
		Political Science And Public Administration			
	Study Programme	Master's Degree (M.A.)	X		
		Doctoral Degree (Ph.D.)			
	Supervisor	Doç. Dr. Erhan ÖRSELLİ			
Title of the Thesis/Dissertation	Turkey's Migration Policy in Terms of Public Policy: Syrian Refugees				

ABSTRACT

Although the concept of migration is as old as the history of mankind, it is also a concept that will continue as long as humanity exists. With this aspect, the concept of migration, which has the characteristic of being a time-independent concept, also has a universal dimension with the public policies developed by every country in the world on migration.

Syria was the most influential country in the Arab Spring, which began in Tunisia in 2011 and spread over time to other Middle Eastern and North African countries. Results appeared in the civil war in Syria, according to official records there are only 3.6 million Syrian refugees who took refuge in Turkey. In this context, work on the perception of the citizens in the eyes of the public policies implemented by examining immigration policy with Syrian refugees in Turkey has tried to analyze the general line. A survey was conducted to analyze citizen perception. The universe of the study over the age of 18 residing in Samsun and Amasya is composed of citizens of the Republic of Turkey. The survey was conducted with a total of 360 participants in line with the sample plan determined between 15 April 2019 - 25 April 2019. The survey assessed the findings obtained from the working citizens of public services offered to Syrian refugees in Turkey, where they found adequate, but the way in the process of social integration, despite the passage of time which still problems experienced and understood that they want more efficient implementation of public policies on social integration of Syrian refugees to this reason.

Keywords: Public Policy on Migration, the Arab Spring, Syrian Refugees, Turkey.

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın her aőamasında katkıları bulunan ve desteğini hiçbir zaman benden esirgemeyen danışman hocam Doç. Dr. Erhan ÖRSELLİ'ye teőekkürü bir borç biliyor ve őükranlarımı sunuyorum. Ayrıca tez jürimde bulunan Dr. Öğr. Üyesi Erdal BAYRAKÇI ve Dr. Öğr. Üyesi Yasin TAŞPINAR Hocalarıma değerli katkılarından dolayı ayrı ayrı teőekkürlerimi sunuyorum. Yine alıőma boyunca bana her zaman moral veren, hep yanımda olan ve desteklerini her daim yanımda hissettiğim başta anneme, babama ve kıymetli ağabeyim Murat Ayęün KAYALARLI'ya sonsuz teőekkürlerimi sunuyorum.

İÇİNDEKİLER

Tablolar Listesi	iii
Kısaltmalar Listesi	v
Giriş	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KAMU POLİTİKASI KAVRAMI VE TÜRKİYE’NİN GÖÇ POLİTİKASI

1.1. Kamu Politikası Kavramı.....	5
1.2. Kamu Politikasının Özellikleri	6
1.3. Kamu Politikası Oluşturma Süreci	8
1.4. Kamu Politikası Aktörleri.....	9
1.4.1. Resmi Aktörler.....	10
1.4.1.1. Parlamento	11
1.4.1.2. Hükümet ve Bürokrasi	11
1.4.1.3. Yargı	13
1.4.2. Gayri Resmi Aktörler.....	14
1.4.2.1. Siyasal Partiler	14
1.4.2.2. Bireyler (Seçmenler ve Vatandaşlar).....	15
1.4.2.3. Baskı Gruplar – Sivil Toplum Örgütleri	16
1.4.2.4. Medya	17
1.4.3. Uluslararası Aktörler.....	18
1.4.4. Diğer Aktörler.....	19
1.5. Kamu Politikaları Bağlamında Göç Politikaları	21
1.5.1. Göç Kavramı.....	21
1.5.2. Göçün Nedenleri	25
1.5.3. Göçün Çeşitleri	26
1.5.4. Tarihsel Süreçte Göç Olgusu	28
1.5.5. Genel Olarak Türkiye’de Göç Politikaları	33
1.6. Mülteci Kavramı	36
1.6.1. 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununa Göre Mülteci – Şartlı Mülteci – İkincil Koruma ve Geçici Koruma Kavramları.....	38
1.6.1.1. Mültecilik.....	39
1.6.1.2. Şartlı Mültecilik	40
1.6.1.3. İkincil Koruma.....	41
1.6.1.4. Geçici Koruma.....	41
1.6.2. Türkiye’deki Suriyelilerin Hukuki Statüsü.....	

İKİNCİ BÖLÜM

SURİYE’DE İÇ SAVAŞ VE TÜRKİYE

2.1. Arap Baharı ve Suriye.....	44
2.2. Arap Baharının Sebepleri.....	46

2.3. Suriye’den Türkiye’ye İlk Göç Dalgası	49
2.4. Türkiye’de Oluşturulan Sığınmacı Kampları	51
2.4.1. Sığınmacı Kamplarındaki Güncel Veriler	52
2.4.1.1. Adana Barınma Merkezi	53
2.4.1.2. Adıyaman Barınma Merkezi	53
2.4.1.3. Gaziantep Barınma Merkezi	53
2.4.1.4. Hatay Barınma Merkezi	53
2.4.1.5. Kahramanmaraş Barınma Merkezi	54
2.4.1.6. Kilis Barınma Merkezi	54
2.4.1.7. Malatya Barınma Merkezi	55
2.4.1.8. Mardin Barınma Merkezi	55
2.4.1.9. Osmaniye Barınma Merkezi	55
2.4.1.10. Şanlıurfa Barınma Merkezi	55
2.5. Barınma Merkezi Dışındaki Suriyeli Sığınmacılar	56
2.5.1. Ülke Geneline Dağılan Suriyeli Sığınmacılar	56
2.6. Türkiye’de Yaşayan Suriyelilerin İmkânları ve Sorunları	59
2.6.1. Barınma İmkânları ve Sorunları	60
2.6.2. Sağlık Hizmetleri ve Sorunları	62
2.6.3. Eğitim Hizmetleri ve Sorunları	65
2.6.4. Sosyo-Ekonomik İmkânlar ve Sorunlar	69
2.6.5. Kültürel İmkânlar ve Sorunlar	72
2.6.6. Toplumsal Kabul ve Uyuma İlişkin Sorunlar	74
2.7. Kentlerimizdeki Genel Durum	76
2.7.1. Sığınmacılarla Birlikte Kentlerimizin Genel Sosyolojik Durumu	77
2.7.2. Sığınmacılarla Birlikte Kentlerimizin Genel Ekonomik Durumu	81

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SURİYELİ SİĞİNMACI ALGISI: SAMSUN VE AMASYA İLLERİ ÖRNEĞİ

3.1. Araştırmanın Konusu ve Problemi	85
3.2. Çalışmanın Yöntemi	86
3.3. Anket Çalışmasının Bulguları	88
3.3.1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri	88
3.3.2. Katılımcıların Suriyeli Sığınmacılar Özelinde Göç Politikaları Algısı	92
3.3.3. Katılımcıların Suriyeli Sığınmacı Algısı: Faktör Analizi	100
3.3.4. Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Suriyeli Sığınmacı Algısının Analizi	111
Sonuç	122
Kaynakça	127
Ekler	137

TABLOLAR LİSTESİ

2.1.Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin İllere Göre Dağılımı	58
3.1.Katılımcıların Cinsiyet Dağılımı	88
3.2.Katılımcıların Medeni Durumu	89
3.3.Katılımcıların Eğitim Durumu	89
3.4.Katılımcıların Yaş Dağılımı.....	90
3.5.Katılımcıların Meslek Dağılımı	90
3.6.Katılımcıların Gelir Dağılımı.....	91
3.7.Katılımcıların İkamet İlleri	91
3.8.Katılımcıların İkamet İlçeleri.....	92
3.9. Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Haberlerin Alındığı Kaynaklar.....	93
3.10.Suriyeli İmgesinin Çağrıştırdıkları	93
3.11. Suriyelilerin Dışlanıp-Dışlanmadığı Algısı	94
3.12. Sığınmacıların Suriye'ye Geri Dönüp Dönmeyecekleri Algısı	94
3.13.Suriyelilerle Birlikte Yaşamaya Alışabilme	95
3.14. Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Uyum Sağlama Durumları	95
3.15. Sığınmacılara Karşı Misafirperverlik Gösterilmesi	96
3.16. Sığınmacı Politikasının Oluşturulmasında Vatandaş Görüşlerinin Etkisi	97
3.17. Suriyelilere Yönelik Sunulan Hizmetlerin Yeterli Görülüp Görülmediği.....	97
3.18. Suriyeli Sığınmacılara Vatandaşlık Verilmesi.....	98
3.19. Katılımcıların Suriyeli Algısının Oluşmasında Medyanın Etkisi	98
3.20. Suriyeliler İle İlgili Yaşanan Sorunlar	99
3.21. Suriyelilere Çalışma İzni Verilmesi.....	100
3.22. Katılımcıların Suriyeli Sığınmacı Algısı	101
3.23. Anket İfadelerinin Faktör Değerlendirmesi	103
3.24. Anket İfade Gruplarının Desen Matrisi	104
3.25. Cinsiyete Göre Faktör Analizi	105
3.26. Yaşa Göre Faktör Analizi	106
3.27. Medeni Duruma Göre Faktör Analizi	106
3.28. Eğitim Düzeyine Göre Faktör Analizi	107
3.29. Mesleklerine Göre Faktör Analizi	108
3.30. Gelir Durumuna Göre Faktör Analizi	109
3.31. İkamet Edilen İle Göre Faktör Analizi	109
3.32. Cinsiyete Göre Suriyeliler İle İlgili Yaşanan Sosyolojik Sorun Karşılaştırması	110
3.33. Cinsiyete Göre Suriyelilerin Bir İşte Çalışabilmeleri	111
3.34. Yaşa Göre Suriyeliler İle İlgili Yaşanan Sosyolojik Sorun Karşılaştırması ...	111
3.35. Yaşa Göre Suriyelilerin Bir İşte Çalışabilmeleri	112
3.36. Medeni Duruma Göre Suriyeliler İle İlgili Yaşanan Sosyolojik Sorun Karşılaştırması	112
3.37. Medeni Duruma Göre Suriyelilerin Bir İşte Çalışabilmeleri.....	112
3.38. Eğitime Göre Suriyeliler İle İlgili Yaşanan Sosyolojik Sorun Karşılaştırması	114
3.39. Eğitime Göre Suriyelilerin Bir İşte Çalışabilmeleri	115
3.40. Mesleğe Göre Suriyeliler İle İlgili Yaşanan Sosyolojik Sorun Karşılaştırması	116

3.41. Mesleğe Göre Suriyelilerin Bir İşte Çalışabilmeleri.....	117
3.42. Gelire Göre Suriyeliler İle İlgili Yaşanan Sosyolojik Sorun Karşılaştırması .	118
3.43. Gelire Göre Suriyelilerin Bir İşte Çalışabilmeleri	119
3.44. İkamet Edilen İle Göre Suriyeliler İle İlgili Yaşanan Sosyolojik Sorun Karşılaştırması	120
3.45. İkamet Edilen İle Göre Suriyelilerin Bir İşte Çalışabilmeleri	120

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AFAD	: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
ASPB	: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
BM	: Birleşmiş Milletler
BMMYK	: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
BSYBS	: Bütünleşik Sosyal Yardım Bilgi Sistemi
GBM	: Geçici Barınma Merkezi
GEM	: Geçici Eğitim Merkezi
ĞİGM	: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü
IMF	: Uluslararası Para Fonu
IOM	: Uluslararası Göç Örgütü
MHRS	: Merkezi Hastane Randevu Sistemi
NATO	: Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
UNICEF	: Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
WB	: Dünya Bankası
WTO	: Dünya Ticaret Örgütü
YY	: Yüzyıl

GİRİŞ

Kamu politikaları alanında literatür taraması yapıldığında gelişmiş olan ülkelere oranla Türkiye’de yeterli akademik çalışmaların olmadığı görülmektedir. Bu konuda Türkiye’de özellikle son yıllarda çeşitli araştırmalar ve çalışmalar yapılmış olsa da kamu politikaları alanında akademik olarak henüz yeterli olgunluğa ulaşamadığı söylenebilmektedir. Bilhassa kamu politikalarının çok yönlü ve kompleks bir yapıya sahip olduğu düşünüldüğünde, ayrıca kamu politikası yapım sürecine etki eden faktörlerin değişkenliği ve dinamikliği de göz önüne alındığında kamu politikalarının ülkeler için ne derece önemli olduğu belirgin bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Bilindiği gibi her ülke başta sağlık, eğitim, iç ve dış güvenlik, sosyal güvenlik, ekonomi, maliye, kültür ve turizm, kentleşme, göç, ulaşım, kalkınma gibi alanlar olmak üzere birçok alanda hizmet üretmekle yükümlüdür. Bu konuların da her birisi ayrı ayrı birer uzmanlık alanı olmakla birlikte aynı zamanda birer kamu politikası faaliyetleridir. Özellikle son yıllarda uluslararası göç alanında yaşanan gelişmeler göç olgusunun kamu politikaları bağlamında ne derece önemli olduğunu ortaya koymuş bulunmaktadır.

Bilindiği gibi Ortadoğu coğrafyası siyasi yönden yüzyıllardır hareketli bir yapıya sahiptir. Ancak 2010 yılı Ortadoğu ve Arap coğrafyası için başlı başına bir değişim ve dönüşümü beraberinde getirmektedir. 2010 yılında Tunus’ta başlayan ve etkisi dalga dalga civar ülkelere de yayılan Arap baharıyla beraber bu coğrafyalarda onlarca yıldır hüküm süren tek adam rejimleri birer birer yıkılmıştır. Etkisi 2010 yılından bu yana devam eden ve gelecek yıllar içerisinde de devam edecek olan, Arap halkının demokrasi ve özgürlük isteğinden doğan bu halk hareketi hiç kuşkusuz bu ülkelerle uzaktan veya yakından ilgisi bulunan diğer ülkeleri de etkilemiştir.

Arap baharından nasibini almış ülkelere bir tanesi de Türkiye ile 911 kilometre sınır uzunluğuna sahip olan Suriye’dir. Suriye’de Esad Ailesi’nin uzun yıllardır devam eden yönetimine karşı başlayan ilk halk hareketi 2011 yılının mart ayında kendisini göstermiştir. Bu hareket neticesinde Suriye’de iç savaş ortaya çıkmış ve deyim yerindeyse Suriye’deki Arap baharı gelinen son noktada kışa dönüşmüştür. Yaşanan yoğun silahlı çatışmalardan dolayı milyonlarca Suriyeli

yerinden yurdundan olmuş ve can güvenliklerini sağlamak için başta Türkiye olmak üzere Irak, Ürdün ve Lübnan gibi civar ülkelere sığınmışlardır. Bununla beraber yüz binlerce Suriyeli de Türkiye üzerinden çeşitli yollarla Avrupa'ya geçiş yapmışlardır. Türkiye en başından itibaren Suriyeli sığınmacılara karşı “açık kapı” politikası uygulayarak sınırlarına kadar gelen Suriyeli sığınmacıları geri çevirmeyip ülkeye girişlerini kabul etmiştir. Türkiye'ye kitleler halinde gelen Suriyeli sığınmacıların yoğunlaşmasıyla birlikte Suriye sınırına yakın illerde barınma merkezleri kurulmuş ve sığınmacılar buralara yerleştirilmiştir. Ancak sığınmacı sayısının fazla olması ve barınma merkezlerinin yetersiz kalması sebebiyle Türkiye'ye gelen Suriyeli sığınmacıların büyük bir kısmı ülke geneline dağılmıştır. Kuşkusuz bu durum da şehirlerde başta ekonomik ve sosyolojik temelli olmak üzere birtakım değişimlere yol açmıştır.

Kamu politikası bağlamında Suriyeli sığınmacılara yönelik geliştirilen göç politikalarının analiz edildiği ve sığınmacılar konusunda vatandaş algısının ölçüldüğü bu çalışma üç ana bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde kamu politikası kavramı ele alınıp incelenmiş, kamu politikasının oluşturulma süreci ve kamu politikası aktörlerinden söz edilmiştir. Ardından kamu politikaları açısından Türkiye'nin göç politikası incelenmiştir. Bu bağlamda Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kurulmasından itibaren günümüze kadar uygulanan göç politikaları genel hatlarıyla ele alınmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde Arap Baharı, sebepleri ve gelişimi üzerinde durulmuş ardından yine Arap Baharının Suriye üzerindeki etkisi irdelenmiş ve Suriye'de ortaya çıkan halk hareketleri neticesinde 2011 yılında ilk sığınmacı dalgasıyla karşılaşan Türkiye'nin bu konuda ortaya koyduğu politikalar incelenmiştir. Bu noktada aradan geçen yıllar içerisinde Suriye'deki iç savaş krizinin de büyümesiyle birlikte sayısı milyonları aşan Suriyeli sığınmacılara ev sahipliği yapan Türkiye kentlerinde sosyal, ekonomik ve demografik değişimler saptanmaya çalışılmıştır.

Son olarak çalışmanın üçüncü bölümünde ise Türkiye'de bulunan Suriyeli sığınmacılara yönelik vatandaş algısını ölçebilmek amacıyla evrenini Samsun ve

Amasya illerinde yaşayan 18 yaşını doldurmuş Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının oluşturduğu bir anket çalışması yapılmıştır. Yapılan anket çalışmasının 202'si Amasya ilinde ikamet eden katılımcılara, 158'i de Samsun ilinde ikamet eden katılımcılara uygulanmıştır. Bu anket çalışmasında hedeflenen temel amaç Arap Baharı sonrası Türkiye'ye sığınarak ülke genelindeki illere dağılan ve sayısı milyonlarla ifade edilen Suriyeli sığınmacılar konusunda vatandaş algısını ve yine bu konuda uygulanan kamu politikalarının vatandaş gözünden nasıl algılandığını ölçmeye çalışmaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAMU POLİTİKASI KAVRAMI VE TÜRKİYE’NİN GÖÇ POLİTİKASI

Kamu politikası kavramı ülkemizde henüz genç bir alan olarak siyaset bilimi ile kamu yönetimi disiplinleri arasında kendisine yer bulmaktadır.¹ Bu bakımdan kamu politikaları çok çeşitli alanları kapsamaktadır. Örnek olarak eğitim, ekonomi, savunma, sağlık, sosyal güvenlik, enerji, tarım vb. konular bu alanlar arasında sayılabilir.² Kuşkusuz bu alanlar da toplumsal hayatın her alanında kendini gösteren ve oldukça hayati öneme sahip olan konulardır. Bu sebeple kamu politikaları henüz nispeten literatüre geç giren bir kavram olsa da kamu yönetimi açısından büyük önem arz ettiği belirtilebilir.

Kamu politikaları esas olarak hükümetler ve kamu kuruluşları tarafından geliştirilen, hemen aniden olmayan, uygulanan ve belirli bir hareketler serisinden oluşan faaliyetler bütünüdür.³ Böylece seçimler sonucu işbaşına gelen siyasal iktidarların en temel görevi vatandaşların taleplerini karşılamak ve bir uzlaşma zemini tesis ederek toplumsal çatışmaları uzlaştırmaktır. Doğal olarak bu asli görevin en temel çıktılarında birisi kamu politikalarıdır. Vatandaşların ihtiyaçlarını karşılamak için oluşturulan bu politikalar, toplumun ihtiyaçlarının ve beklentilerinin çeşitliliği nedeniyle oldukça geniş bir alanı kapsamaktadır.⁴ Doğal olarak bu durum da kamu politikalarının kamunun yönetimi için ne derece önemli olduğunu ortaya çıkarmaktadır.

Kamu politikalarının bu önemine binaen çalışmanın birinci bölümünde kamu politikaları hakkında genel bilgiler verilerek kamu politikalarının özellikleri belirtilecek, ardından kamu politikalarının aktörleri açıklanarak yine kamu

¹ Fatih Demir, “Kamu Politikası ve Politika Analizi Çalışmalarının Teorik Çerçevesi”, **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı: 30, 2011, s. 107

² Aydın Usta, “Kamu Politikaları Analizine Kuramsal Bir Bakış”, **Yasama Dergisi-24**, s. 81

³ Mustafa Biçer ve H. Hakan Yılmaz, “Parlamentonun Kamu Politikası Oluşturma ve Planlama Sürecindeki Konumunun Yeni Kamu Mali Yönetim Sistemi Çerçevesinde Değerlendirilmesi”, **Yasama Dergisi – 13**, 2009, s. 45

⁴ Mehmet Zahid Sobacı, **Kamu Yönetimi ve Siyaset Biliminde Karar Verme**, Editörler: Özgür Önder ve Fatih Kırışık, 1.Baskı, Orion Kitabevi, Ankara, 2012, s. 51

politikaları bağlamında Türkiye'nin uygulamış olduğu göç politikası konusunda genel bilgiler verilecektir.

1.1. Kamu Politikası Kavramı

Sosyal bilimlerin hemen hemen her alanında olduğu gibi literatür taraması yapıldığında kamu politikaları alanında da üzerinde uzlaşa sağlanmış tek bir kamu politikası tanımının olmadığı görülmektedir. Bu yüzden literatürde farklı tanımlara rastlamak mümkündür. Örneğin; Bardach, kamu politikasını “*hükümetlerin yaptığı şeyler*” (Things Governments Do) olarak tanımlarken Dye ise kamu politikasını “*devletlerin/hükümetlerin yapmayı ya da yapmamayı seçtiği her şey olarak tanımlamıştır.*”⁵ Bu tanıma göre belirli bir konu üzerinde karar vericilerin gerçekleştirdiği faaliyetler kadar hiçbir şey yapmayıp sessiz kalması da bir tür kamu politikasıdır. Başka bir ifadeyle, bir problemle ilgili olarak bir aktör ya da aktörlerce izlenen ve yapma ya da yapmama şeklinde tezahür eden, amaçlı eylemler paketi olarak tanımlamak mümkündür.⁶ Dye'nin yaptığı bu tanım kamu politikasının akademik yazınında en çok atıf alan tanımdır. Bu tanıma göre, devletin yasalardan kaynaklanan otoritesinin bulunduğu herhangi bir konuda yetkili olan kamu kurumu ya da kamu görevlisi tarafından yapılan her türlü işlem ve eylem kamu politikası olarak değerlendirilebilir.⁷

Anderson ise kamu politikasını “*hükümetlerin ne olursa olsun yapmayı ya da yapmamayı seçtikleri şey*” olarak tanımlamanın yeterli olduğunu belirtmekle birlikte sistematik bir analiz yapabilmek için bu tanımın yeterli olmadığını ve bu nedenden dolayı daha keskin bir tanımlamanın olması gerektiğini belirtmiştir. Bu bağlamda kamu politikası kavramını “*devlet organları ve kamu görevlileri tarafından geliştirilen, belli bir konu veya problem ile ilgili olarak aktör veya aktörler*

⁵ Yakup Bulut, Soner Akın ve Ömer Fuad Kahraman, “Kamu Politikalarının Oluşturulmasında Sivil Toplum Kuruluşlarının Etkisi”, **Strategic Public Management Journal**, Volume: 3, Issue: 6, s. 25

⁶ Hakan Yerlikaya, “Kamu Politikalarının Oluşturulmasında Katılımcılık ve Bilgi İletişim Teknolojileri”, **Planlama Uzmanlığı Tezi**, Kalkınma Bakanlığı Bilgi Toplumu Dairesi, 2015, s. 6

⁷ A. Argun Akdoğan, “Türkiye’de Kamu Politikası Disiplininin Tarihsel İzleri”, **Türkiye’de Kamu Yönetimi ve Kamu Politikaları**, Editör: Filiz Kartal, 1. Basım, TODAİE Yayınları, Ankara, 2011, s.

tarafından izlenen amaçlı eylemler ya da eylemsizlikler dizisi” şeklinde ifade etmektedir.⁸ Görüldüğü üzere kamu politikaları konusu esasında devlet yönetiminin bütününe ilgilendiren bir yapıya sahiptir. Bir bütün olarak düşünülen kamu politikalarının, kendisini oluşturan parçalara ayrıldığında aslında ülkede yaşayan tüm vatandaşların hemen hemen tamamını uzaktan ya da yakından etkilediği görülmektedir.

1.2. Kamu Politikasının Özellikleri

Kamu politikaları sahip olduğu nitelikler itibariyle içerisinde bazı özellikleri barındırmaktadırlar. Kamu politikalarının tanımını yaparken de belirtildiği gibi sosyal bilimlerde kesinlik olmadığından dolayı net bir çerçeve çizmek güçtür. Ancak yine de bu bölümde kamu politikalarının genel kabul görmüş belirli bazı özelliklerine değinilecektir.

Kamu politikası tanımları incelendiğinde, içerdiği bazı unsur ve özellikler şu şekilde sıralanabilir: Toplulukları etkileyen kararların oluşumu ve uygulanması ve yine bu anlamda kanun ve idari düzenlemeleri kapsamı, birden çok çözüm yolları arasından en uygununu seçerek belirlenmesi, farklı çıkarların ve aktörlerin yer aldığı bir süreç olmasının yanı sıra ortak iyinin arandığı ve ortak yarar arayışının konusu olarak ortaya çıkması gibi hususlardan bahsedilebilir.⁹

Bu bağlamda salt yönetsel çıktılardan daha fazlasını kapsayan kamu politikalarının genel özellikleri bulunmaktadır. Bu kapsamda, tanımlamalardan çıkarılan özelliklerle de bağlantılı olarak kamu politikalarının genel unsurları daha detaylı olarak şu şekilde ifade edilebilir:

- Kamu politikaları hedefli yaklaşımlar bütünü olarak, belirsiz ve rastlantısal kararlar değildir; çünkü toplumsal sorunlara paralel biçimde oluşan politika

⁸ Veysel Babahanoğlu ve Erhan Örselli, **Kamu Politikası-Türkiye’de Uyuşturucu ile Mücadelede Uygulanan Politikalar ve Toplumsal Algı**, Çizgi Kitabevi, Konya, 2016, s. 24

⁹ Yerlikaya, **a.g.e.**, ss. 6-7; <http://www.acikders.org.tr/mod/resource/view.php?id=2782> (Erişim Tarihi: 07. 03. 2019)

beklentileri bağlamında bu sorunları çözmeye yönelik olarak belirlenmiş amaçlarla karakterize edilmiştir. Bu anlamda kamu politikaları varlığı, toplumdaki sorunlar dolayısıyla ortaya çıkmıştır, başka bir deyişle kamu politikalarının hedefi bu sorunları ortadan kaldırmaya çalışmaktır.¹⁰

- Yönetim ve politika iç içe olan süreçlerdir; başka bir deyişle kamu politikaları ile yönetim birbirinden çok fazla ayrılmamaktadır.¹¹ Ayrıca, politika-yönetim ilişkisi bağlamında kamu politikaları, siyasal rejimlerden bağımsız bir şekilde ve devletin sürekliliği ve meşruiyetinin neticesi olarak her ülkede gerçekleşmektedir; fakat kamu politikası süreçleri her ülkenin kendine özgün bağamları gereği değişkenlik arz etmektedir.¹²
- Birbirinden bağımsız olarak tek başına bir karar, uygulama ya da yasa kamu politikalarının varlığını oluşturmamaktadır; bunun yerine kamu politikaları, (kararların yanı sıra uygulama/faaliyetlerle birlikte bir süreci kapsayarak) belirli toplumsal sorunlara ilişkin tasarlanan faaliyet ve kararların bütününi ifade etmektedir. Bu anlamda kamu politikası, tek tek kararlardan daha fazlası olarak, “kararlar üstü” bir sürece işaret etmektedir.¹³
- Amaçları olduğu kadar, davranışları da kapsayan kamu politikaları; halkın da dahil olduğu paydaşların talebi ve etkileşimi sonucunda oluşmaktadır. Bu anlamda, hükümetin anılan süreçteki talebe verdiği bir çıktı olarak görülebilir.¹⁴
- Daha önce de ifade edildiği üzere, kamu politikaları hem hareket etmeyi, hem de hareket etmemeyi kapsamaktadır. Bu anlamda kamu politikaları olumlu-

¹⁰ Cenay Babaoğlu, “Kamu Politikası Analizine Yönelik Kavramsal ve Kuramsal Bir Çerçeve”, **Yönetim Bilimleri Dergisi**, Cilt:15, Sayı:30, 2017, s.513; Osman Nacak, “Yeni Kamu Yönetimi ve Türkiye’de Kamu Politikalarının Oluşturulması”, **Doktora Tezi**, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2015, s. 81

¹¹ <https://www.sosyoloji.gen.tr/kamu-politikasi-analiz-araci-olarak-sosyoloji-ve-sosyoloji-calismalari/> (Erişim Tarihi: 08.03.2019);

¹² Babaoğlu, **a.g.e.**, s.513; Nacak, **a.g.e.**, s. 82

¹³ Babaoğlu, **a.g.e.**, s.513; Nacak, **a.g.e.**, s. 81

¹⁴ Vefa Samadova, “Kamu Politikasında Rol Oynayan Sivil Aktörler”, **Göller Bölgesi Aylık Hakemli Ekonomi ve Kültür Dergisi**, Sayı:51, Haziran, 2017, s. 60; Babaoğlu, **a.g.e.**, s. 513

olumsuz anlamda yapmayı ya da yapmamayı, hatta nötr bir tutumu da içeren bir süreçtir.¹⁵

- Kamu politikalarının olumlu ve olumsuz olmak üzere iki şeklinin yanı sıra, beklenen ya da beklenmeyen sonuçları da içerdiği söylenebilir.¹⁶
- Kamu politikası, oluşum sürecine dahil olan ya da olmayan herkesi bağlayıcı, zorlayıcı ve kısıtlayıcı niteliğe sahiptir. Bu yönüyle gerek vatandaşlar gerekse devlet açısından zorunluluklar getirmektedirler.¹⁷

Yukarıdaki özelliklerden kamu politikasının gerek faaliyeti gerekse sessiz kalmayı, geleceğe yönelik tahminlerle birlikte davranışları da içeren ve devlet tarafından planlı bir şekilde oluşturulan bir hareketler bütünü olduğu söylenebilir. Bununla birlikte, kamu politikasının bir sistem olarak unsurları; aktörler, tasvirler, kurumlar, süreçler ve sonuçlar olmak üzere 5'e ayrılmaktadır. Birey ve grupları ifade eden aktörler, bazı yetkilerle donatılmış ve strateji belirleyen otoriteler olarak tanımlanmaktadır. Tasvirler, eylem ve şartlarla birlikte gelen tepkilere ilişkin yön veren normatif ve bilişsel bir çerçeveyi ifade etmektedir. Kurumlar ise, davranış ve fiilleri yöneten kural ve normları içermektedir. Süreçler, birey veya grup olarak aktörlerin zamanla karşılıklı etkilerin biçimlenmesi, düzenlenmesi amacıyla değişen çeşitli aktivitelerinin açıklanması olarak tanımlanmaktadır. Sonuçlar ise, kamusal eylemlerin çıktıları ve yansımalarına işaret etmektedir.¹⁸

1.3. Kamu Politikası Oluşturma Süreci

Siyasal iktidarların en temel görevi vatandaşların ihtiyaç ve beklentilerini karşılamaktır. Bu görevin de en önemli çıktılarında birisi kamu politikalarıdır. Ancak ne var ki toplumun her kesiminin devletten beklentisi, vatandaşın öncelik

¹⁵ Mete Yıldız ve Mehmet Zahid Sobacı, “Kamu Politikası ve Kamu Politikası Analizi”, **Kamu Politikası: Kuram ve Uygulama**, 1. Baskı, Adres Yayınları, Ankara, 2013, s.18; Babaoğlu, **a.g.e.**, s. 513; <http://www.acikders.org.tr/mod/resource/view.php?id=2782> (Erişim Tarihi: 08.03.2019)

¹⁶ <http://www.acikders.org.tr/mod/resource/view.php?id=2782> (Erişim Tarihi: 08.03.2019)

¹⁷Ahmet Uçar ve Nilüfer Negiz, “Yerelde Kamu Politikalarının Oluşumunda Yönetişim ve Katılımcılık: Isparta İncelemesi”, **Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi CİEP Özel Sayısı**, 2016, s. 791; Babaoğlu, **a.g.e.**, s. 513

¹⁸Babahanoğlu ve Örselli, **a.g.e.**, ss. 28-29; Usta, **a.g.e.**, s. 81

sırasına göre farklılık arz etmektedir. Bu nedenle kamu politikalarının fikri temellerinde farklı toplumsal talepleri bir noktada uzlaştırarak toplumsal sorunlara çözüm bulma düşüncesi vardır.¹⁹

Kamu politikası yapım süreci belirli aşamalardan oluşan döngüsel bir süreçtir. Bu süreç sırasıyla “gündem oluşturma, politikanın oluşturulması, uygulama ve değerlendirme” olmak üzere dört temel aşamadan oluşmaktadır. Gündem oluşturma; toplumsal sorunların ve alternatif çözümlerin yönetenler ve yönetilenler nezdinde önem kazanması veya kaybetmesi sürecidir. Politikanın oluşturulması süreci; kamu politikasının hedeflerinin belirlenmesi, bu hedeflere ulaşarak ilgili toplumsal sorunu ortadan kaldıracak alternatiflerin belirlenmesini ve alternatiflerden birinin uygulanmasına karar verilmesini ifade etmektedir.²⁰ Uygulama aşaması; oluşturulan kamu politikasının işlevsel hale dönüştürülmesi ve bürokrasi tarafından fiiliyata geçirilmesine işaret etmektedir. Nihayetinde değerlendirme aşaması ise uygulanan kamu politikasının etkinliği ya da verimliliği bakımından geribildirimini sağlamaktadır. Bu bakımdan, bu aşama uygulanan kamu politikasının söz konusu soruna ilişkin etkisinin tespit edilmesini ifade etmektedir.²¹

1.4. Kamu Politikası Aktörleri

Toplumsal sorunlara çözüm üretmek için geliştirilen kamu politikalarının oluşturulması (formülasyonu), uygulanması ve değerlendirilmesi sürecine, politikacılardan uluslararası örgütlere kadar uzanan geniş bir yelpazede birçok içsel ve dışsal aktör dâhil olmaktadır. Bu aktörlerden bir kısmı, doğrudan benimsenecek politikaya dair tercihte bulunma yetkisine sahipken, diğer bir kısmı statülerine bağlı olarak sadece tercihi etkileyebilmektedirler.²²

Kısıtlı kamu kaynaklarına karşın hızla artan toplumsal talep ve beklentiler sonucunda, pek çok toplumsal kesim kamu politikalarını etkilemek için rekabet

¹⁹ Nacak, **a.g.e.**, s. 77

²⁰ Yıldız ve Sobacı, **a.g.e.**, s. 24

²¹ Nacak, **a.g.e.**, ss. 91-93

²² Yıldız ve Sobacı, **a.g.e.**, s. 19

etmektedir. Birbirinden farklı düşünceleri benimseyenlerin yer aldığı söz konusu rekabet ortamında, kamu politikalarını etkileyen aktörler de paralel biçimde artmaktadır.²³ Bu açıdan bakıldığında kamu politikası üretme sürecine dâhil olan aktörler göz önüne alınırsa, esasında kamu politikası üretme eyleminin bir uzlaşma zemininde buluşması oldukça zor olacaktır. Nihayetinde politika sürecine dâhil olan her bir aktörün talebi farklı doğrultularda kendini gösterecektir. Bu durum da aktörler arası çıkar çatışmasını gündeme getirebilecektir.

Her ne kadar kamu politikalarına etki eden aktörlerin sınıflandırılmasında birbirinden farklı tasnif modelleri yer alsada da, bu aktörler kaynaklandıkları alana göre resmi aktörler (yasama, yürütme, yargı), gayri-resmi aktörler (vatandaşlar, çıkar grupları, siyasi partiler, sivil toplum örgütleri, medya) ve uluslararası kuruluşlar olarak tasnif edilebilir.²⁴ Bunların yanı sıra, kamu politikası kararlarının alındıkları çevre ve coğrafi, demografik, siyasal, toplumsal ve ekonomik koşullarından bağımsız olarak ele alınması mümkün değildir; diğer ülkeler, siyasal kültür ve siyasal yaklaşımlar, çıkar grupları arasındaki özgün çatışma ve uzlaşma hatları, devlet – piyasa ilişkisi, bürokrasinin politika ve uygulama değişimine karşı direnç özelliği de bu bağlamda kamu politikalarının oluşum ve uygulamalarına etki etmektedirler.²⁵

1.4.1. Resmi Aktörler

Kamu politikası oluşturma ve uygulanma sürecine etki eden aktörler arasında resmi aktörler, devlet içinde ya da devlet ile ilişkili olan kurum ve kişileri içermektedir. Bu bağlamda resmi aktörler, kaynaklarını devletin resmi yapılanması ve gücünden almakta ve söz konusu yetkiyi kullanabilen kurum ve kişilere işaret etmektedir.²⁶ Çalışmada Türkiye’de kamu politikalarının oluşumu ve uygulanması sürecinde en önemli ve etkin role sahip olan resmi aktörler, “parlamento, bürokrasi ve yargı kurumları” olarak 3 ana başlıkta ele alınmaktadır.

²³ Nacak, **a.g.e.**, ss. 94-95

²⁴ Samadova, **a.g.e.**, ss. 60-61

²⁵ <http://www.acikders.org.tr/mod/resource/view.php?id=2782> (Erişim Tarihi: 10.03.2019)

²⁶ Nacak, **a.g.e.**, ss. 95-96

1.4.1.1. Parlamento

Siyaset sürecinde halk temsilinin tezahür ettiği en önemli yapılar olarak parlamentolar, toplumsal anlamda farklı çıkarların uzlaşısı zeminini sağlamakla birlikte toplumsal sorunlara çözüm bulma bakımından kamu politikalarının ortaya çıkışında halk egemenliğini temsil eden bir kurum olarak yer almaktadır.²⁷ Bu bakımdan parlamentolar farklı kesimlerin temsilini sağlamakla ve demokrasinin yapı taşı olma özelliklerini taşımakla beraber, kamu politikası içindeki işlev ve önemini “kanun yapıcı olarak politika ve programların veya ilgili politika çerçevesinde yürütülecek projelerin yasal çerçevesini ortaya koymasından ve meşruiyet zeminini tesis etmesinden”²⁸ almaktadır.

Bu noktada toplumsal problemlerin dile getirildiği ve bunların çözülmesini sağlayacak kamu politikalarının tartışıldığı yasama organı olarak, yasa yapma yetkisini elinde bulunduran parlamentonun kamu politikalarının oluşum sürecinde, bir politika aktörü olarak rolü ciddi önem arz etmektedir. Bu anlamda parlamentonun egemenlik yetkisini halktan alması ve kanunların oluşum sürecindeki merkezi özelliğinin yanı sıra, halk adına yetki kullanma özelliği de kamu politikalarının meşruiyetini sağlamaktadır.²⁹

Buna rağmen kimi durumlarda parlamentonun kamu politikalarının oluşumundaki etkisinin sınırlı olduğu söylenebilir. Özellikle yürütmenin yasama üzerindeki etkisi ve bu anlamda meclis içindeki koltukların iktidara ait olduğu durumlarda söz konusu etkinin varlığı daha da belirgin hale gelmektedir.³⁰

1.4.1.2. Hükümet ve Bürokrasi

Siyaset, politika ve kamusal hizmetlerin yürütme tarafından gerçekleştirilmesi, kamu politikalarının oluşması ve uygulanmasında önemli bir aktör

²⁷ Nacak, **a.g.e.**, s. 96

²⁸ Yıldız ve Sobacı, **a.g.e.**, s. 20

²⁹ Mehmet Zahid Sobacı, “Bir Kamu Politikası Olarak Bürokrasi: Türkiye Üzerine Değerlendirmeler”, **Kamu Yönetimi ve Siyaset Biliminde Karar Verme**, Orion Kitabevi, 2012, s.55; Nacak, **a.g.e.**, s. 96

³⁰ Nacak, **a.g.e.**, ss. 97-98

olarak hükümet ve bürokrasinin rolüne işaret etmektedir.³¹ Söz konusu rolün etkisi, demokrasinin kurumsal anlamda içselleştirilme derecesi, politik ve idari kültür ya da yönetim biçimi gibi faktörlere bağlı olarak ülkeden ülkeye farklılık arz etse de, resmi aktörler kapsamında bürokrasi ve hükümet organlarının kamu politikalarının oluşumundaki etkilerinin süreklilik arz ettiği söylenebilir.³²

Devlet bünyesinde, kamu hizmetlerini yerine getirmek üzere örgütlenen ve en alt düzeyden en üst düzeye kadar tüm hiyerarşiyi kapsayan bir kavram olarak bürokrasi, politikadaki idarecilerin emirlerini yerine getirmek ve onlara bağlı olmakla mükelleftir.³³ Bu anlamda bürokrasiler, politikacıların en önemli ortağı ve yardımcısı konumunda olarak kamu politikasının oluşum ve uygulanması sürecine etki eden aktörler olarak önemli bir rol üstlenmektedir; teknik bilgi ve uzmanlık yönünden eksik olan siyasilerin bürokratlara bağımlılığı durumu, bürokrasinin siyasilerle iç içe ve işbirliği içinde olmasına neden olmaktadır. Oluşturulacak politikanın taslakları, alt-yapısı, alternatif çözüm önerileri ve yasal düzenleme sürecinde teklif ve tasarıların hazırlanma sürecini yürüten bürokratların teknik donanımı, söz konusu bağımlılık durumunun temelini oluşturmaktadır.³⁴

Bürokrasinin kamu politikalarının oluşum sürecinde, karar verme aşamasına doğrudan bir etkisi söz konusu olmasa da politikaların oluşturulması/formüle edilmesi ve uygulanması süreçlerinde yer almaktadır.³⁵ Bununla birlikte, bürokrasinin kamu politikası sürecine etkisini belirleyen kimi koşullar bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, yasal çerçevenin bürokrasinin kendini gerçekleştirebileceği bir fonksiyona sahip olması ve bu anlamda bürokrasinin yeterli düzeyde yetkiye sahip olması gerekmektedir. İkinci olarak, örgütsel süreklilik açısından maddi kaynaklara erişimin sınırsız olması şarttır. Üçüncü koşul ise, bürokrasinin kaynak, beceri ve uzmanlıkla toplumdaki önde gelen örgütlenmesinden

³¹ Nacak, **a.g.e.**, s. 98

³² Babahanoğlu ve Örselli, **a.g.e.**, s.30; Yıldız ve Sobacı, **a.g.e.**, s. 20

³³ Mehmet Göküş, “Kamu Politikalarının Belirlenmesinde Bürokrasinin Rolü”, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı: 6, 2000, s. 36

³⁴ Nacak, **a.g.e.**, s. 101; Yıldız ve Sobacı, **a.g.e.**, s. 20; Göküş, **a.g.e.**, s. 4

³⁵ Veysel Erat, “Tanzimat Dönemi Kamu Politikalarında Bir Aktör Olarak Bürokrasi”, **Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt: 6, Sayı: 1, 2015, s. 532; Nacak, **a.g.e.**, ss. 98-101

bahsedilmektedir. Dördüncü olarak, bürokrasinin topluma ilişkin bilgilere ulaşabilmesi gerekmektedir. Beşincisi, bürokrasinin kalıcılığı ve görev uzunluğunun amirlere ya da siyasal idarecilere karşı avantajlı olması elzemdir. Bürokrasinin kamu politikaları sürecindeki etkisini belirleyen son faktör ise, bürokratların bu politikaların müzakeresi sürecine dışarıdan müdahale edilmemesi, başka bir deyişle sadece kendisinin müzakere edebileceği bir ortamın oluşturulmasına bağlıdır.³⁶

Son dönemlere kadar siyasetler ve kamu bürokrasisinin kamu politikalarının oluşum ve uygulanma sürecindeki bu işlevleri, teoride vatandaş katılımının varlığı söz konusu olmasına rağmen pratiğe yansımaması ile devam etmiştir. Fakat teknoloji ve eğitim düzeyi noktasında yaşanan gelişmeler sonucunda, kamu bürokrasisinde yaşanan kırılma ile karakterize edilen ve bürokrasiye özgü olan teknik donanımın aşınması süreci ortaya çıkmıştır. Bu durum, bilgiye erişim bağlamında kamu politikalarının oluşumunda katılımın artması ile birlikte, politika oluşturma bağlamında başat konumları işgal eden aktörlerin aşınması sürecini beraberinde getirmiştir.³⁷

1.4.1.3. Yargı

Hukuki aktörler olarak yargı organları, kamu politikalarını doğrudan ve dolaylı olarak etkileyebilmektedir. Kamu politikalarına etkisi bakımından yargının belirleyiciliğinin, yasama ve yürütmeye ilişkin hukuki sınırlama ve denetimi sürecinde tezahür ettiği görülmektedir. Bu etki, ‘‘hukuk devleti’’ ilkesi temelinde yargının yasama ve yürütme erkleri üzerindeki denetimi ifade etmektedir. Söz konusu denetim, yasama ve yürütme tarafından gerçekleştirilen idari ve yasal düzenlemelerin gerekli görüldüğü takdirde yürütmenin durdurulduğu ya da iptal edildiği durumlar anlamında ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla bir politikanın yasama ve yürütme tarafından yasalar ve diğer düzenlemelerle şekillendirilmesine karşın yargının son sözü söyleme vasfını elinde bulunduran ‘veto etme’ hakkı ve söz konusu yasanın uygulanabilirliği bağlamında yaşanan uyuşmazlıkların ortaya

³⁶ Erat, **a.g.e.**, s. 532

³⁷ Nacak, **a.g.e.**, s. 102

çıkması durumunda devreye girmesi, yargıyı kamu politikası oluşumu sürecinde yer alan önemli bir resmi aktör kılmaktadır.³⁸

1.4.2. Gayri Resmi Aktörler

Modern toplumlarda değişen yönetim anlayışı ve gelişen örgütlenmelerle birlikte gerek bireyler gerekse gruplar ilgili oldukları kamu politikalarında yapılacak düzenlemelere ya da uygulamalara etki yapmak suretiyle istedikleri sonuçları elde etmek için kamu kurumları ve hükümetle temasa geçmektedirler. Bu anlamda özellikle yenilenen yönetim anlayışıyla beraber, gayri resmi aktörler de kamu politikası sürecinde devlete ait kurum ve aktörlerin dışında önemli rol oynamaktadırlar.³⁹

Devletin resmi yapılanmasının dışında yer alan gayri resmi (sivil) aktörler; siyasal partiler, bireyler (seçmenler ve vatandaşlar), baskı grupları-sivil toplum örgütleri ve son olarak medya olmak üzere 4 ana başlıkta incelenebilir.⁴⁰

1.4.2.1. Siyasal Partiler

Siyasal partiler, hemen tüm rejimlerde siyasal katılımın sağlanmasında köprü vazifesi gören başat aktörler olarak yer almaktadır. Söz konusu köprü işlevi, iktidar ve halk arasındaki ilişki bakımından tezahür etmektedir; bu işlev, kamusal mal ve hizmetlere ilişkin olarak seçmen tercihlerinin aktarılması ve toplumun farklı kesimlerini kapsayan taleplerin entegre edilerek, politika önerilerine dönüştürülmesi sürecindeki rolüne işaret etmektedir.⁴¹

³⁸Babaoğlu, **a.g.e.**, ss. 34-35; Yıldız, ve Sobacı **a.g.e.**, ss. 20-21; Nacak, **a.g.e.**, s. 103

³⁹Samadova, **a.g.e.**, s. 61; Nacak, **a.g.e.** s.108

⁴⁰Her ne kadar sınıflandırmaların içeriklerinde değişiklikler olsa da gayri resmi aktörler olarak bahsedilen grup, kamu politikalarına etki eden aktörler konusunda yapılan kimi sınıflandırmalar içinde “Kamu Politikalarına Etki Eden Yeni Aktörler” şeklinde tabir edilen sınıfa tekabül etmektedir. Yine bununla bağlantılı olarak resmi aktörler ise bu sınıflandırma tipinde “Kamu Politikalarına Etki Eden Geleneksel Aktörler” ismi altında incelenmektedir.

⁴¹Biçer ve Yılmaz **a.g.e.**, ss. 53-54; Babahanoğlu ve Örselli, **a.g.e.**, s. 36; Yıldız, **a.g.e.**, s. 21

Halk ile iktidar arasındaki köprü işlevinin yanı sıra siyasi partilerin iktidarda ya da muhalefette olması, kamu politikası bağlamındaki işlevlerini belirlemektedir. Bu anlamda, iktidardaki partiler kamu politikalarının oluşturulmasında başlıca aktör olarak ortaya çıkarken, muhalefetteki partiler ise (doğası gereği) söz konusu politikalara karşı olumsuz tutum takınarak etki etmeye çalışmaktadır.⁴² Siyasi partiler aynı zamanda, oluşturdukları planları hayata geçirmek için taahhüt ettiği programlara ve seçim beyannamelerine sahip olarak, kamu politikasının oluşumu anlamında önemli bir rol ifa etmektedirler.⁴³

Ayrıca siyasi partilerin, medya kuruluşları ve kendi örgütleri tarafından sıkı biçimde takip edilmelerinden ötürü bir toplumsal sorunu siyasi gündeme taşıyabilme olanakları ve partinin iç işleyişi bağlamındaki güç dengelerinin sonucu olarak ortaya çıkan politikaların belirlenme süreci de kamu politikalarına etkileri bakımından önem arz etmektedir.⁴⁴

1.4.2.2. Bireyler (Seçmenler ve Vatandaşlar)

Demokratik sistemlerde yöneticiler, oluşturdukları politikaları halka dayandırmakta ve onların onayını almaktadır; devlet ve iktidarın var oluş sebebi ve meşruiyeti de bu anlamda vatandaşlar olmaktadır. Bununla birlikte, teorik olarak vatandaşların kamu politikaları sürecinde doğrudan ya da dolaylı biçimde etki sahibi olduğu varsayılrsa da seçmen statüsündeki vatandaşların söz konusu sürece etkilerinin az olduğu söylenebilir. Bu bağlamda kamu politikası oluşumunda, vatandaşlardan ziyade resmi aktörlerin etkisi olduğu söylenebilir.⁴⁵

Devletin ve kamu yönetiminin kaynağı olarak görülen vatandaşların, temsili demokrasinin koşullarında iktidar üzerindeki etki ve yönlendirme kapasitesinin sınırlı olduğundan bahsedilmektedir. Söz konusu sınırlılık, halkın talep ve tercihlerini yansıtarak kendini ifade edebildiği en önemli araç olarak seçimlerin dört veya beş

⁴² Samadova, **a.g.e.**, s. 61; Babahanoğlu ve Örselli, **a.g.e.**, ss. 36-37

⁴³ Biçer ve Yılmaz, **a.g.e.**, s. 56; Babahanoğlu ve Örselli, **a.g.e.**, s. 36

⁴⁴ Nacak, **a.g.e.**, ss. 107-108; Samadova, **a.g.e.**, s. 63

⁴⁵ Nacak, **a.g.e.**, s. 109

yıllığına bağlı zaman dilimlerinde yapılması dolayısıyla ortaya çıkmaktadır; bu anlamda, vatandaşların hükümete ve dolayısıyla kamu politikalarına etki etmek için tercihlerini ortaya koyması, bir sonraki seçimlerde gerçekleşmektedir. Bunun yanı sıra, vatandaşların kamu politikaları hakkında yeterli bilgiye sahip olmamalarına karşın bireylerin örgütlenmesiyle oluşturulan baskı grupları ve demokratik süreçlerle birlikte bu soruna ilişkin bir çözüm geliştirilmesi söz konusudur. Ayrıca, politik ve yönetsel kurumlara ilişkin güvenin azalmasına karşın politika oluşumu sürecine vatandaşları eklemlmek amacıyla oluşturulan alternatif katılım mekanizmaları, bu sınırlılığa karşı vatandaşların kamu politikaları oluşumu sürecindeki artan etkisine işaret etmektedir.⁴⁶

Bu duruma işaret eden ve konuyla ilgili olarak değinilmesi gereken diğer bir husus ise, son dönemde gelişen teknoloji, bilginin yayılması ve artan eğitim düzeyi ile birlikte, yönetimlerin kamu politikaları daha fazla sorgulanabilir hale gelmiş ve bireyler, kendi istek ve beklentileri doğrultusunda kamu politikalarının oluşturulması sürecinde etkili olmaya çalışmaktadır. Bu bağlamda devlet-vatandaş iletişimi sonucunda bireyler kamu politikalarını etkilemeye başlamışlardır; bu süreçte geleneksel dönemin karakterize ettiği, kamu politikalarına ilişkin süreçlere karşı ‘pasif’ durumda olan vatandaşlar iletişim araçlarının artışı ile birlikte söz konusu süreçlerde ‘aktif’ duruma geçiş yapmaya başlamıştır.⁴⁷

1.4.2.3. Baskı Grupları - Sivil Toplum Örgütleri

Üye sayısı ve büyüklüğü, maddi kaynakları, önderlik potansiyeli ve dayanışma yeteneğine bağlı olarak farklılıklar gösteren ve son dönemde ‘iyi yönetim’ gibi kavramlarla politika sürecinde değer kazanan sivil toplum örgütleri (STK), baskı gruplarıyla birlikte kamu politikası sürecinde önem arz eden aktörler içinde yer almaktadır.⁴⁸ “Karar alma ve politika oluşturma süreçlerini, kamuoyu baskısı yaratarak temsilcilerinin çıkarları doğrultusunda etkilemeye çalışan örgütlü

⁴⁶ Samadova, **a.g.e.**, s. 62; Yıldız ve Sobacı, **a.g.e.**, s. 21; Sobacı, **a.g.e.**, s. 56

⁴⁷ Nacak, **a.g.e.**, ss. 110-111

⁴⁸ Biçer ve Yılmaz, **a.g.e.**, s. 54; Yine de bu durum, ülkelerin rejimlerine ve gelişmişlik düzeylerine göre değişkenlik gösterebilmektedir. bkz. Biçer ve Yılmaz, **a.g.e.**, s. 54

ve sürekli gruplar”,⁴⁹ olarak tanımlanabilen baskı gruplarının, kamu politikalarını etkileme amacıyla ve toplum içinde belirli bir amaç için örgütlenmiş, siyasal iktidarı ele geçirmeyi hedeflemeksizin kararları etkilemeye çalışan bir yapıyı ifade ettiği söylenebilir.⁵⁰

Batılı demokrasilerde, baskı grupları ve sivil toplum örgütleri, kamu politikalarının oluşumu ve şekillenme sürecinde oldukça etkin bir rol almaktadırlar. Siyasal ve yönetim kültürüne göre değişkenlik göstermesine rağmen, demokratik ülkelerde hükümet, baskı grupları ve STK’lar ile iletişim halinde olarak düzenlemeleri gerçekleştirmektedir; bu anlamda, tüm baskı gruplarının, üyelerini ilgilendiren özel program ve hedeflere odaklanarak ve devlet faaliyetleri bağlamında kamu politikaları ile ilgilenerak onlara etki etmeyi amaçladığı ve söz konusu süreçte önemli bir aktör olarak ortaya çıktığı söylenebilir.⁵¹ Yine benzer şekilde, sivil toplum örgütlerinin de, kendileri ile ilgili alanlarda, çıkarları ile uyuşmayan politikalara ilişkin kamuoyu oluşturma aracılığıyla (milletvekilleri ya da komisyon ile iletişime geçmek suretiyle) politika oluşturma sürecine müdahalesi söz konusudur.⁵² Türkiye’de ise, her ne kadar son dönemde etkinliklerinin eski dönemlere göre arttığı genel kabul görse de,⁵³ baskı ve çıkar gruplarının kararların alınması ve kamu politikalarının üretim sürecinde daha az etkinlik gösterdikleri söylenebilir.⁵⁴

1.4.2.4. Medya

Medyanın devlet ve toplum arasında sağladığı iletişim ilk olarak, yöneticilerin siyasa, plan ve programlarını vatandaşlara aktarmak suretiyle, onların söz konusu karar ve politikalar hakkında bilgi sahibi olmasını sağlamak anlamında ortaya çıkmaktadır. İkinci olarak ise medya, gündeme taşıdığı sorun ve konular

⁴⁹Nacak, **a.g.e.**, s. 113

⁵⁰Mustafa Sakal, “Siyasal Karar Alma Sürecinde Yer Alan Aktörler ve Roller”, **Dokuz Eylül Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi**, Cilt: 13, Sayı: 1, s. 216

⁵¹Babahanoğlu ve Örselli, **a.g.e.**, s. 38; Yıldız, **a.g.e.**, s. 21; Samadova, **a.g.e.**, s. 62

⁵²Babahanoğlu ve Örselli, **a.g.e.**, s. 40

⁵³Bu durum, baskı gruplarının parlamento ve idare üzerindeki etkisine işaret etmektedir. Bu anlamda baskı grupları içinde, politika sürecinde etkili olan en önemli örnek olarak işçi sendikalarının grev yoluyla yasama üzerindeki etkisinden bahsedilmektedir. bkz. Sakal, **a.g.e.**, s. 217

⁵⁴ Nacak, **a.g.e.**, ss. 114-115

hakkında toplumun istek ve beklentilerinin yöneticilere yansıtılması, başka bir deyişle devlete bu talep ve beklentilerin ulaşması şeklinde ortaya çıkmaktadır. Bütün bu süreçler sonucunda medyanın devlet ve halk arasında sağladığı iletişim ve bilgi alışverişi ve kamuoyu belirleme gücü, politikalarının oluşumu sürecinde medyanın etkili bir aktör olmasını sağlamaktadır.⁵⁵

Fakat medyanın söz konusu işlevleri yerine getirirken tarafsız olup olmaması önem arz etmektedir. Dolayısıyla medyanın devlet ve toplum arasındaki iletişim rolü ve kamuoyu oluşturma sürecindeki gücünün yanı sıra, onun tarafsız olması veya siyasal olarak taraflı olması bu işlevlerin sonuçları bakımından önemlidir. Çünkü medyanın taraflı olması durumunda devlet ve toplum arasındaki iletişim sorunu olabilmektedir, ayrıca medyanın kendi çıkarlarını ön planda tutarak hareket etmesi durumunda devlet ve halk arasındaki ilişkinin zarar görmesinin yanı sıra, bu iki unsuru karşı karşıya getirmek gibi tehlikeli sonuçlara da yol açabilmektedir.⁵⁶

1.4.3. Uluslararası Aktörler

Kamu politikalarının oluşumunda etkili olan ve buraya kadar aktarılan resmi ve gayri resmi aktörlerin yanı sıra, uluslararası aktörlerin de kamu politikaları üretiminde etkisi mevcuttur. Bu anlamıyla kamu politikalarının oluşum süreci, yalnızca ulusal sınırlar içinde, başka bir deyişle uluslararası aktörlerden izole biçimde meydana gelmemektedir; uluslararası aktörler dış politika, ekonomi, eğitim ve güvenliği kapsayan tüm politika alanlarına dek uzanan ve geniş bir yelpazeyi içerecek şekilde kamu politikalarında etkili rol oynamaktadır. Bu süreç aynı zamanda, küreselleşme olgusu ve teknolojik gelişmelerle birlikte ortaya çıkan ulusların birbirine yakınlaşmasına bağlı olarak, günümüzde geleneksel kamu yönetimi dönemine kıyasla daha fazla ön plana çıkmıştır.⁵⁷

⁵⁵ a.g.e., s. 112

⁵⁶ Samadova, a.g.e., s. 62; Nacak, a.g.e., s. 112

⁵⁷ Nacak, a.g.e., s. 124-125; Samadova a.g.e., s. 64

Uluslararası örgütler, çeşitli politika alanlarında, ulus devletlerin bir araya gelerek oluşturduğu Avrupa Birliği (EU), Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO), Arap Birliği (AN) gibi uluslararası birliklerin yanı sıra, Dünya Bankası (WB), Uluslararası Para Fonu (IMF), Birleşmiş Milletler (UN), Dünya Ticaret Örgütü (WTO) gibi uluslararası örgütleri de kapsayarak kamu politikası sürecinde aktör olarak rol oynamaktadır.⁵⁸ Uluslararası aktörlerin kamu politikası sürecindeki işlevleri, öncelikle uluslararası hukukun müeyyidelerine haiz sözleşmeler yaparak, kendi örgütsel yapıları içinde karar verme sürecini gerçekleştirmektedir. Bunun yanı sıra, kamuoyu oluşturmak suretiyle üye ülkeler üzerinde baskı yapabilmesi dolayısıyla, ülkelerin kamu politikalarının şekillenmesinde önemli bir işleve sahiptirler.⁵⁹ Ayrıca, uluslararası örgütler, kendileri tarafından verilen hibe veya ödeneklerin belirli koşullara bağlanması yoluyla ya da bünyesindeki uzman ve akademisyenlerin yaptıkları araştırma ve raporlar aracılığıyla, belirli bir soruna ilişkin gerekli politika modelleri oluşturma konusunda bilgi üretimine katkıda bulunarak en uygun politika modelinin dünyaya yayılmasında kamu politikaları oluşumu sürecinde etkili olmaktadır.⁶⁰ Bütün bunlara ek olarak, uluslararası aktörler bağlamında çok uluslu şirketlerin etkisinden bahsetmek gerekmektedir; uluslararası şirketlerin, kâr maksimizasyonu güdüsüyle hareketlerini daha az maliyetli mekânlara doğru gerçekleştirme olasılıklarından dolayı, ülkelerin birçok kamu politikası dönüşebilmekte ve bu anlamda çok uluslu şirketler de kamu politikası oluşumu sürecinde bir aktör olarak yer almaktadır.⁶¹

1.4.4. Diğer Aktörler

Kamu politikalarının oluşturulmasında etkili olan aktörler bağlamında, buraya kadar aktarılanların dışında sürece etki eden başka aktörlerin varlığından da söz edilmektedir. Bu aktörler arasında en önemli yeri işgal eden başlıca aktör, “Think Tank” olarak da anılan düşünce kuruluşlarıdır. “Yaptıkları çalışmalarla karar alıcılar

⁵⁸ Samadova, **a.g.e.**, s. 64

⁵⁹ Babahanoğlu ve Örselli, **a.g.e.**, ss. 44-45

⁶⁰ Sobacı, **a.g.e.**, s. 59

⁶¹ Babahanoğlu ve Örselli, **a.g.e.**, s.45; Sobacı, **a.g.e.**, s. 59

üzerinde etkili olmayı hedefleyen ve aynı zamanda halkı gündemde olan konuya göre bilinçlendirmeyi amaçlayan araştırmacılarından oluşan bir organizasyon”⁶² olarak tanımlanabilen düşünce kuruluşları, “ham veri” olarak değil, analitik çözümleme ve değerlendirme süreçlerinden geçirerek, geleceğe dönük politik merkezli bilgiler üreten kuruluşlardır. Temel amacı, seminer, konferans, toplantı gibi çeşitli araçları kapsayan tekniklerle düşünceler üretmek ve söz konusu düşünceleri hayata geçirecek politikalar, raporlar ve veri setleri ortaya koyarak, bunları kamuoyu oluşturacak şekilde geniş kesimlerle paylaşmaktır; bu suretle, kamu otoritelerini ve sivil toplumu etkilemek hedeflenmektedir. Esasen bir sivil toplum kuruluşu olarak nitelendirilebilecek olan düşünce kuruluşları, temelde sivil toplum kuruluşu olsalar da, STK’lardan farklılıklar arz eden özelliklere sahiptir; ortak amaçları gerçekleştirmek üzere oluşturulan gönüllü kuruluşlar olarak STK’ların tersine bilgi üretmeyi hedefleyen düşünce kuruluşları, yine geniş bir alana yayılan STK’lardan farklı olarak, belirli çıkar ve değerlere odaklanmış yapılanmalardır.⁶³ Siyasilere uzman yetiştirmek, alternatif politikalar geliştirmek ve uygulanan politikaların meşruiyetini sağlamak gibi şekillerde politika aktörlerine etki eden düşünce kuruluşları, derlenmiş ve sistematik bilgi ve verilerin üretilmesi yoluyla politika sürecini kolaylaştırmak gibi işlevlere sahiptir.⁶⁴

Kamu politikalarına etki eden diğer aktörlerden birisi de kamuoyu olarak gösterilmektedir. Daha önceki başlıklarda, kamu politikası aktörlerinden bazılarının kamuoyunu süreçlere etki etmek bakımından araç olarak kullandığı belirtilmiştir; fakat kamuoyu, bu araçsal işlevine rağmen müstakil bir kamu politikası aktörü sayılmaktadır. “Belli bir zamanda, belli bir tartışmalı sorun karşısında, bu sorunla ilgilenen kişiler grubuna veya gruplarına hâkim olan kanaat”⁶⁵ olarak tanımlanan kamuoyunun desteği politikanın meşruiyetini ve başarısını/etkinliğini de yönlendirmektedir.⁶⁶

⁶² Nacak, **a.g.e.**, s. 122

⁶³ Hüseyin Gül ve Aysun Yemen, “Türkiye’de Düşünce Kuruluşlarının Kamu Politikası Süreçlerindeki Rolü ve Etkisi”, **Kamu Yönetiminde Değişimin Yönü ve Etkileri**, 13. Kayfor Bildiri Kitabı, Konya, 2016, ss. 659-661; Samadova, **a.g.e.**, s. 63

⁶⁴ Nacak, **a.g.e.**, s. 124

⁶⁵ Nacak, **a.g.e.**, s. 115

⁶⁶ **a.g.e.**, s. 116

Tarihsel süreçte yöneticilere yardımcı olmak ve onlara uzmanlık gerektiren konularda danışmanlık hizmeti vermek üzere yer alan ve günümüzde de bu rolü devam ettiren politika danışmanları, politika tasarıları hazırlamak, politika alternatifleri geliştirerek analiz etmek gibi işlemleri yapmakta olan danışmanlar, kamu politikalarının üretimi ve kararların alınması süreçlerine (yöneticileri yönlendirmek suretiyle) etki etmektedir. Politika danışmanlarına ek olarak, politika girişimcileri de hükümetlerin içinde ya da dışında kendi amaçları doğrultusunda dinamik politika değişimini destekleyerek süreci etkilemeye çalışan kişi ya da gruplar olarak kamu politikası aktörleri arasında yer almaktadır. Hazırladıkları raporlarla, demeçlerle ya da katıldıkları komisyonlar aracılığıyla fikirlerini beyan eden politika girişimcileri, kamu politikalarını kendi çıkarları çerçevesinde etkilemeyi hedeflemektedirler.⁶⁷

1.5. Kamu Politikaları Bağlamında Göç Politikaları

Göç konusunda günümüze kadar üzerinde çalışılmış oldukça fazla konu bulunmaktadır. Şüphesiz bunda en önemli etken göç olgusunun hayatın tamamen içinde yer alması ve doğrudan insanı konu almasıdır. Günümüzde göç denildiği zaman hemen hemen herkesin üzerinde bir şeyler söyleyebileceği konular vardır ve ortalama herkes kendince bir göç tanımı yapabilmektedir. Bilimsel araştırma tekniklerine uygun olarak göç ile ilgili geliştirilen politikaları incelemeyi önce göçün kavramsal olarak niteliğine, nedenlerine ve çeşitlerine değinmek yerinde olacaktır.

1.5.1. Göç Kavramı

Öncelikle göç terimleri sözlüğüne bakıldığında kavramsal olarak göçün şu şekilde tanımlandığı görülmektedir. *“Bir kişinin veya bir grup insanın uluslararası bir sınırı geçerek veya bir devlet içinde yer değiştirmesi. Süresi, yapısı ve nedeni ne*

⁶⁷ a.g.e., ss. 118-119-120,122

olursa olsun insanların yer değiştirdiği nüfus hareketleridir. Buna, mültecilerin, yerinden edilmiş kişilerin, ekonomik göçmenlerin, aile birleşimi gibi farklı amaçlarla hareket eden kişilerin göçü de dâhildir."⁶⁸ Bu tanıma göre gerçekleştirilen göç faaliyetleri sabit bir nedene dayandırılmamış olup, sebebi her ne olursa olsun insanların yer değiştirme girişimleri göç olarak ifade edilmiştir.

Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlükte göçü "*ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme faaliyeti*" olarak tanımlamaktadır.⁶⁹ Birleşmiş Milletlere göre ise göç, "*Bir kişinin veya bir grup insanın bir coğrafi birimden ötekine, kendi ülkesinden farklı bir yerde geçici veya sürekli ikamet etmek üzere yönetsel veya siyasi bir sınırı aşarak geçmesi*"⁷⁰ olarak tanımlanırken, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nda göç "*yabancıların, yasal yollarla Türkiye'ye girişini, Türkiye'de kalışını ve Türkiye'den çıkışını ifade eden düzenli göç ile yabancıların yasadışı yollarla Türkiye'ye girişini, Türkiye'de kalışını, Türkiye'den çıkışını ve Türkiye'de izinsiz çalışmasını ifade eden düzensiz göçü ve uluslararası korumayı*" içermektedir.⁷¹

Farklı göç tanımları incelendiğinde; "*Siyasal, toplumsal ya da ekonomik nedenlerle bireylerin ya da toplulukların buldukları, oturdukları yerleşim yerlerini bırakarak başka bir bölgeye ya da ülkeye gitme eylemi*"⁷² ya da "*kişilerin gelecekte hayatlarının tamamını veya bir parçasını geçirmek üzere tamamen yahut geçici bir süre ile bir yerden başka bir yere yerleşmek kaydıyla yaptıkları coğrafi yer değiştirme hareketi*" olarak tanımlandığı belirtilebilir.⁷³

Yukarıda da ifade edildiği üzere, nedenleri bakımından farklı formlarda ortaya çıkan göç olgusunun farklı çeşitlerinin bulunmasına istinaden söz konusu kavramın tek bir tanımı bulunmamaktadır. Buna rağmen kuramsal bakımdan göçe

⁶⁸ Göç Terimleri Sözlüğü, **Uluslararası Göç Örgütü (IOM)**, ss. 35-36

⁶⁹ <http://www.sozluk.gov.tr> (Türk Dil Kurumu, Erişim Tarihi: 05.05.2019)

⁷⁰ Anış Paydak, "Küreselleşme ile Değişen Göç Kavramı: Yasadışı Göç ve Türkiye'de Adana İli Örneği", **Yüksek Lisans Tezi**, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012, s. 13

⁷¹ http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_tasar%C4%B1m_icler.pdf (Erişim Tarihi: 05. 05. 2019)

⁷² http://ahmetsaltik.net/arsiv/2012/06/Turkiyede_gocler_9.11.01.pdf (Erişim Tarihi: 05. 05. 2019)

⁷³ Abdulnasır Bulak, "Göç Olgusuna Teorik Bir Bakış", **Yüksek Lisans Tezi**, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2015, ss. 42-43

ilişkin tanımlara bakıldığında, söz konusu farklılıkların vurgulandığı ya da gözetildiği söylenebilir.

Göç, daha iyi bir yaşam arayışı için sosyal, ekonomik, siyasi, duygusal ya da doğal sorunlar nedeniyle yaşanan, iradi ya da zorunlu olarak gerçekleşen insanî hareketliliğin genel adı olarak da tanımlanabilir. Bu anlamda Anadolu tarihini, bir göçler tarihi olarak nitelemek mümkündür.⁷⁴ Ülkemizin bulunduğu Anadolu coğrafyası tarihte en eski medeniyetlere ev sahipliği yapmıştır. Bu bakımdan Anadolu'nun gerek jeopolitik konumu gerek iklimi ve gerekse doğal kaynakları tarih boyunca değişik toplulukları kendine çekmiştir. Bunun yanı sıra tarihsel süreç içerisinde Anadolu aynı zamanda çeşitli göç faaliyetlerinde transit geçiş ülkesi olarak da yoğun bir şekilde kullanılmıştır ve günümüzde halâ da kullanılmaktadır.

İnsanlık tarihinin başlangıcından itibaren var olan bir olgu olarak göç, tarihsel süreçte açlık, coğrafi etkenler, kıtlık, iklim koşulları gibi sebeplerle ortaya çıkmakta iken, günümüzde ise ağırlıklı olarak siyasal, ekonomik, kültürel, dinsel, eğitim, endüstrileşme gibi etkenlerin belirlediği bir biçimde oluşmaktadır. Bu bağlamda göç, salt bir mekân değiştirmenin ötesinde sosyal, ekonomik ve kültürel boyutları olan bir olguyu ifade etmektedir; her ne kadar insanlık tarihi kadar eski olsa da disiplinler-arası bir yelpazeyi kapsayan göç olgusunun inceleme konusu olarak ele alınması 20.yy'ın ilk yıllarına tekabül etmektedir.⁷⁵

Göçler, mekânda eşitsiz şekilde dağılmış olan iktisadi farklılıkların belirlediği bir sonuç olabildiği gibi, aynı zamanda ekolojik nedenler, sürgün, isyan, savaş gibi çeşitli amillerin de bu bağlamda göçü doğurduğu söylenebilir. Göç, evrensel bir olaydır; dolayısıyla dünyanın her yerinde gerçekleşmesi mümkün olan bir olguyu

⁷⁴ M. Murat Erdoğan, Yelda Devlet Karapınar ve Deniz Aydın, "Türkiye'nin Göç Politikası", **Kamu Politikası: Kuram ve Uygulama**, Editör: Mete Yıldız ve Mehmet Zahid Sobacı, 1.Baskı, Adres Yayınları, Ankara, 2013, s. 423

⁷⁵ Aslı Çakı, "Geçmişten Bugüne Türkiye'nin Göç Politikası ve Suriyeli Göçmenler Bağlamında Göç Yönetimi", **Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Yüksek Lisans Tezi, 2018, ss. 8-9; Seda Çakmak Ünsal, "Türkiye'nin Göç Politikası: Suriyelilerin Yerleştirilmesi Örneği", **Yüksek Lisans Tezi**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018, s. 5

ifade etmektedir.⁷⁶ Bu açıdan değerlendirildiğinde göçün evrensel boyutu net bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Örneğin; Roma İmparatorluğu'nun son dönemlerinde yaşanan barbar istilaları, Türk kavimlerinin dalgalar halinde batıya yerleşmeleri göç olgusunun tarihsel boyutunu ortaya koymaktadır.⁷⁷ Bu göç hareketleri kimi zaman ekonomik nedenlerden, kimi zaman doğal nedenlerden ve kimi zaman da siyasi sebeplerden kaynaklanmıştır. Uluslararası Göç Örgütü (IOM) verilerine göre ise halen dünyada 220 milyon civarındaki insanın kendi doğduğu ülkeden başka bir ülkede yaşadığı, yani sosyolojik bakımdan uluslararası göçmen statüsünde olduğu bilinmektedir. Öyle ki, ülkeler uluslararası göç bakımından “kaynak”, “hedef” ya da “geçiş” ülkesi olarak tanımlanmaktadır.⁷⁸ Bu yüzden dünya genelindeki göç alan ve göç veren ülkeler kendi konjonktürel durumlarına göre çeşitli göç politikaları belirlemişlerdir.

Türkiye ise sözü edilen uluslararası göç rejimleri alanında önemli bir konumda bulunmaktadır. Literatürde de adına sıkça değinilmiş olduğu gibi Türkiye, Asya ve Avrupa'yı birbirine bağlayan bir noktada bulunmaktadır. Türkiye'nin birçok göç alan ve göç veren ülke ile olan bu bağlantılı konumu onu değişen göç eğilimlerine oldukça duyarlı hâle getirmekte olup; göç yönetimi politika ve stratejilerini de bu bağlamda güncellemesini gerekli kılmaktadır. Özellikle son yıllarda Türkiye'nin uluslararası arenada bölgesel bir güç olarak söz sahibi olmasıyla birlikte uygulanmakta olan göç politikaları da bir hayli önem kazanmış bulunmaktadır.⁷⁹

Sonuç olarak göç olgusuna ilişkin tanımlar arasında ortak nosyonlar yer alsada gerek nedenleri ve gerekse çeşitleri bakımından kendi içinde farklı formlarda ele alınabilen göç olgusunun standart bir tanımının olmaması, göçe ilişkin söz konusu neden ve çeşitlerin anlaşılmasının önemini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, sosyoloji, ekonomi, siyaset, coğrafya gibi farklı disiplinleri ilgilendiren dinamik bir

⁷⁶ Yüksel Koçak ve Elvan Terzi, “Türkiye’de Göç Olgusu, Göç Edenlerin Kentlere Olan Etkileri ve Çözüm Önerileri”, *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt: 3, Sayı: 3, 2012, s. 165

⁷⁷ T.C. Dışişleri Bakanlığı Ekonomik ve Sosyal İşler Genel Müdürlüğü, *Yurtdışı Göç Hareketleri ve Vatandaş Sorunları*, 1973, s. 3

⁷⁸ Erdoğan, Karapınar ve Aydınli, *a.g.e.*, ss. 423-424

⁷⁹ Erdoğan, Karapınar ve Aydınli, *a.g.e.*, ss. 425

olgu olarak göçün anlaşılması için bu nedenlerden ve göç çeşitlerinden bahsedilmesi önem arz etmektedir.

1.5.2. Göçün Nedenleri

Göçe etki eden nedenler arasında sosyo-ekonomik nedenler başat bir işleve sahiptir. Bu bağlamda sanayileşme ile birlikte ekonomik alt yapının ve buna bağlı olarak toplumda sınıfsal yapıdaki dönüşüm, makro anlamda göçe etki eden ekonomik nedenleri oluşturan sürece işaret etmektedir; bu anlamda tarım sektöründeki teknolojik gelişmeler ve makineleşme süreci ile birlikte tarımsal işletmelerdeki büyüme oranı ve küçük çiftçilerin bu süreçte olumsuz etkilenmesi, göç sürecine etki eden ekonomik etmenlere örnek gösterilebilir.⁸⁰ İnsanların daha iyi bir iş ve daha rahat bir yaşam isteğiyle kendilerini ekonomik anlamda rahatlatmak için gitmek için hareket etmeleri, göçün ekonomik nedenlerini özetlemektedir; bu anlamda bireyin topluma uyum sağlaması açısından önem arz eden istihdam, göçün ekonomik temelinde yatan birincil faktörler arasında yer almaktadır. Yine bununla bağlantılı olarak; işsizlik ve kaynak sınırlılığı, ulaşım, ticaret ve turizm imkânlarındaki kısıtlılıklar, gelir dağılımındaki adaletsizlikler, açlık ve yoksulluk, enflasyon, ekonomik büyüme gibi faktörler de göçün arka planındaki ekonomik etmenler arasında yer almaktadır.⁸¹

İkinci olarak siyasal ve sosyo-kültürel nedenlerden bahsetmek mümkündür. Bu bağlamda askeri darbeler, rejim ve sınır değişiklikleri, etnik problemler, siyasi baskılar, ayrımcılık ve siyasi istikrarsızlık gibi sebepler siyasal bakımdan göçe neden olan faktörler arasında yer almaktadır.⁸² Siyasi-askeri şartlara bağlı olarak ortaya çıkan göçe örnek olarak Osmanlı Devleti'nin Kafkasya'da toprak kaybetmesi sonrası Türkiye'ye yönelik ortaya çıkan göç hareketi ya da Çin'in Doğu Türkistan'da

⁸⁰ Bulak, **a.g.e.**, s. 51; Çakı, **a.g.e.**, s. 12

⁸¹ Enver Günay, Dilek Atılğan ve Emine Serin; "Dünya'da ve Türkiye'de Göç Yönetimi", **Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt:7, Sayı:2, s. 39; Çakı, **a.g.e.**, s. 12; Bulak, **a.g.e.**, s. 51; Ünsal, **a.g.e.**, s. 6

⁸² Günay, **a.g.e.**, s. 39; Ünsal, **a.g.e.**, s. 6; Mülteci ve sığınmacı statülerini kapsayan kişilerin göç hareketlerine bu anlamda "siyasi göç" terimi işaret etmektedir. Bkz. Ünsal, **a.g.e.**, s. 6

uyguladığı işkenceler dolayısıyla yaşanan göç olgusu gösterilebilir. Bu anlamda siyasi nedenlerle ilintili biçimde savaşların da göç üzerinde etkili olduğu söylenebilir.⁸³ Yine iç savaş, baskı, terör, katliamlar vb. gibi güvenliği ilgilendiren durumlar da göçü tetikleyen etmenler arasındadır; örneğin Suriye’de yaşanan iç savaş dolayısıyla ortaya çıkan göç dalgası, yaşanan güvenlik problemi ile ilgili olarak ortaya çıkan göç olgusuna işaret etmektedir. Bu durum, aynı zamanda güvenlik ve göç konuları arasındaki ilişkiyi ve ülkelerin göç politikalarını dönüştürerek, bazı göçlerin güvenlik tehdidi olarak görülmesini gündeme getirmiştir.⁸⁴ Ayrıca sosyo-kültürel bağlamda nüfus artışı ve eğitim göçü etkileyen temel sosyo-kültürel öğeler arasında yer almaktadır.⁸⁵

Göçün ortaya çıkış sürecinde etkili olan sebepler arasında doğal nedenler de bulunmaktadır. Deprem, sel, volkanik olaylar, kuraklık, küresel iklim değişiklikleri gibi çevresel faktörler dolayısıyla insanlar göç etmektedir.⁸⁶ Tüm bunlara ek olarak, aile birleşmeleri ya da evlenme gibi konuları kapsayan ailevi nedenlere dayanan göçler, dini sebeplerle gerçekleştirilen göçler ve II. Dünya Savaşı sonrası ülkemizden Almanya’ya yönelik yaşanan işçi göçleri örneğinde uluslararası politikaların belirlediği durumlar, göç olgusunun nedenleri kapsamında değerlendirilmektedir.⁸⁷

1.5.3. Göçün Çeşitleri

Göçler nitelik ve kapsamı bağlamında farklı gruplar altında kategorize edilmektedir. Bu anlamda göçlerin yasal olup olmaması, zamansal olarak göçün sürekli olup olmaması, coğrafi olarak belirli bir ülke içinde olup olmaması gibi faktörler göçün türlerini ortaya koymaktadır.

İlk olarak, göçün iç göç ve dış göç olmak üzere sınıflandırılması söz konusudur. Buna göre, ulusal sınırlar içerisinde ya da belirli bir köy, kent, kasaba

⁸³ Bulak, **a.g.e.**, s. 51; Günay, **a.g.e.**, s. 40

⁸⁴ Günay, **a.g.e.**, s. 41

⁸⁵ Bulak, **a.g.e.**, s. 52; Günay, **a.g.e.**, ss. 39-40

⁸⁶ Bulak, **a.g.e.**, s. 53; Günay, **a.g.e.**, ss. 41-42; Çakı, **a.g.e.**, s. 13

⁸⁷ Bulak, **a.g.e.**, ss. 52-53; Çakı, **a.g.e.**, s. 13

gibi yerleşim yerleri arasında meydana gelen nüfus hareketliliği iç göç olarak tanımlanırken, uluslararası göç kavramı ile ilintili olan dış göç ise bireylerin kendi ülkelerinden çıkarak diğer ülkelerde hayatlarını devam ettirmeleri sürecini ifade etmektedir. Ekonomik, toplumsal ve siyasal nedenlere dayalı olarak oluşabilen iç göçler, az gelişmiş bölgelerden gelişmiş bölgelere doğru hareket biçiminde ortaya çıkmaktadır; bu anlamda Türkiye’de meydana gelen kırdan kente göç olgusu buna bir örnektir. İşsizlik, savaş, siyasi sebepler, dini baskılar gibi etmenlerin yol açtığı dış göçler, dünyadaki hemen hemen tüm ülkelerin mücadele ettiği bir alana işaret etmektedir. Dış göç sürecinde, göçmen bireylerin kendi ülkelerindeki çevresiyle ilişkilerini ifade eden göç ağları uluslararası göçü hızlandıran faktörler arasında yer almaktadır.⁸⁸

İkinci olarak isteğe bağlı ve zorunlu olarak gerçekleşen göçlerden bahsetmek mümkündür. İsteğe bağlı (gönüllü) göçler, herhangi bir baskı söz konusu olmaksızın insanların kendi iradeleriyle ve daha iyi bir yaşam kalitesine ulaşmak için ya da yenilik yapma, macera arama gibi faktörlerin belirlediği bir süreçte yaptıkları göçlerdir. Yakın zamana kadar yapılan göçlerin büyük bir kısmını kapsayan bu göçler, kitlesel bazda gruplar halinde değil, aile ya da birey bazında gerçekleşmektedir.⁸⁹ Zorunlu göç ise; insanların yaşadıkları bölgelerden kendi istekleri dışında ayrılmak zorunda kalmaları durumunu ifade eder; aynı zamanda bu terim, sığınmacı hareketlerini, insan ticareti sonucunda ortaya çıkan hareketleri ve zorunlu nüfus mübadele hareketlerini kapsamaktadır. Bu bağlamda zorunlu göçler, gönüllü göçlerin tersine, isteğe bağlı bir duruma işaret etmemektedir ve mecburi olarak oluşan göçlerdir.⁹⁰

Göçün türlerine ilişkin bahsedilebilecek üçüncü sınıflandırma devamlı göç ve geçici göç şeklinde ortaya çıkmaktadır. Devamlı (sürekli) göçler, bir daha geri

⁸⁸ Buket Akıncı, Ahmet Nergiz ve Ercan Gedik; “Uyum Süreci Üzerine Bir Değerlendirme: Göç ve Toplumsal Kabul”, **Göç Araştırmaları Dergisi**, Cilt: 1, Sayı: 2, 2015, ss. 62-63 Günay, **a.g.e.**, ss. 42,44; Çakı, **a.g.e.**, s. 15; Ünsal, **a.g.e.**, ss. 10-11

⁸⁹ Yusuf Sayın, Ahmet Usanmaz ve Fırat Aslangiri; “Uluslararası Göç Olgusu ve Yol Açtığı Etkiler: Suriye Göçü Örneği”, **Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi**, Cilt: 18, Sayı: 31, 2016, s. 3; Koçak, **a.g.e.**, s. 171; Akıncı, **a.g.e.**, s. 62; Bulak, **a.g.e.**, ss. 38-39

⁹⁰Ferhat Tekin, “Kültürel Travma Olarak Zorunlu Göç”, **Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, Yıl:2011, Sayı:25, s. 93; Koçak, **a.g.e.**, s. 171; Paydak, **a.g.e.**, s. 13; Günay, **a.g.e.**, s. 44

dönmeksizin ya da herhangi bir süre sınırı olmaksızın insanların başka bölgelerde hayatlarını sürdürmeleri için yaptıkları göçü ifade etmektedir. Tersine, geçici göçlerde ise bireyler, belirli bir zaman dilimini kapsayan ve belirli bir işte belirli bir nedene dayanarak yaşadıkları ülkelerden başka ülkelere göç etmektedir.⁹¹

Aynı zamanda göç, yasayla ilişkisi bağlamında yasal ve yasadışı olmak üzere iki grupta incelenmektedir. Yasal (düzenli) göç durumunda, kişi yasaya uygun olarak, başka bir deyişle gittiği ülkenin yasalarına uygun olarak giriş yapmakta ve gerekli izinler çerçevesinde söz konusu ülkede ikamet etmektedir.⁹² Yasadışı göç ise, yasadışı araçlar yoluyla yeni bir yerleşim yerine geçme sürecini kapsamaktadır; bu bağlamda yasa dışı göçler, yasal izinle verilen sürenin bitmesine karşın ülkeden çıkmayanlar, çalışma iznini yenilemeyenler ya da göçmen kaçakçılığı da dâhil olmak üzere, devletlerin göç konusunda sınırları üzerindeki kontrol mekanizmasını kurmak istedikleri başat alanlardan birini teşkil etmektedir.⁹³

Göç olgusu ile ilgili yapılan sınıflandırmalar her ne kadar farklı disiplinlere özgü bir yapıya sahip olsa da, bütün bu değinilen sınıflandırmalara ek olarak, yerleşme amacı dışında, bir ülkeden başka bir ülkeye geçiş yaparken geçiş ülkesinde bulunma durumunu ifade eden “transit göç”, tayin sebebiyle ve işgücü göçlerini kapsayan “emek göçü”, kalifiye, iyi eğitilmiş ve yetenek sahibi bireylerin gelişmiş ülkelere doğru hareketini ifade eden “beyin göçü”, bir anlaşmanın esaslarına göre yapılarak, ülkelerin nüfuslarının karşılıklı yer değiştirmesi sürecini içeren “mübadele göçleri” de göçün çeşitleri bağlamında değerlendirilebilmektedir.⁹⁴

1.5.4. Tarihsel Süreçte Göç Olgusu

Yukarıda da değinildiği üzere, göç insanlık tarihinin en eski tarihlerine kadar geri götürülebilir; kitlesel göç olarak incelendiğinde, 4.yy’da Çin egemenliğinden kurtulmak isteyen kitlelerin Batı’ya hareket etmesiyle ortaya çıkan Kavimler Göçü

⁹¹ Günay, **a.g.e.**, s. 43; Ünsal, **a.g.e.**, s. 13

⁹² Akıncı, **a.g.e.**, s. 69

⁹³ Uzun, **a.g.e.**, s. 23; Paydak, **a.g.e.**, s. 13

⁹⁴ Akıncı, **a.g.e.**, s. 64; Koçak, **a.g.e.**, s. 175; Sayın, **a.g.e.**, s. 3

ilk büyük kitlesel göç olarak tanımlanmaktadır.⁹⁵ Ortaçağlarda ise fetih ve sömürgeler nedeniyle yaşanan göçlerin yanı sıra, kölelerden oluşan iş gücü ihtiyacı gibi faktörler de göç olgusunu oluşturan sürecin bir parçası olmuştur. Yine Endüstri Devrimi ile birlikte ekonomik sebeplerle Avrupa'dan ABD'ye uzanan göç, özellikle 1925 yılına kadar Sanayi Dönemi'nin göç hareketlerini karakterize etmektedir.⁹⁶ Bu tarihlerden itibaren II. Dünya Savaşı sonrası döneme kadar, göç hareketlerinde durgunluk olduğu gözlenmektedir; bu durumun nedeni ise yaşanan ekonomik buhrana dayandırılmaktadır. Anılan husus, göç ve ekonomi arasındaki bağlantıyı ortaya koymaktadır.⁹⁷

Yakın tarihe bakıldığında, II. Dünya Savaşı sonrası yaşanan göç olgusunu 4 temel zaman diliminde ele almak mümkündür;

- Savaş sonrası Avrupa'da yaşanan sınır değişimleri ile birlikte yeni topraklarına yerleşen insanların gerçekleştirdiği göç;⁹⁸
- Savaş sonrası Avrupa'nın yeniden inşası sürecinde sanayileşmiş Batı Avrupa ülkelerinin 1973 petrol krizine değin süren işgücü ihtiyacı bağlamında yaşanan göç dalgası;
- 1974'ten 1980'li yılların ortalarına kadar devam eden ve petrol krizi sonucu oluşan ekonomik durgunluk nedeniyle göç kapılarının kapanması süreci;⁹⁹
- Post-komünist dönemde Doğu Avrupa halklarının Batı Avrupa'ya göçü ve bölgede yaşanan savaşlar nedeniyle sığınmacı, mülteci ve kayıt dışı göçmen sayısında artış meydana gelmiştir. Günümüzde ise 2011 yılında ortaya çıkan "Arap Baharı" sonrasında –gerek bölge ülkeleri arasında gerekse bölgeden Avrupa'ya- artan yeni bir göç dalgası süreci başlamıştır.¹⁰⁰

⁹⁵ Günay, **a.g.e.**, s. 40

⁹⁶ Paydak, **a.g.e.**, ss. 16-17; Erdem Selman Develi, "21.yy'da Göç Olgusu", **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, Cilt: 22, 2017, s. 1348

⁹⁷ Uzun, **a.g.e.**, ss. 27-28

⁹⁸ 1960'lı yıllara dek süren ve post-kolonializmin bir sonucu olarak eski sömürge ülkelerinden Avrupa'ya yönelik oluşan göçleri de bu maddeye dâhil etmek mümkündür. bkz. Uzun, **a.g.e.**, s. 39

⁹⁹ Bunun bir sonucu olarak aynı dönemde, Batı Avrupa ülkelerinin işgücü ihtiyacını karşılamak amacıyla göç etmiş olan göçmenlerin ülkelerine geri gönderilmesi gündeme gelse de göçmenler geri dönmemiştir. Bkz. Paydak, **a.g.e.**, s. 18

¹⁰⁰ Uzun, **a.g.e.**, ss. 28-30; Paydak, **a.g.e.**, ss. 17-18

Türkiye’de ise cumhuriyet döneminde yaşanan göç süreci nedensel bağlamda incelendiğinde; sosyal ve ekonomik sebeplere dayanan göçler, mübadele, doğal sebeplerle ortaya çıkan göçler ve ulusal güvenliğin temin edilmesi kapsamında oluşan zorunlu göçlerden bahsedilebilir.¹⁰¹ Bu anlamda, özellikle 1965-1990 yılları arasında ülkenin doğu bölgesinden batıya doğru hareket eden göç dalgası, sosyo-ekonomik dengesizlikler temelinde oluşmuştur. Yine 1985-1995 yılları arasında güvenlik nedeniyle 4,5 milyon insanı kapsayan göç süreci de bu anlamda zorunlu olarak ortaya çıkan göç olgusuna Türkiye bağlamında bir örnek teşkil etmektedir.¹⁰²

Cumhuriyet döneminde gerçekleşen göçler, iç göçler ve dış göçler olmak üzere iki grupta incelenebilir. İlk olarak iç göçler Türkiye’deki göç olgusu içinde önemli role sahiptir; bu, özellikle 1950’li yıllardan sonra ortaya çıkan kırdan kente göç süreci ile daha da belirgin bir hale gelmiştir.¹⁰³ Türkiye’de tarihsel olarak iç göçün oluşum süreci, 4 temel grupta incelenebilir:

- 1923 ve 1945 yılları arasını içeren birinci dönem, iç göçün durağanlaştığı bir nüfusun mekânsal dağılım süreciyle karakterize edilmektedir. Bu dönemde iç göç oldukça kısıtlıdır; çünkü kırsal kalkınma politikaları çerçevesinde, kırdaki emeğin kentlere göçünün önüne geçilmesi hedeflenmiştir. Fakat yine de sınırlı da olsa genç erkek nüfusun eğitim amacıyla kentlere göç ederek iç göçü oluşturduğu söylenebilir.
- 1945 – 1980 yılları arasında gerçekleşen bu iç göç süreci; II. Dünya Savaşı’nın getirdiği ekonomik çöküş, 1950 yılında Demokrat Parti’nin iktidara gelmesinin ardından değişen ekonomi politikalarının etkisi, nüfus artışı, tarımda makineleşme ve işsizlik gibi faktörlerin oluşturduğu köyden kente göç dalgasını karakterize etmektedir.
- 1980 sonrası, 24 Ocak kararları ile liberal politikaların benimsenmesi süreci, kentleşme ve nüfusun mekânsal dağılımına etki etmiştir. Bu anlamda, 1980 sonrası iletişim ve ulaşım alanlarındaki ilerlemeler ve sanayileşme, nüfus çekim merkezleri işlevine sahip olan şehirlere yoğun bir göç dalgası

¹⁰¹ Bulak, **a.g.e.**, s. 40

¹⁰² http://ahmetsaltik.net/arsiv/2012/06/Turkiyede_gocler_9.11.01.pdf (Erişim Tarihi: 09. 05. 2019)

¹⁰³ Bulak, **a.g.e.**, s. 41

oluşturmuştur. 1980 – 2008 yıllarını kapsayan bu süreç, Türkiye’de iç göç hareketinin önemli bir dönemeci niteliğine sahiptir.

- 2008 yılında Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi’ne geçilmesi ile birlikte, göç verileri daha detaylı olarak takip edilmektedir. Ayrıca, 2000’li yıllardan itibaren Türkiye’de iç göçün yeni bir boyut kazanması söz konusudur; bu durum göçün belirli kentler etrafında şekillenmesi süreciyle ilişkilendirilmektedir. Bunun yanı sıra, ülke coğrafyasında nüfusun dengesiz dağılımı söz konusudur ve eğitim amacıyla göç eden bireylerin etkinliği artmıştır. Bu dönemi karakterize eden iç göçün en önemli formlarından birisi ise, göçün bir “yaşam güzergâhı” haline gelmesidir; başka bir deyişle göç süreklilik kazanmıştır.¹⁰⁴

Türkiye’de dış göç olgusu ise, cumhuriyet tarihi içinde dört ana döneme ayrılabilir:

Birinci dönem, 1923 – 1960 yılları arasını kapsamaktadır. Genel olarak bu dönem, ulus -devletin temellerinin atıldığı ve göç politikalarının da bu yönde evrildiği dönemi karakterize etmektedir. Bu dönemde Türkiye ve Yunanistan arasındaki “Nüfus Mübadelesi” ilk olarak gerçekleşen dış göç olgusu içeriğini oluşturmaktadır. Yine, cumhuriyetin ilk yıllarında, nüfusu arttırma politikası benimsenerek, (ulus-devlet inşasının bir tezahürü olarak) yurtdışında (özellikle Balkanlarda) yaşayan Türklerin Anadolu’ya yerleştirilmesi anlayışı hâkim olmuştur. II. Dünya Savaşı sırasında da küçük çaplı bazı göçlerden söz edilebilir. Aynı zamanda bu dönemde, İsrail’in kurulması ile birlikte Yahudi göçü söz konusu olmuştur.¹⁰⁵

İkinci dönem, 1960-1980 yılları arasındaki dönemi içermektedir. Yukarıda da ifade edildiği üzere, bu dönemde iç göç olgusu hızlanmıştır. İç göçün yanı sıra, dış göçler bağlamında ise Türkiye’den Almanya’ya uluslararası düzenlemeler ekseninde

¹⁰⁴ Zeynep Karal Önder, “Türkiye’de İç Göç ve Kamu Politikaları İlişkisi”, **Doktora Tezi**, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018, ss. 97-106

¹⁰⁵ http://www.goc.gov.tr/icerik/goc-tarihi_363_380 (Erişim Tarihi: 13. 05. 2019); <http://andcenter.org/tr/bati-arastirmalari/goc-ve-multecilik/turkiyenin-goc-yonetimi-cumhuriyet-donemi/> (Erişim Tarihi: 13.05. 2019); Ünsal, **a.g.e.**, ss.26-31; Uzun, **a.g.e.**, ss.97-99; Çakı, **a.g.e.**, ss. 30-31

ve ekonomik temelli şekillenen bir işçi göçü dalgası söz konusudur. Her ne kadar, 1978 yılında Bulgaristan'dan Türkiye'ye 130.000 kişinin göçü söz konusu olsa da 1960'lı yıllardan itibaren Türkiye göç veren bir ülke olarak karakterize edilmektedir.¹⁰⁶

Üçüncü dönem, 1980-2011 yılları arasındaki sürece tekabül etmektedir. Bu dönemde, özellikle 1980'li yıllardan itibaren artan ekonomik ve siyasal istikrarsızlık sonucunda, küresel göç olgusu ortaya çıkmıştır. Türkiye açısından bu dönemin en önemli göç olgusunu, Bulgaristan'da yaşayan Türklerin gerçekleştirdiği göç dalgası oluşturmaktadır. Bu göç dalgası ile 345.000 kişi bu süreçte Bulgaristan'dan Türkiye'ye göç etmiştir. Ayrıca 1980 askeri darbesi ile birlikte, Türkiye'den yurtdışına yoğun bir göç dalgası gerçekleşmiştir. Türkiye'den Batı Avrupa ülkelerine yönelik göç süreci bağlamında, Almanya'da yaşayan göçmenlerin kendi ülkelerine dönüşünü teşvik etmek için yapılan düzenlemeler kapsamında, 250.000 kişi Türkiye'ye dönüş yapmıştır. Bunun yanı sıra, Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından, Türki Cumhuriyetler, Kuzey Afrika ve Orta Doğu ülkelerine işçi göçü dalgası söz konusu olmuştur. Türkiye bu dönemde, (İran'dan gelen göçmenler örneğinde olduğu gibi) transit göç ülkesi konumuna da sahip olmuştur; bu bağlamda, Avrupa'ya gitmek isteyen güney ve doğu çıkışlı göç dalgası Türkiye'yi aracı/geçiş ülkesi olarak tercih etmişlerdir. Bu süreç, günümüzde de devam etmektedir.¹⁰⁷

Dördüncü dönem, cumhuriyet tarihinde benzeri görülmemiş büyüklükte bir göç dalgasının başladığı 2011 yılından günümüze kadar olan dönemi içermektedir. Bilindiği gibi bu dönemde iç savaş sebebiyle Suriye'den Türkiye'ye cumhuriyet tarihinin karşılaştığı en büyük göç olgusu ortaya çıkmıştır; söz konusu göç sürecinde yaklaşık 3,6 milyon kişi Türkiye'ye gelmiştir. Daha önceki dönemde Bulgaristan Türklerine yönelik uygulanan açık kapı politikası, bu dönemde de benimsenmiş ve

¹⁰⁶ Çakı, **a.g.e.**, s. 32; Uzun, **a.g.e.**, s. 99; Ünsal, **a.g.e.**, s. 31

¹⁰⁷ http://www.goc.gov.tr/icerik/goc-tarihi_363_380 (Erişim Tarihi: 13. 05. 2019); Ünsal, **a.g.e.**, ss. 33-35; Paydak, **a.g.e.**, ss. 59-60

(güvenlik nedeniyle belirli zamanlarda sınırların kapatılması dışında) sınırdan geçene serbest geçiş hakkı tanınmıştır.¹⁰⁸

Türkiye'nin tarihsel ve coğrafi konumu itibarıyla, iç ve dış göç olgusunun yaşandığı bir ülke olmasının yanı sıra, son yıllarda "transit göç" ya da "göçe geçiş" sürecinin yaşandığı bir ülke konumunda olduğu da söylenebilir. Bu anlamda Türkiye'nin göçün birçok çeşidini kapsayan bir sürece sahip olduğu belirtilebilir; bu sebeple Türkiye hem göç almakta ve hem de göç vermektedir. Türkiye değişen koşullarla birlikte günümüzde, jeopolitik konumu itibarıyla "göç odağı" haline gelmiştir.¹⁰⁹

1.5.5. Genel Olarak Türkiye'de Göç Politikaları

Günümüzdeki göç hareketlerine bakıldığında daha çok gelişmiş batı ülkelerine yönelik olduğu söylenebilir de aslında Türkiye'yi de yakından ilgilendiren bir sorundur. Türkiye, devamı olduğu Osmanlı Devleti'nden bu yana çeşitli şekillerde göç faaliyetlerine tanık olmuş ve bu kapsamda milyonlarca insana ev sahipliği yapmış bir ülkedir.¹¹⁰ Bu yüzden göç olgusu ve buna bağlı olarak göç politikaları Türkiye açısından önem arz etmektedir.

Göç politikalarının temelde iç göç politikaları ve dış göç politikaları olmak üzere ikiye ayrıldığı önceki bölümde ifade edilmişti. İç göç, ülke içindeki nüfusun mekânsal olarak yeniden dağılımını ifade etmektedir ve bu dağılım genellikle az gelişmiş bölgelerden çok gelişmiş bölgelere doğru olmaktadır. Bu durum hemen hemen tüm ülkelerde aynıdır. Dış göç ise belli bir süreliğine veya kalıcı olarak, çalışmak ya da yerleşmek amacıyla ülke sınırlarını aşan nüfus hareketleridir.¹¹¹ Dış göç, diğer bir deyişle uluslararası göç dünyanın dört bir yanında siyaseti ve toplumları yeniden şekillendiren ulus aşırı bir devrimin parçasıdır. Bu olgu dünya

¹⁰⁸ http://www.goc.gov.tr/icerik/goc-tarihi_363_380 (Erişim Tarihi: 14. 05. 2019); Ünsal, **a.g.e.**, ss. 36-37

¹⁰⁹ Akıncı, **a.g.e.**, s. 77

¹¹⁰ Yılmaz Demirhan ve Seyfettin Aslan, "Türkiye'nin Sınır Ötesi Göç Politikaları ve Yönetimi", **Birey ve Toplum Dergisi**, Cilt: 5, Sayı: 9, 2015, s. 34

¹¹¹ Deniz Özyakışır, **Göç**, 1.Baskı, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, 2013, s. 8

coğrafyasını farklı şekillerde etkileyebilmektedir.¹¹² Bu sebepten iç göç politikaları söz konusu ülke içerisinde gerçekleşen göç faaliyetlerini konu edinirken dış göç politikaları ise göçün uluslararası boyutunu ele almaktadır. Çalışmanın konusu makro bazda Türkiye'nin göç politikaları ile daha yakından ilgili olduğundan dolayı bu bölümde Türkiye'nin Cumhuriyet tarihiyle birlikte uyguladığı uluslararası göç politikaları kısaca incelenecektir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulduğu yıllara bakılacak olursa Yunanistan ile Türkiye arasındaki nüfus mübadelesi Lozan Konferansı'nın öncelikli konularından birisi olmuştur. Kısaca nüfus mübadelesi olarak bilinen ancak resmîyette “Yunan ve Türk Halklarının Mübadelesine İlişkin Sözleşme ve Protokol” olarak adlandırılan bu sözleşme 30 Ocak 1923 tarihinde imzalanmış ve Yunanistan ile Türkiye arasında nüfus değişimi yaşanmıştır.¹¹³ Bu nüfus mübadelesi sonucunda Türkiye'deki Rumlar ile Yunanistan'daki Türkler karşılıklı olarak yer değiştirmişlerdir.

Türkiye'de göç politikalarının ikinci kısmını genel hatlarıyla 1950-1980 arasındaki (bazı kaynaklara göre 1960-1980 yılları arası) dönem yansıtmaktadır. Özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ekonomilerini yenilemek zorunda kalan Avrupa ülkeleri çok sayıda işçi göçüne ihtiyaç duymuştur. Bu doğrultuda özellikle 1960'lı yıllarla birlikte başta Almanya olmak üzere diğer Avrupa ülkelerine de Türkiye'den çalışmak üzere işçi göçü gerçekleşmiştir.¹¹⁴ Bu doğrultuda Türkiye, Federal Almanya ile 1961 yılında bir işgücü mübadele anlaşması imzalamıştır. Bu türden ikili anlaşmalar ilerleyen yıllarda Avusturya, Belçika ve Hollanda ile 1964'te, Fransa ile 1965'te ve İsveç ile de 1967 yılında imzalanmıştır. Aynı yıllarda önemli olan bir diğer konu ise 1962 yılında kabul edilen Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'dır. Bu plan doğrultusunda Türkiye, artan işgücü ihracatı ile endüstrileşmeyi hedef edinmiştir. Öyle ki yurt dışına giden işgücü, bir yılın sonunda Türkiye'ye geri dönecek ve bu sayede ülkenin endüstrileşmesine katkı sağlayacaktı. Ancak Avrupa ülkelerine giden Türk işçileri bir yılın sonunda Türkiye'ye geri dönmeyip Avrupa'da

¹¹² Stephen Castles ve Mark J. Miller, **Göçler Çağı**, Çeviren: Bülent Uğur Bal ve İbrahim Akbulut, 1. Baskı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2008, s. 11

¹¹³ Yücel Bozdağlıoğlu, “Türk-Yunan Nüfus Mübadelesi ve Sonuçları”, **Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Yıl: 18, Özel Sayı: 3, 2014, s. 10

¹¹⁴ Erdoğan, Karapınar ve Aydın, **a.g.e.**, s. 443

kalmaya devam etmişlerdir ve Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'ndaki işgücü ihracatı ile hedeflenen endüstrileşme süreci gerçekleşmemiştir.¹¹⁵

1970'li yıllara gelindiğinde, 1973 yılında gerçekleşen petrol krizine kadar devam eden işçi göçleri bu tarihten sonra durma noktasına gelmiştir. Öyle ki 1973 yılında Türkiye'den Federal Almanya'ya 103.753 işçi giderken bu sayı 1975 yılında 640'a düşmüştür. Bu süreçte Avrupa'ya göç için bekleyen Türk işçi sayısı bir milyonu aşmıştır. Yurtdışına gitmeyi akıllarına koymuş olan bir kısım yurttaşlar turist pasaportu ile Avrupa'ya gidip daha sonrasında kaçak işçi olarak orada kalmışlardır.¹¹⁶

1980'li yıllar ise Avrupa'ya sığınmacı olarak başvuranların niceliksel olarak sınırları zorladığı yıllar olmuştur. Türkiye'de gerçekleşen 1980 askeri darbesi sonrası Türkiye'den ve Sovyet sisteminin çökmesi sonucu sosyalist ülkelerden Avrupa'ya çok sayıda sığınmacı talebinde bulunan olmuştur. Öyle ki siyasi baskıdan dolayı sığınmacı talebinde bulunan Türklerin sayısı 1976 yılında 809 iken bu sayı 1980 yılında 57.913 olmuştur.¹¹⁷ Bununla birlikte Sovyetler Birliği'nin de dağılmasından sonra Türkiye eski Sovyet ve Doğu Avrupa ülkelerinden yoğun bir göç akışına maruz kalmıştır. Ancak ne var ki maruz kalınan bu göç dalgası Cumhuriyetin ilk yıllarındaki gibi Türk kökenli bir göç dalgası değil, aksine değişik etnik temele dayanan insanlardan oluşan bir göç sürecidir. Bu tarihlerden sonra ve özellikle 2000'li yıllarla birlikte Türkiye artık göç veren bir ülke olmasından ziyade göç alan hedef ülke konuma gelmiştir.¹¹⁸

1980'li yıllarla birlikte başlayan süreç içinde Türkiye'nin göç alan ülke olma kimliğindeki değişme esasen şu açıdan önem arz etmektedir: Türkiye Cumhuriyeti Devleti 1920'lerin başında kuruluşundan bu yana her zaman farklı nitelikte göç almış olsa da söz konusu bu göçler daha çok Türk soyundan olanlar ve Türk kültürüne bağlı göçmenler ile sınırlıydı. 1980'li yıllara gelindiğinde ise Türkiye Cumhuriyeti

¹¹⁵ Nermin Abadan, "Türk Dış Göçünün Aşamaları: 1950'li Yıllardan 2000'li Yıllara, **Kökler ve Yollar Türkiye'de Göç Süreçleri**, Derleyenler: Ayhan Kaya ve Bahar Şahin, 1. Baskı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2007, s. 5

¹¹⁶ Abadan, **a.g.e.**, s. 7

¹¹⁷ **a.g.e.**, s. 8

¹¹⁸ Erdoğan, Karapınar ve Aydın, **a.g.e.**, s. 444

tarihinde ilk kez kökenleri itibariyle Türk ve Müslüman olmayanların da Türkiye'ye göçüne tanık olunmuştur.¹¹⁹

Sonuç olarak ülkelerin ürettiği ve uyguladığı her kamu politikası gibi göç politikalarının da üretilmesinde ve de uygulanmasında hem politikayı üreten ülkenin hem de söz konusu ülkeye sınırları olan diğer ülkelerin içinde bulunduğu siyasal, sosyal ve ekonomik koşullarının önemli etkileri bulunmaktadır. Özellikle son yıllarda dünya konjonktüründeki siyasi değişmelere paralel olarak uluslararası göçlerin niteliğinde de bir değişim olduğu gözlenmektedir. Bilhassa Arap Baharı ile başlayan süreçte bir iç savaş yaşayan Suriye, son dönemlerde uluslararası göç konusunda en büyük örneği teşkil etmektedir. Bu durum özellikle 2011 yılının mart ayından itibaren Türkiye'ye sığınan milyonlarca Suriyeli insanla birlikte daha belirgin bir hâl almış olmakla birlikte mültecilik, şartlı mültecilik, geçici koruma, sığınmacı vb. kavramların üzerinde durulmasını ve bu kavramların irdelenmesini gerekli kılmıştır.

1.6. Mülteci Kavramı

Göç olgusunun insanlık tarihi kadar eski bir kavram olduğu yaygın bilinen bir gerçektir. Bununla beraber mülteci kavramının da oldukça eski zamanlara dayandığı söylenebilir. Dolayısıyla kavramsal olarak binlerce yıldan bu yana var olan mültecilik kavramı 20. yüzyıla kadar basit düzenlemelerle ortaya konulmuştur. Ancak 20. yüzyıla gelindiğinde ise ortaya çıkan büyük savaş ve ihtilaller ile bağımsızlık mücadeleleri büyük çapta göç hareketlerinin yaşanmasına neden olmuştur. Tüm bunlar sonucunda İkinci Dünya Savaşı sonrasında kurulan Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği ve 1951 yılında yürürlüğe giren Cenevre Sözleşmesi mültecilik kavramının ve mülteci haklarının uluslararası zemine dayandırılması açısından oldukça önemli sayılmaktadır.¹²⁰ Tarihsel olarak her ne

¹¹⁹Ahmet İçduygu, Sema Erder ve Ömer Faruk Gençkaya, "Türkiye'nin uluslararası Göç Politikaları, 1923-2023", **Koç Üniversitesi Göç Araştırmaları Merkezi**, 2014, s. 58

¹²⁰ Ceylan Lortoğlu, "Suriyeli Mültecilerin Misafir Olma Haline Misafirperverlik Hukuku ve Etiği Açısından Bakış", **İnsan ve İnsan Dergisi**, Yıl: 4, Sayı: 11, 2017, ss. 54-55

kadar yüzyıllar öncesine dayansalar da çalışmanın içeriğine uygun olarak mülteci kavramının günümüzdeki kullanım alanları ve yine günümüz hukuk sistemindeki karşılıklarını tanımlamak uygun olacaktır.

Mültecilik, 2011 yılının mart ayından itibaren Suriyelilerin Türkiye'ye göç etmeleriyle birlikte başlayan süreçte adı sıkça duyulan bir kavram olmuştur. Arapça kökenli olan ve en bilinen yaygın tanımıyla iltica eden anlamına gelen mültecilik, çoğu zaman sığınmacı kelimesiyle eş değer tutularak kullanılmaktadır. Mültecilik aynı zamanda Türk Dil Kurumu tarafından da “sığınmacı” olarak tanımlanmaktadır.¹²¹ Ancak burada hemen belirtmek gerekir ki mülteci ile sığınmacı kavramları arasında hukuki açıdan bazı farklar bulunmaktadır. Sığınmacılar veya mülteciler kendi ülkelerinden haklı nedenlerle ayrılıp sığındıkları ülkelerde gerek uluslararası sözleşmeler ve gerekse söz konusu ülkenin iç hukukuna göre sığınmacı veya mülteci statüsü elde ederler. Burada en genel ifadeyle sığınmacı kavramı ilgili ulusal ya da uluslararası belgeler çerçevesinde bir ülkeye mülteci olarak kabul edilmek isteyen ve mültecilik statüsüne ilişkin yaptıkları başvurunun sonucunu bekleyen kişiler olarak tanımlanmaktadır.¹²²

Son yıllarda Türkiye'ye Suriye'den gelen yoğun ve kitlesel göç dalgalarıyla birlikte mültecilik kavramı kamuoyunda daha belirgin bir hâl almıştır. Türkiye'de Suriyeliler ile ilgili literatür incelendiğinde Suriyelilerin ülke içindeki statüsüne ilişkin olarak halk arasında ciddi bir kafa karışıklığı olduğu görülmektedir.¹²³ Televizyonlarda, gazetelerde, halk arasında Suriyelilere mülteci denilmektedir. Ancak Türkiye'de bulunan Suriyelilerin hukuki statüsü gerçekten “mülteci” midir, yoksa ortada bir kavram kargaşası mı bulunmaktadır? Bu soruya cevap bulabilmek için öncelikle 4 Nisan 2013 tarihinde kabul edilen 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'na göre mültecilik, şartlı mültecilik, ikincil koruma ve geçici koruma kavramlarının incelenmesi yararlı olacaktır.

¹²¹ <http://tdk.gov.tr> (Erişim Tarihi: 09.05.2019)

¹²² Erol Özdemir, “Suriyeli Mülteciler Krizinin Türkiye'ye Etkileri”, **Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi**, 2017, ss. 119-120

¹²³ Ahmet Koyuncu, **Kentin Yeni Misafirleri Suriyeliler**, 1. Baskı, Çizgi Kitabevi, Konya, 2014, s. 22

1.6.1. 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununa Göre “Mülteci-Şartlı Mülteci-İkincil Koruma ve Geçici Koruma” Kavramları

Türkiye’de iltica hukuku alanındaki ilk yasal düzenleme 4 Nisan 2013 tarihinde kabul edilen 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunudur. Söz konusu bu kanun özellikle son dönemlerde Suriyelilerin Türkiye’ye kitlesel bir şekilde göç etmeleriyle birlikte yaygın bir kullanım alanı bulmuştur.

Ancak 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’ndan önce 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi’nde mülteci kavramı; “*ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen kişidir*” şeklinde tanımlanmıştır.¹²⁴ Türkiye ise söz konusu Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesini 1961 yılında, Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair Protokolü de 1967 yılında imzalamıştır. Buna göre Türkiye, Cenevre Sözleşmesinde geçen mülteci tanımının coğrafi kısıtlama ilkesini sürdürmeyi tercih etmiştir. Böylece Türkiye, yalnızca Avrupa ülkelerinden gelen ve şartları uygun olanlara mültecilik statüsü vermekte, Avrupa dışından gelenlerin ise üçüncü bir ülkeye yerleşinceye kadar şartlı mülteci olarak geçici bir süre için ülkede kalmasına izin vermektedir.¹²⁵ Kısaca özetlemek gerekirse söz konusu bu anlaşmaya göre Avrupa ülkelerinden Türkiye’ye gelenlere mültecilik statüsü verilirken Avrupa dışından gelenlere ise mültecilik statüsü verilmemektedir.

Suriye’de ortaya çıkan iç savaş sonucu 2011 yılında ilk Suriyeli kitlenin Türkiye sınırlarından geçmesiyle birlikte, Suriyelilerin hukuki durumu bir kafa

¹²⁴ <http://sgdd.org.tr> (Erişim Tarihi: 05/06/2019)

¹²⁵ Aytül Uzun, “Günümüzün Sosyal ve Ekonomik Sorunu Olan Suriyelilerin Mülteci ve Ekonomi Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi”, **Ankara Barosu Dergisi**, 2015/1, s. 110; Ülkü Güney ve Nahide Konak, “Bolu’da Suriyeli ve Iraklı Sığınmacılar Vatandaşlık ve Kaynak Dağılımı Temelinde Öteki Algısı”, **Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi**, Cilt: 4, Sayı: 2, 2016, s. 116

karışıklığına ve yoğun tartışmalara neden olmuştur. Tartışmaların nedeni ise Türkiye'nin de imzaladığı Cenevre Sözleşmesidir. Çünkü bu sözleşmeye göre, bugün Türkiye'de Suriyelilere yüklenen “mülteci” kavramı tamamen farklıdır.

1951 tarihli Cenevre Sözleşmesine göre coğrafi sınırlama şartı olduğundan dolayı mülteci statüsü sadece Avrupa ülkelerinden gelenlere veriliyordu. Avrupa dışından gelenlere ise bu statü verilmiyordu. Bu nedenle Türkiye sadece Avrupa Konseyi üye ülkelerinden gelenlere mülteci statüsü vermektedir. Avrupa konseyi üyesi olmayan ülkelere gelenlere ise geçici koruma imkânı tanımaktadır.¹²⁶ 2011 yılından itibaren ise Türkiye yoğun bir Suriyeli göç dalgasıyla karşı karşıya gelmiş bulunmaktadır. Başlangıçta Suriye'den gelen bu geniş insan kitlesi “misafir” olarak nitelendirilmiş, ancak bunun hukuki bir karşılığı bulunmamaktaydı. Diğer taraftan ise gerek basında ve gerek halk arasında Suriyelilere çoktan “mülteci” statüsü verilmişti.

Bu tartışmalar sırasında 4 Nisan 2013 tarihinde Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun kabul edilmesiyle tüm bu anlam kargaşasına bir açıklama getirilmiş bulunmaktadır.

1.6.1.1. Mültecilik

Mülteci kavramı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 61. Maddesinde ele alınmıştır. Bu maddeye göre; “*Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında*

¹²⁶ “Türkiye 1951 Cenevre Sözleşmesi'ni Sınırlama Olmadan Uygulamalı”, <https://www.amnesty.org.tr>, (Erişim Tarihi: 09.09.2016)

*bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında mülteci statüsü verilir.*¹²⁷

6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nda geçen bu tanıma göre mülteci sayılabilmek için ilk şart Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar sebebiyle vatandaşı olduğu ülkenin dışında bir ülkeye sığınmaktır. Kısacası sığınma talebinde bulunan kişiler Avrupa ülkelerinden gelmelidir. Diğer bir şart ise, kendi ülkelerinde zulme uğrayacaklarından haklı sebeplerle korkuları olması ve bu korku nedeniyle kendi ülkelerine dönemeyecek durumda olmaları veya dönmek istememeleridir. Diğer bir şart ise statü belirleme işlemidir.

Belirtilen sebepler dolayısıyla sığınma talebinde bulunan kişiler statü belirleme işlemi sonrası “mültecilik” statüsü elde ederler ve bu statünün hukuki olarak sağladığı olanaklardan yararlanırlar.

1.6.1.2. Şartlı Mültecilik

Şartlı mülteci kavramı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 62. Maddesinde ele alınmaktadır. Bu maddeye göre; *“Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylar sebebiyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında şartlı mülteci statüsü verilir. Üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar, şartlı mültecinin Türkiye’de kalmasına izin verilir.”*¹²⁸

¹²⁷ Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (2013), madde.61, sayı: 6458

¹²⁸ Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (2013), madde. 62, sayı: 6458

Esasında “şartlı mülteci” statüsü ile “mülteci” statüsü aradaki yegâne fark mültecilerin Avrupa ülkelerinden gelmeleri, şartlı mültecilerin ise Avrupa dışındaki ülkelerden gelmeleridir.

1.6.1.3. İkincil Koruma

6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununa göre ikincil koruma kavramı 63. maddede değerlendirilmiştir. Bu maddeye göre; “Mülteci veya şartlı mülteci olarak nitelendirilemeyen, ancak menşe ülkesine veya ikamet ülkesine geri gönderildiği takdirde;

- a) Ölüm cezasına mahkûm olacak veya ölüm cezası infaz edilecek,
- b) İşkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacak,
- c) Uluslararası veya ülke genelindeki silahlı çatışma durumlarında, ayırım gözetmeyen şiddet hareketleri nedeniyle şahsına yönelik ciddi tehditle karşılaşacak; olması nedeniyle menşe ülkesinin veya ikamet ülkesinin korumasından yararlanamayan veya söz konusu tehdit nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancı ya da vatansız kişiye, statü belirleme işlemleri sonrasında ikincil koruma statüsü verilir.”¹²⁹

1.6.1.4. Geçici Koruma

6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununa göre geçici koruma kavramı ise 91. maddede değerlendirilmektedir. Bu maddeye göre; “*Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak*

¹²⁹ Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (2013), madde 63, sayı: 6458

amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara geçici koruma sağlanabilir.”¹³⁰

Bu kişilerin Türkiye’ye kabulü, Türkiye’de kalışı, hak ve yükümlülükleri, Türkiye’den çıkışlarında yapılacak işlemler, kitlesel hareketlere karşı alınacak tedbirlerle ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar arasındaki iş birliği ve koordinasyon, merkez ve taşrada görev alacak kurum ve kuruluşların görev ve yetkilerinin belirlenmesi, Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.¹³¹ 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nun 91. maddesindeki bu hükme uygun olarak bahsi geçen geçici koruma kavramının içeriği 22 Ekim 2014 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan “Geçici Koruma Yönetmeliği” ile doldurulmuştur.¹³² Bununla beraber Geçici Koruma Yönetmeliği’nin 19. maddesine göre Türkiye’ye gelen sığınmacıları kaydetmekle sorumlu olan kurum Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’dür ve bu kayıt işlemi 81 ilde gerçekleştirilmektedir.¹³³

1.6.2. Türkiye’deki Suriyelilerin Hukuki Statüsü

Suriyeliler, ülkelerinde meydana gelen şiddet olayları ve ortaya çıkan iç savaş nedeniyle Türkiye sınırlarına acil bir önlem olarak sığınma amacıyla toplu bir şekilde gelmişlerdir. Türkiye ise ilk etapta bu durumun kısa süreli olacağını düşünmüş ve bu durum için geçici acil tedbirler alınmıştır. Bu yüzden söz konusu durumun geçici olduğu öngörüldüğünden dolayı Türkiye’ye gelen Suriyeli sığınmacılar “misafir” olarak nitelendirilmiş ve misafir olarak nitelendirilen sığınmacıların öncelikli olarak barınak, yiyecek ve hijyen gibi temel ihtiyaçları karşılanmıştır.¹³⁴

¹³⁰Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (2013), madde 91(1), sayı: 6458

¹³¹ **a.g.e.**, madde 91(2), sayı: 6458

¹³² M. Murat Erdoğan, **Türkiye’deki Suriyeliler**, 1.Baskı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2015, s. 54

¹³³ UNHCR, “Türkiye’deki Suriyeli Mülteciler: Sık Sorulan Sorular”, <http://www.unhcr.org.tr>, (Erişim Tarihi: 11.01.2016)

¹³⁴ İbrahim Kaya ve Esra Yılmaz Eren, “Türkiye’deki Suriyelilerin Hukuki Durumu”, **SETA Yayınları**, 1. Baskı, 2015, s. 28

Esasen, 2013 tarihli Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'na göre Suriyelilere verilmesi gereken statü ikincil koruma statüsüdür. Ancak bu statünün verilebilmesi için statü belirleme işlemlerinin yapılması gerekmektedir. Ne var ki çok sayıda ve geniş bir kitlesel grupla Türkiye'ye gelen Suriyeliler için statü belirleme işlemlerinin yapılabilmesi pratik olarak pek mümkün olmamıştır. Tam da bu noktada geçici koruma yönetmeliğinde bahsi geçen "geçici koruma" statüsü bu belirsizliği ortadan kaldırmıştır.

Bu yönetmelikle 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 91. maddesinde yer alan "geçici koruma" statüsü düzenlenmiş ve ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel veya bu kitlesel akım döneminde bireysel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılardan haklarında bireysel olarak uluslararası koruma statüsü belirleme işlemi yapılamayan yabancılara geçici koruma statüsü verilir hükmü getirilmiştir.¹³⁵

Sonuç olarak, gelinen bu noktada 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunun ilgili maddesinden de anlaşılacağı üzere 2011 yılından bu yana Türkiye'ye gelen Suriyelilerin hukuki statüsü yaygın kanaatin aksine mülteci değil, geçici koruma statüsüne tabii olan sığınmacılardır.

¹³⁵ Geçici Koruma Yönetmeliği (2014), 7. madde

İKİNCİ BÖLÜM

SURİYE'DE İÇ SAVAŞ VE TÜRKİYE

Suriye’de yaşanan olaylar esasen Arap Baharı olarak nitelendirilen halk ayaklanmalarının bir parçasıdır. 2010 yılında Tunus’ta başlayan halk hareketleri kısa süre içerisinde Libya, Mısır, Yemen, Cezayir, Ürdün gibi civar ülkelere de yayılmıştır. Ancak Suriye’de süreç bu ülkelerden çok daha farklı şekilde gelişmiştir. Arap Baharının başladığı ülke olan Tunus’ta Zeynel Abidin Bin Ali, Mısır’da Hüsnü Mübarek ve Libya’da Muammer Kaddafi gibi diktatörler bile Arap Baharının rüzgârı karşısında iktidarlarını koruyamazken; Suriye’de Beşar Esad Rusya, Çin ve İran gibi ülkelerin de desteğini alarak ayakta kalabilmeyi başarmıştır.¹³⁶

Arap Baharının son temsilcisi olan Suriye’de 2011 yılının mart ayında Baas/Esad Rejimine karşı ilk silahlı ayaklanmalar başlamıştır. Yaşanan bu gelişmelerden Suriye ile sınır komşusu olan Türkiye’nin etkilenmemesi düşünülemezdi. Nitekim 2011 yılında yaşanmaya başlayan olaylar neticesinde Suriye vatandaşları sınırı geçerek Türkiye’ye sığınmaya başlamışlardır. Bu aşamalarda Türkiye açık kapı politikası izleyerek gelen sığınmacıları misafir olarak nitelendirmiştir.¹³⁷ Türkiye’ye gelen sığınmacıların misafir olarak nitelendirilmesi, sığınmacıların Türkiye’de kalış sürelerinin geçici olacağını düşündürse de aradan geçen zaman bu tahminin doğru olmadığını ortaya çıkarmıştır.

2.1. Arap Baharı ve Suriye

Arap Baharı; Ortadoğu ülkelerinin halkları tarafından Aralık 2010 yılından günümüze kadar, Kuzey Afrika ve Ortadoğu ülkelerinde rejim, yönetim, yönetici

¹³⁶ Ali Onur Tepeciklioğlu ve Elem Eyice Tepeciklioğlu, “Teoriden Pratiğe: Suriye Krizi ve Uluslararası Toplum”, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Cilt: 70, No: 1, 2015, s. 172

¹³⁷ Özkan Yıldız, “Türkiye Kamplarında Suriyeli Sığınmacılar: Sorunlar, Beklentiler, Türkiye ve Gelecek Algısı”, *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 16, Sayı: 1, 2013, s. 143

değişimleri başta olmak üzere değişikliklere, protestolara, kamu alanlarının işgaline, devlet ve polis binalarının yakılmasına, hapishane baskınlarına, revizyonlara ve yenilenmelere yol açan, protesto, ayaklanma, kalkışma, devrim, başkaldırı ve daha birçok adlandırmayla söz edilen Arap halk hareketleridir.¹³⁸

2010 yılında Tunus'ta başlayan Arap baharı, dalga dalga civar ülkelere yayılmış olup 2011 yılının mart ayı itibariyle Suriye'de de halk hareketlerini tetiklemiştir.¹³⁹ Bunun sonucunda kitlesel olan bu halk hareketi Suriye'yi de tam kalbinden vurmuş, ülkede iç savaş çıkmış, düzenli ordu-silahlı muhalefet çatışmaları yaşanmaya başlamış ve milyonlarca insan da yerinden olmuştur.¹⁴⁰

2011 yılının mart ayında Suriyelilerin demokratik değişim isteklerinin dile getirilmesiyle başlayan gösteri ve protestolar, Esad rejiminin gerekli reformları yapmaması nedeniyle yine 2011 yılının ilerleyen günlerinde rejim değişikliği taleplerine dönüşmeye başlamıştır. Ancak Beşar Esad yönetimindeki Baas Rejimi, bu talepleri baskı ve şiddet yolu ile bastırmaya çalışınca Esad rejimine karşı protestolar gittikçe çoğalmış, hatta asker ve polis örgütlerine mensup olan kişiler de muhalif grup içinde yer alan Özgür Suriye Ordusu'na katılmaya başlamışlardır. Bununla birlikte dönemin Suriye Başbakanı Rifat Hicap da Esad rejiminin baskı ve şiddetine karşı çıkarak 2012 yılında Ürdün'e sığınmıştır.¹⁴¹

Suriye'yi biraz daha yakından tanımak açısından etnik kökenine bakılacak olursa; Suriye'deki etnik ve dinsel azınlıkların nüfusu konusunda çok farklı rakamlar verilmektedir. Ancak elde edilen kaynaklardan yola çıkılarak genel bir değerlendirme yapılacak olursa; Suriye başta Arap, Kürt ve Türkmenler olmak üzere çeşitli etnik gruplardan oluşan bir mozaiktir. Yine aynı şekilde mezhepsel olarak da Şii, Sünni, Nüsayri gibi mezheplerle birlikte nüfusun %10'luk Hristiyan kesimiyle de

¹³⁸ Davut Buzkırın ve Hüseyin Kutbay, "Arap Baharının Türkiye'ye Olan Ekonomik ve Sosyal Etkileri", **Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi**, Cilt:5, No:1, 2013, s. 149

¹³⁹ İbrahim Efe, "Türk Basınında Suriyeli Sığınmacılar" Raporu, **SETA Yayınları**, 1.Baskı, 2015, s. 12

¹⁴⁰ Umutcan Yüksel, Merve Nur Bulut ve Zerrin Mor, "Türkiye'de Bulunan Suriyeli Mülteciler" İnfografik Rapor, **Uluslararası Ortadoğu Barış Araştırmaları Merkezi**, 2014, s. 6

¹⁴¹ Oğuz Çelikkol, **İçimizdeki Komşu Suriye**, 1. Baskı, Bilgesam Yayınları, Ankara, 2015, s. 137

bir dinsel ve mezhepsel farklılığa sahiptir.¹⁴² Tahmin edileceği üzere bu farklılık Arap Baharının Suriye'yi de vurmasıyla beraber kontrol edilemez bir iç savaş boyutuna varmıştır.

Suriye, bu anlamda Arap baharının son temsilcisi ve aynı zamanda en kanlı yaşayanlardandır. İlk ayaklanmaların başladığı 15 Mart 2011 tarihinden itibaren iç savaş giderek artmış ve başta güvenlik sorunu olmak üzere komşu ülkelerde yoğun nüfus artışlarına da sebep olmuştur. Suriye'de yaşanan gelişmeler neticesinde yaşanan kitlesel iç ve dış göç, dünyanın en büyük insani krizlerinden birini yaratmıştır.¹⁴³ İç savaşın uzaması ve Suriye'nin normale dönme süresi uzadıkça mültecilerin geri dönmesi ihtimali azalmaktadır.¹⁴⁴ Bununla birlikte 7 milyona yakın Suriyeli evlerini terk etmek durumunda kalmış, 4 milyona yakın Suriyeli komşu ülkelere kaçmak ve bu ülkelerde yaşamak zorunda kalırken, 3 milyondan fazla Suriyeli de ülke içinde göçmen durumuna düşmüştür.¹⁴⁵ Hiç şüphe yok ki Suriye'nin yaşamış olduğu bu durumdan en çok etkilenen ülkelerin başında da Türkiye gelmektedir.

2.2. Arap Baharının Sebepleri

Arap Baharıyla başlayan sürecin ilk dönemlerinde sürecin hangi ekonomik, toplumsal ve siyasi sebeplerden kaynaklandığı yönünde yeterince durulsa da geline son noktada Arap Baharının sonuçları onu doğuran sebeplerin önüne geçmiş durumdadır.¹⁴⁶ Ancak yine de konuyu kavrayabilmek adına Arap Baharını ortaya çıkaran sebeplere genel olarak değinilecek olursa, Arap coğrafyasındaki halkların büyük bölümünü ayaklanma ve protestolara iten faktörlerin temelde ekonomik nitelikli olduğu söylenebilir. Ekonomik faktörlerin halk hareketlerinde birincil rol

¹⁴² Abdullah Kıran, "Arap Baharı, Suriye ve Demokratik Dönüşüm Beklentileri", **Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt: 2, Sayı: 1, 2014, s. 99

¹⁴³ Ayşe Şebnem Tunç, "Mülteci Davranışı ve Toplumsal Etkileri: Türkiye'deki Suriyelilere İlişkin Bir Değerlendirme", **Tesam Akademi Dergisi**, 2015, s. 35

¹⁴⁴ Halim Yılmaz, "Türkiye'de Suriyeli Mülteciler – İstanbul Örneği", **İnsan Hakları ve Mazlumlar İçin Dayanışma Derneği**, 2013, s. 6

¹⁴⁵ Çelikkol, **a.g.e.**, s. 142

¹⁴⁶ Ahmet Hüsrev Çelik, "Buazizi'den Rabia'ya, Trablus'tan Şam'a Arap Baharının Sonuçları Üzerine Bir Değerlendirme", **Akademik Yaklaşımlar Dergisi**, Cilt: 6, Sayı: 2, s. 35

oynadığı ülkeler Tunus, Mısır, Libya, Cezayir, Ürdün, Suudi Arabistan ve Suriye olarak görülmektedir. Etnik, mezhepsel ve dini anlamda büyük oranda homojenliğe sahip olan bu ülkelerde sorunlar genelde ekonomik kaynaklı olmuştur. Esasında bu ülkelerde ekonomik sorunların hissedilmeye başlanması 2008 ekonomik krizi ile olmuştur. Bölgede var olan ekonomik sorunlar 2008 krizinin ardından iyice hissedilmeye başlanmıştır. Bu durumun doğal bir sonucu olarak da özellikle genç nüfus ekonomik problemlerden dolayı ülkede ayaklanma ve protesto gösterileri ile tepkilerini gündeme getirme yoluna gitmiştir.¹⁴⁷ Başlangıç noktası olarak Tunus'ta bilgisayar mühendisi olan ancak iş bulamadığından dolayı sokaklarda sebze satan Muhammed Bouazizi'nin arabasına bir belediye personelinin el koyarak kendisini tokatlaması sonucu kameralar karşısında kendisini yakan Bouazizi Arap Baharının fitilini ateşlemiştir.¹⁴⁸

Bununla beraber ekonomik etkenlerin yanında siyasi etkenlerin de Arap Baharının sebepleri arasında önemli rol oynadığı söylenebilir. Öyle ki, Arap coğrafyasında hüküm süren demokratik olmayan diktatörlük yönetimlerinin varlığı, aynı zamanda bireysel özgürlüklerin kısıtlı olması, kötü, baskıcı, usulsüz ve yozlaşmış yönetimlere karşı halk nezdinde gelişen tepki Arap Baharına sebep olan siyasi dinamikler arasında sayılabilir.¹⁴⁹ Bunların yanında söz konusu ülkelerde gelir dağılımındaki dengesizlikler, yaygın fakirlik, yolsuzluklar, yönetimin babadan oğula geçmesi, halkın yönetimde söz sahibi olamaması gibi sebepler de yer almaktadır. Yine eğitimli gençler arasındaki yüksek işsizlik oranları bilhassa Tunus ve Mısır gibi ülkelerde büyük gerilimlere neden olmuştur.¹⁵⁰ Kısacası Arap Baharının doğup

¹⁴⁷ Erhan Ayaz, "Arap Baharı Sonrası Dönemde Avrupa Birliği'nin Orta Doğu ve Akdeniz Politikalarının Geleceği ve Türkiye'nin Rolü", **Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt:6, No:60, 2013, s. 62

¹⁴⁸ Murat Aktaş, "Arap Ayaklanmaları ve Sosyal Medyanın Rolü", **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt: 11, Sayı: 61, 2018, s. 200

¹⁴⁹ Saadettin Paksoy, H. Mustafa Paksoy ve Erdal Alancıoğlu, "Küreselleşmenin Sosyo-Politik Etkileri: Arap Baharı", **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt: 12, Sayı: 46, 2013, s. 178

¹⁵⁰ İsmet Göçer ve Sertan Çınar, "Arap Baharının Nedenleri, Uluslararası İlişkiler Boyutu ve Türkiye'nin Dış Ticaret ve Turizm Gelirlerine Etkileri", **Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt: 6, Sayı: 10, 2015, s. 54

yayılmaya neden olan en büyük etken demokrasiden uzak ve giderek diktatörlüğe kayan rejimlerin bulunmasıdır.¹⁵¹

Diğer yandan Arap Baharını ortaya çıkaran nedenler arasında gelir dağılımdaki adaletsizlikler, iltimas gibi konular da sayılabilmektedir. Esasında tek kelime ile ifade edilen bu kavramların her birinin arkasında milyonlarca insanın gündelik hayatını derinden etkileyen somut olayların yer aldığı ve bu kavramların altını doldurduğu bilinmektedir.¹⁵² Özellikle Arap Baharını yaşayan ülkelerin makroekonomik verileri incelendiğinde başta işsizlik olmak üzere enflasyon ve büyüme gibi alanlardaki durumlarının iç açıcı olmadığı söylenebilmektedir. Bilhassa bu ülkelerdeki işsizlik oranları gelişmiş ülkelerle kıyaslandığında durumlarının esasında ne derece kötü olduğu ortaya çıkmaktadır.¹⁵³ Kısacası Arap Baharını zamanının sadece bir bölümünde ortaya çıkan bir olgu olarak değil, aksine bir süreç olarak ele almak faydalı olacaktır. Bu sürecin en belirgin özelliği ise birbirlerini tamamlayan bir dizi olaydan ve olgudan meydana gelmesidir.¹⁵⁴

Görüldüğü üzere Ortadoğu'daki bu ülkeleri Arap Baharına götüren ve Arap baharının yayılmasına neden olan gerekçeler Arap halkının siyasi, toplumsal ve ekonomik anlamdaki olumsuzlukları değiştirme çabalarıdır. Bu değişimin amacı ise ülkeyi uzun süredir yöneten iktidarların değiştirilerek ülkedeki mevcut yolsuzluk, rüşvet gibi olumsuzlukları gidermek ve demokrasi, adalet, insan hakları vb. alanlardaki sorunları ortadan kaldırmaktır.¹⁵⁵ Bu anlamda Arap Baharı, baskıcı ve otoriter yönetimlere karşı Arap Halkının demokrasi, özgürlük ve insan hakları gibi konularda bir başkaldırısı ve isyanı olarak görülmektedir. Bu süreçte söz konusu ülkelerde yönetim karşıtı protestolar, mitingler, gösteriler ve de iç çatışmalar meydana gelmiştir.¹⁵⁶

¹⁵¹ Mehmet Şahin ve Özge Uysal Şahin, "Arap Baharının Türkiye Ekonomisine Etkileri", **Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi**, Sayı: 23, 2014, **a.g.e.**, s. 174

¹⁵² Ahmet Hüsrev Çelik, **a.g.e.**, s. 36

¹⁵³ Paksoy vd. **a.g.e.**, s. 179

¹⁵⁴ Harun Öztürkler, "Arap Baharının Ekonomik Analizi", **Akademik Ortadoğu Dergisi**, Cilt: 8, Sayı: 2, 2014, s. 11

¹⁵⁵ Ahmet Hüsrev Çelik, **a.g.e.**, s. 38

¹⁵⁶ Şahin ve Uysal **a.g.e.**, ss. 172-173

Sonuç olarak özetlemek gerekirse Arap Baharına gidilen yolda başta ekonomik olmak üzere siyasi ve toplumsal olumsuzlukların giderilmesi düşüncesi yatmaktadır. Bu amaçların gerçekleştirilmesi için de ilk hedef uzun yıllar iktidarda kalan liderlerin değiştirilmesi olmuştur. Bu liderlerin değiştirilmek istenilmesindeki esas amaç ise yolsuzluk, rüşvet, gelir dağılımındaki adaletsizlik, insan hakları, refah, demokrasi gibi konularda mevcut olan olumsuzlukların ortadan kaldırılması düşüncesidir.¹⁵⁷

2.3. Suriye’den Türkiye’ye İlk Göç Dalgası

Öncelikle belirtmek gerekir ki, Türkiye’nin geçmişten bugüne kadar sürekli olarak göç sorunuyla karşı karşıya kalmasına neden olan faktörler bilindiği gibi üzerinde yaşanan coğrafyanın tarihinden ve de aynı zamanda jeopolitik ve jeostratejik öneminden kaynaklanmaktadır. Bu durum Asya ile Avrupa arasında bir köprü konumunda olan Türkiye’yi her zaman çeşitli şekillerde yerleşmek veya transit geçiş olarak kullanmak için cazip hâle getirmiştir.

Esad yönetiminin Suriye’de baş gösteren olayları kanlı bir şekilde bastırma yoluna gitmesi, bu yönde masum insanları bile katletmekten kaçınmaması, kargaşaya neden olmuştur.¹⁵⁸ Böylece 15 Mart 2011 tarihi itibariyle Suriye’de ilk halk hareketleri ortaya çıkmış ve yaklaşık bir buçuk ay sonra, 29 Nisan 2011 tarihinde 252 kişilik ilk Suriyeli grup Cilvegözü sınır kapısından geçerek Türkiye’ye giriş yapmışlardır.¹⁵⁹ Bu durum aralıklarla devam etmiş ve dört yılın sonunda ise Türkiye’ye giren Suriyeli sayısı iki buçuk milyon kişiye ulaşmıştır. Türkiye geçmişte olduğu gibi yakın zamanlarda da “kendisine sığınanı geri vermemeyi” ilke edinerek gelen Suriyelileri ülkeye kabul etmiştir.¹⁶⁰ Göç dalgasının başlamasından itibaren Türkiye’ye gelen en çok sığınmacı %36’lık oranla Suriye’nin Halep şehrinden

¹⁵⁷ Ahmet Hüsrev Çelik, **a.g.e.**, s. 38

¹⁵⁸ Altan Çetin ve Nasrullah Uzman, “Sığınmacılar Çerçevesinde Suriye-Türkiye İlişkilerine Bir Bakış”, **Çankırı Karatekin Üniversitesi Uluslararası Avrasya Strateji Dergisi**, s. 10

¹⁵⁹ AFAD Başkanlığı, “Suriye’den Türkiye’ye Nüfus Hareketleri Raporu”, 2014, s. 4

¹⁶⁰ TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, “**Ülkemize Sığınan Suriye Vatandaşlarının Barındıkları Çadırkentler Hakkında İnceleme Raporu 3**”, 24.Dönem 3.Yasama Yılı, 2013, s. 8

olmuştur.¹⁶¹ Bunun nedeninde ise Halep'in Türkiye sınırına yakın olmasının etkili olduğu düşünülebilir.

Gelen Suriyeli sığınmacı profillerine bakıldığında ise büyük bir çoğunluğu genç nüfusun oluşturduğu görülmektedir. Bu bağlamda gelen sığınmacıların yaklaşık yarısı on sekiz yaşın altında, %40 ise on iki yaşın altındadır.¹⁶² Tüm bunlar göz önüne alındığında aslında Suriyeli sığınmacı krizinin ne denli büyük olduğu daha net anlaşılmaktadır.

Diğer yandan göç dalgası sadece Türkiye ile sınırlı kalmayıp Suriye'ye sınırı olan Ürdün, Libya ve Irak da ilk göç dalgaları ile karşılaşmıştır. Bu bağlamda Lübnan'a ilk göç hareketi 2011 yılının mayıs ayında 700 kişilik bir grup ile başlamış, bu durumu Ürdün ve Irak takip etmiştir.¹⁶³ Bununla birlikte Suriye krizi komşu ülkeler için de emsalsiz zorlu bir görev teşkil etmektedir. Sığınmacı akışı, Ürdün'de %10, Lübnan'da %25'lik nüfus artışı getirmiştir. Bu anlamda Türkiye, Irak ve Mısır da aynı şekilde altyapısal olarak artan gerginlikle yüzleşmektedir.¹⁶⁴

Suriye'de iç savaşın başlamasından itibaren Suriyeli sığınmacılara en büyük destek şüphesiz ki Türkiye'den gelmiştir. Bu bağlamda Türkiye "açık kapı" politikası izleyerek "misafir" olarak nitelenen Suriyeli sığınmacılara sınır kapılarını açık tutmuştur. Bununla birlikte Suriye sınırına yakın illerde kurulan sığınmacı kamplarından gerek ulusal ve gerek uluslararası basında övgüyle bahsedilmesi Suriyelilerin Türkiye'ye sığınmasında özendirici olmuştur.¹⁶⁵

¹⁶¹ AFAD Başkanlığı, "Suriye'den Türkiye'ye Nüfus Hareketleri", 2014, s. 40

¹⁶²Laueran Rogers and Selcuk R. Sirin, "The Educational and Mental Health Needs Of Syrian Refugee Children", **National Center On Immigrant Integration Policy**, 2015, s. 2

¹⁶³Mehmet Güçer, Sema Karaca ve Bahadır Dinçer, "Sınırlar Arasında Yaşam Savaşı" Suriyeli Mülteciler Alan Araştırması, **USAK Sosyal Araştırma Merkezi**, USAK Yayınları, 2013, s. 11

¹⁶⁴ Jennifer Leaning and Others, "Syrian Refugee Crisis: When Aid Is Not Enough", **Correspondence**, Volume: 385, 2015, s. 942

¹⁶⁵ Derya Kap, **Suriyeli Mülteciler: Türkiye'nin Müstakbel Vatandaşları**, <http://www.ikv.org.tr/>, (Erişim Tarihi: 10.06.2016)

2.4. Türkiye’de Oluşturulan Sığınmacı Kampları

Suriye’de ortaya çıkan iç karışıklıklar nedeniyle Türkiye’ye 2011 yılının nisan ayında gelen ilk Suriyeli kafilenin Türkiye tarafından geçici kabulleri yapılmış ve bu kafile ilk olarak sınır hattına yakın olan noktalara kurulan çadır kentlere yerleştirilmiştir. Türkiye’ye giriş yapan ilk gruplar, Türkiye-Suriye sınırına yakın olan Hatay ilinin Yayladağı, Altınözü ve Reyhanlı ilçelerini yoğun olarak tercih etmişlerdir. Suriye’deki iç savaştan kaçan bu gruplar için sınıra yakın olan Hatay ili Yayladağı ilçesine çadırlar kurulmuştur. Ancak aradan geçen zaman içinde Suriye krizi büyüdükçe ve gelen Suriyeli sığınmacı sayısı günden güne artış gösterdikçe Hatay iline ek olarak Kilis ve Gaziantep illerine de barınma merkezleri kurulmuştur.¹⁶⁶

AFAD’ın 2014 tarihinde yayınladığı “Suriye’den Türkiye’ye Nüfus Hareketleri” adlı raporundaki verilere göre Türkiye’de 2012 yılının mart ayı itibariyle 7 tane olan barınma merkezi, 2013 yılının ocak ayı itibariyle 14’e yükselmiş ve 19 Nisan 2014 tarihi itibariyle de 22’ye yükselmiştir. Bu barınma merkezleri Adana, Adıyaman, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Kilis, Malatya, Mardin, Osmaniye ve Şanlıurfa olmak üzere on ilimizde, 16 tanesi çadır kent ve 6 tanesi de konteyner kent şeklindedir.¹⁶⁷

AFAD’ın 15 Ekim 2018 tarihli verilerine göre bu barınma merkezlerinde toplam 27.675 çadır ve betonarme bölme (54.703 kişi, %30,6) ile 30.138 konteyner (124.262 kişi, %69,4) mevcut olup toplam 178.965 sığınmacı yaşamaktadır. Bu sığınmacıların 4.709 tanesi Iraklı olup geriye kalan 174.256 tanesi ise Suriyelidir.¹⁶⁸ Valiler, kaymakamlar ve kaymakamlık personelinin ikinci görev yerleri adeta barınma merkezleri olmuştur. Zira bazı ilçelerdeki Suriyeli sığınmacı sayıyı yerel nüfusu çoktan geçmiş bulunmaktadır. Hal böyle olunca doğal olarak yerel yöneticilerin görev ve sorumlulukları da doğru orantılı olarak artmaktadır.¹⁶⁹ Bu

¹⁶⁶AFAD Başkanlığı, **a.g.e.**, s. 18

¹⁶⁷ AFAD Başkanlığı, “**Suriye’den Türkiye’ye Nüfus Hareketleri**”, 2014, s. 18

¹⁶⁸ <https://www.afad.gov.tr> (Erişim Tarihi: 24.03.2019)

¹⁶⁹ Osman Bahadır Dinçer, Sema Karaca ve Hale Yavuz, “**Göçün İkinci Yılında Suriyeli Savaş Mağdurları**”, <https://www.academia.edu>, (Erişim Tarihi: 24.03.2019)

bilgiler ışığında yine AFAD'ın 15 Ekim 2018 tarihli verilerine dayanarak Türkiye'deki Suriyeli sığınmacılar için kurulan barınma merkezlerinin özelliklerine ve sayısal verilerine aşağıda kısaca değinilecektir.

2.4.1. Sığınmacı Kamplarındaki Güncel Veriler

Arap Baharından nasibini almış ve Türkiye ile de 911 kilometrelik bir sınır hattına sahip olan Suriye'de 2011 yılının mart ayından itibaren başlayan iç çatışmalar bilindiği gibi beraberinde Türkiye'ye yoğun bir sığınmacı akışını getirmiştir. Suriye'de ortaya çıkan insani krizin en başından beri Türkiye, sınırlarına dayanan sığınmacılara açık kapı politikası uygulayarak sığınmacıların ülkeye kabullerini sağlamış, bu sığınmacılar için Suriye sınırına yakın olan 10 ilde ise (Adana, Adıyaman, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Kilis, Malatya, Mardin, Osmaniye ve Şanlıurfa) geçici barınma merkezleri kurmuştur. Kuşku yok ki 2011 yılının nisan ayında ilk Suriyeli sığınmacı grubunun Türkiye sınırlarından geçiş yapmasıyla birlikte gerek Türkiye'de oluşturulan barınma merkezlerinde kalan Suriyeli sayısı ve gerekse ülkede çeşitli şehirlere dağılmış olan Suriyeli sığınmacı sayısı her geçen gün artış göstererek gelinen son noktada sayısı milyonları bulmuştur.¹⁷⁰

Gerek barınma merkezlerinde yaşayan ve gerekse ülke içerisinde çeşitli şehirlerde yaşayan Suriyeli sığınmacıların net olarak sayılarını tespit etmek oldukça güçtür. Çünkü tespit edilen rakamlar günden güne değişmektedir. Buna binaen AFAD'ın 15 Ekim 2018 tarihinde hazırlamış olduğu rapordaki veriler baz alınarak Türkiye'de sadece barınma merkezlerinde yaşayan Suriyeli sığınmacı sayısı ile bu barınma merkezlerinde bulunan çadır ve konteyner sayısı aşağıda iller bazında değerlendirilmiştir.¹⁷¹

¹⁷⁰ Yunus Taş, Selami Özcan ve Mahmut Küçüköğlü, “Türkiye'de Bulunan Suriyeli Göçmenlerin Barınma ve İstihdam Sorunları”, <https://www.researchgate.net/> (Erişim Tarihi: 20.05.2019)

¹⁷¹ AFAD Başkanlığı “Geçici Barınma Merkezleri”, 2018

2.4.1.1. Adana Barınma Merkezi

Akdeniz Bölgesi'nde iki milyonu aşan nüfusuyla Türkiye'nin büyük illerinden birisi olan Adana'da 15 Ekim 2018 tarihi itibarıyla bir adet barınma merkezi bulunmaktadır. Sarıçam Çadırkenti olarak adlandırılan bu barınma merkezinde 6.136 çadırda toplam 26.176 kayıtlı Suriyeli sığınmacı bulunmaktadır.

2.4.1.2. Adıyaman Barınma Merkezi

Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yer alan ve 600 binin üzerinde nüfusa sahip olan Adıyaman'da ise AFAD'ın 15 Ekim 2018 tarihli raporuna göre Merkez Çadır Kenti'nde toplam 2.302 tane çadır bulunup bu Çadır Kent geçici süreyle kapatıldığından dolayı Suriyeli sığınmacı bulunmamaktadır.

2.4.1.3. Gaziantep Barınma Merkezi

Güneydoğu Anadolu Bölgesinde iki milyon civarında nüfusa sahip olan ve Türkiye'nin önemli büyük kentlerinden olan Gaziantep'te 15 Ekim 2018 tarihi itibarıyla 3 tane çadırkent 1 tane ise konteynerkent bulunmaktadır. İslâhiye Çadırkentinde 1.552 tane, Karkamış Çadırkentinde 1.578 tane Nizip 1 Çadırkentinde ise 1.873 tane çadır bulunmakta ve bu çadırkentler de geçici süreyle kapatıldığından dolayı Suriyeli sığınmacı bulunmamaktadır. Nizip 2 Konteynerkentinde ise 908 tane konteyner bulunup bu konteynerlerde toplam 3.732 tane Suriyeli sığınmacı bulunmaktadır.

2.4.1.4. Hatay Barınma Merkezi

Hatay 1,5 milyonu aşkın nüfusu ile Akdeniz Bölgesi'nde Türkiye'nin önemli şehirleri arasındadır. Hatay'da 15 Ekim 2018 tarihi itibarıyla 3 tane konteynerkent ve 1 tane de çadırkent bulunmaktadır. Altınözü Konteynerkentinde 2.056 tane

konteynerda 8.179 Suriyeli sığınmacı, Yayladağı Konteynerkentinde 776 konteyner ve 32 betonarme bölmede 3.670 Suriyeli sığınmacı ve Apaydın Konteynerkentinde 1.181 konteynerda 5.045 Suriyeli sığınmacı olmak üzere Hatay Barınma Merkezinde toplam 16.894 Suriyeli sığınmacı bulunmaktadır. Bununla birlikte yine Hatay'da bulunan Güveççi Çadırkentinde 824 çadır bulunmakta ve bu çadırkent geçici süreyle kapatıldığından dolayı Suriyeli sığınmacı bulunmamaktadır.

2.4.1.5. Kahramanmaraş Barınma Merkezi

Kahramanmaraş gerek yüz ölçümü ve gerekse 1 milyonun üzerindeki nüfusu ile Akdeniz Bölgesi'nde Türkiye'nin önemli kentlerinden bir tanesidir. 15 Ekim 2018 tarihi itibarıyla Kahramanmaraş'ta 1 tane Merkez Konteynerkenti bulunmaktadır. Bu barınma merkezinde 5.008 konteynerda 16.309 Suriyeli ve 4.709 Iraklı olmak üzere toplam 21.018 tane kayıtlı sığınmacı bulunmaktadır.

2.4.1.6. Kilis Barınma Merkezi

Kilis, yaklaşık 140 bin civarında olan nüfusu ve yüz ölçümüyle Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin küçük bir ilidir. Kilis'in Suriye sınırına uzaklığı yaklaşık 5 kilometredir.¹⁷²

15 Ekim 2018 tarihi itibarıyla Kilis'te 2 tane barınma merkezi bulunmaktadır. Bunlardan Öncüpınar Konteynerkentinde 3.089 tane konteynerda 9.898 ve Elbeyli Beşiriye Konteynerkentinde 3.586 tane konteynerda 14.266 olmak üzere toplam 24.164 Suriyeli sığınmacı bulunmaktadır.

¹⁷² Kilis'in Coğrafi Özellikleri, <http://www.kilis.bel.tr/>, (Erişim Tarihi: 10.06.2016)

2.4.1.7. Malatya Barınma Merkezi

Malatya Doğu Anadolu Bölgesinde 770 binin üzerinde nüfusa sahip olan bir ilimizdir. Diğer illere kıyasla Suriye sınırına biraz daha uzaktır. 15 Ekim 2018 tarihli AFAD raporuna göre Malatya’da 1 tane barınma merkezi bulunmaktadır. Beydağı Konteynerkentinde 1.977 konteynerde toplam 8.964 kayıtlı Suriyeli sığınmacı bulunmaktadır.

2.4.1.8. Mardin Barınma Merkezi

Güneydoğu Anadolu Bölgesinde 800 binin üzerinde nüfusa sahip olan Mardin’de Midyat Çadırkenti vardır ve bu çadırkentte 1.053 tane çadır bulunmaktadır. Ancak bu çadırkent de geçici süreyle kapatıldığından dolayı Suriyeli sığınmacı bulunmamaktadır.

2.4.1.9. Osmaniye Barınma Merkezi

Osmaniye, konum itibariyle Akdeniz Bölgesinin doğusunda yer almaktadır. 500 binin üzerinde nüfusa sahip olan ve aynı zamanda Suriye’ye sınırı bulunan Osmaniye’de Cevdetiye Konteynerkentinde 3.352 konteynerde toplam 13.585 tane Suriyeli sığınmacı yaşamaktadır.

2.4.1.10. Şanlıurfa Barınma Merkezi

Şanlıurfa, 2 milyonu aşan nüfusu ile Güneydoğu Anadolu Bölgesinin en büyük illeri arasındadır. 15 Ekim 2018 tarihi itibariyle Şanlıurfa’da üç adet çadırkent ve 1 adet de konteynerkent bulunmaktadır. Bunlardan Ceylanpınar Çadırkentinde 4.970 tane çadırda 17.100, Akçakale Çadırkentinde 6.461 tane çadırda 21.057, Suruç Çadırkentinde 7.028 tane çadırda 16.546 ve son olarak Harran Konteynerkentinde

2.069 tane konteynerda 9.729 olmak üzere Şanlıurfa Barınma Merkezi toplamda 64.432 Suriyeli sığınmacıya ev sahipliği yapmaktadır.

2.5. Barınma Merkezi Dışındaki Suriyeli Sığınmacılar

Bilindiği üzere Suriye'deki iç savaştan en çok ve derinden etkilenen ülkelerin başında Türkiye gelmektedir. Türkiye'nin Suriye ile 911 kilometre olan sınır uzunluğu da göz önüne alındığında bu durumun ciddiyeti aslında daha belirgin şekilde ortaya çıkmaktadır. Doğal olarak hemen sınırlarının yanı başında gelişen olaylar Türkiye'yi de derinden etkilemektedir.

Çalışmanın önceki bölümlerinde Türkiye'ye gelerek kayıt altına alınıp değişik şehirlerde barınma merkezlerine yerleştirilen Suriyeli sığınmacılardan ve bunların niceliksel özelliklerinden söz edilmiştir. Bu bölümde ise Türkiye'ye giriş yapıp da ülke geneline dağılan Suriyeli sığınmacılardan söz edilecektir. Ancak bu konuda şöyle bir sorun ile karşılaşılmaktadır, Türkiye'ye giriş yapıp çeşitli şehirlere dağılan Suriyeli sığınmacıların sayıları her geçen gün değişiklik gösterdiğinden dolayı yapılan en son çalışmalar baz alınarak değerlendirmelerde bulunulacaktır.

Kuşku yok ki Suriye'den Türkiye'ye gelen 3,5 milyonun üzerindeki sığınmacıyı barınma merkezlerine yerleştirmek ve ihtiyaçlarını karşılamak ekonomik anlamda Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde oldukça zor ve büyük ölçüde külfetlidir. Bu sebepten Türkiye'ye sığınma amacıyla gelen Suriyelilerin çok büyük bir kısmı ülke geneline dağılmış bulunmaktadır. Plansız bir şekilde gerçekleşen bu dağılım kamuoyu arasında da çeşitli şekillerde yankı bulmuştur.

2.5.1. Ülke Geneline Dağılan Suriyeli Sığınmacılar

Türkiye'de 2019 yılı itibariyle 3.630.575 kayıtlı Suriyeli sığınmacı bulunmaktadır. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü resmi internet sitesinden alınan bilgilere göre geçici barınma merkezlerinde kalan Suriyeli sığınmacıların sayısı 2019

yılı itibariyle 103.579, barınma merkezleri dışında kalan Suriyeli sığınmacıların sayısı ise 3.526.996 olarak açıklanmıştır. Bununla birlikte Türkiye’de geçici koruma kapsamında 0-18 yaş aralığındaki Suriyeli sığınmacı sayısı ise 1.684.207’dir.¹⁷³ Sayısal verilere bakıldığında barınma merkezlerinde yaşayan Suriyeli sığınmacıların sayısının ülke geneline dağılan sığınmacılar karşısında çok küçük bir oranda oldukları anlaşılmaktadır. Öyle ki Türkiye’de bulunan ve sayıları yaklaşık olarak 3.630.000 civarında olan Suriyeli sığınmacıların sadece 103.579’u barınma merkezlerinde yaşamakta ve geriye kalan ortalama 3,5 milyon Suriyeli sığınmacı ise Türkiye genelinde çeşitli şehirlere dağılmış bulunmaktadır.

Kamplarda yaşayan Suriyeli sığınmacıların büyük kısmı, refah ve sosyal imkânlar açısından kamp dışındakilere oranla daha iyi şartlar altında yaşamaktadırlar. Bu noktada esas sorun ise kamp dışında olup da ülke geneline dağılan Suriyeli sığınmacıların gerek temel ihtiyaçlarını karşılamadaki ve gerekse sosyal uyum sağlama konusundaki yaşadıkları zorluklardır.¹⁷⁴ Bu sorunları detaylandırmadan hemen önce Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün yayınlamış olduğu Türkiye genelindeki Suriyeli sığınmacıların sayılarını ve il nüfusu ile karşılaştırılan oranlarını gösteren tabloyu incelemekte fayda olacaktır.

¹⁷³ <https://www.goc.gov.tr> (Erişim Tarihi: 16.07.2019)

¹⁷⁴ Tunç, **a.g.e.**, s. 41

Tablo 2.1. Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin İllere Göre Dağılımı

GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDAKİ SURİYELİLERİN İLLERE GÖRE DAĞILIMI

ÜLKEMİZDE GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDA BULUNAN SURİYELİLERİN DAĞILIMI 11.07.2019 ALFABETİK)									
İL SIRA	İLLER	KAYIT EDİLEN	NÜFUS	İL NÜFUSU İLE KARŞILAŞTIRMA YÜZDESİ	İL SIRA	İLLER	KAYIT EDİLEN	NÜFUS	İL NÜFUSU İLE KARŞILAŞTIRMA YÜZDESİ
	TOPLAM	3.630.575	82.003.882	4,43%		TOPLAM	3.630.575	82.003.882	4,43%
1	ADANA	240.870	2.220.125	10,85%	42	KAHRAMANMARAŞ	89.553	1.144.851	7,82%
2	ADİYAMAN	24.951	624.513	4,00%	43	KARABÜK	846	248.014	0,34%
3	AFYON	7.152	725.568	0,99%	44	KARAMAN	763	251.913	0,30%
4	AĞRI	1.043	539.657	0,19%	45	KARS	176	288.878	0,06%
5	AKSARAY	2.961	412.172	0,72%	46	KASTAMONU	2.069	383.373	0,54%
6	AMASYA	729	337.508	0,22%	47	KAYSERİ	78.531	1.389.680	5,65%
7	ANKARA	92.670	5.503.985	1,68%	48	KIRIKKALE	1.537	286.602	0,54%
8	ANTALYA	1.764	2.426.356	0,07%	49	KIRKLARELİ	2.715	360.860	0,75%
9	ARDAHAN	122	98.907	0,12%	50	KIRŞEHİR	1.380	241.868	0,57%
10	ARTVİN	35	174.010	0,02%	51	KİLİS	116.037	142.541	81,41%
11	AYDIN	7.902	1.097.746	0,72%	52	KOCAELİ	57.337	1.906.391	3,01%
12	BALIKESİR	4.524	1.226.575	0,37%	53	KONYA	107.787	2.205.609	4,89%
13	BARTIN	133	198.999	0,07%	54	KÜTAHYA	833	577.941	0,14%
14	BATMAN	22.499	599.103	3,76%	55	MALATYA	30.068	797.036	3,77%
15	BAYBURT	25	82.274	0,03%	56	MANİSA	14.378	1.429.643	1,01%
16	BİLECİK	599	223.448	0,27%	57	MARDİN	87.217	829.195	10,52%
17	BİNGÖL	1.047	281.205	0,37%	58	MERSİN	201.291	1.814.468	11,09%
18	BİTLİS	1.001	349.396	0,29%	59	MUĞLA	14.914	967.487	1,54%
19	BOLU	2.484	311.810	0,80%	60	MUŞ	1.408	407.992	0,35%
20	BURDUR	8.567	269.926	3,17%	61	NEVŞEHİR	9.666	298.339	3,24%
21	BURSA	173.832	2.994.521	5,81%	62	NİĞDE	4.596	364.707	1,26%
22	ÇANAKKALE	6.076	540.662	1,12%	63	ORDU	664	771.932	0,09%
23	ÇANKIRI	546	216.362	0,25%	64	OSMANİYE	49.254	534.415	9,22%
24	ÇORUM	2.626	536.483	0,49%	65	RİZE	917	348.608	0,26%
25	DENİZLİ	12.492	1.027.782	1,22%	66	SAKARYA	15.959	1.010.700	1,58%
26	DIYARBAKIR	33.389	1.732.396	1,93%	67	SAMSUN	5.834	1.335.716	0,44%
27	DÜZCE	1.815	387.844	0,47%	68	SIİRT	4.100	331.670	1,24%
28	EDİRNE	1.006	411.528	0,24%	69	SİNOP	140	219.733	0,06%
29	ELAZIĞ	13.741	595.638	2,31%	70	SIVAS	4.061	646.608	0,63%
30	ERZİNCAN	100	236.034	0,04%	71	ŞANLIURFA	430.537	2.035.809	21,15%
31	ERZURUM	1.156	767.848	0,15%	72	ŞİRİNAK	15.010	524.190	2,86%
32	ESKİŞEHİR	4.744	871.187	0,54%	73	TEKİRDAĞ	14.279	1.029.927	1,39%
33	GAZİANTEP	443.290	2.028.563	21,85%	74	TOKAT	995	612.646	0,16%
34	GİRESUN	160	453.912	0,04%	75	TRABZON	3.205	807.903	0,40%
35	GÜMÜŞHANE	116	162.748	0,07%	76	TUNCELİ	56	88.198	0,06%
36	HAKKARİ	5.329	286.470	1,86%	77	UŞAK	2.320	367.514	0,63%
37	HATAY	429.293	1.609.856	26,67%	78	VAN	2.125	1.123.784	0,19%
38	İĞDIR	86	197.456	0,04%	79	YALOVA	3.752	262.234	1,43%
39	ISPARTA	6.639	441.412	1,50%	80	YOZGAT	4.454	424.981	1,05%
40	İSTANBUL	547.479	15.067.724	3,63%	81	ZONGULDAK	588	599.698	0,10%
41	İZMİR	144.230	4.320.519	3,34%					

Tablo incelendiğinde, Suriyeli sığınmacıların ilk olarak tercih ettiği bölgeler özellikle Suriye sınırına yakın olan büyük şehirler olduğu görülmektedir. Daha sonra ise başta İstanbul olmak üzere genellikle İç Anadolu ve Akdeniz Bölgesi tercih edilen bölgeler arasında gelmektedir. Bununla birlikte kamp dışında yaşayan Suriyeliler çoğunlukla Gaziantep, Şanlıurfa ve Hatay gibi illerde ikamet etmektedirler.¹⁷⁵ Kuşkusuz bunun sebebi de az önce ifade edildiği gibi bu illerin hem Suriye sınırına yakın olması hem de ticari yönden buldukları bölgede gelişmiş olmalarıdır.

Suriyeli sığınmacıların büyükşehirleri tercih etmelerindeki şüphesiz en büyük etkenin, ekonomik imkânlar olduğu belirtilebilir. Büyük şehirlerdeki iş imkânlarının çeşitliliği ve kayıt dışı ekonomiye dâhil olabilme kolaylığının Suriyeli sığınmacılar için tercih sebebi olduğu ifade edilebilir.

2.6. Türkiye’de Yaşayan Suriyelilerin İmkânları ve Sorunları

Arap Baharı ile başlayan süreçte Suriye’de ortaya çıkan insani kriz Birleşmiş Milletler (BM) tarafından son yılların en büyük göç hareketi ve de aynı zamanda yurdundan edilme krizi olarak görülmektedir.¹⁷⁶ Bu sebepten 2011 yılının Nisan ayında ilk Suriyeli sığınmacı grubunun Türkiye sınırlarından giriş yapmalarıyla birlikte gelen son noktada Suriye’de henüz iç barış ortamının tesis edilememesinden dolayı sayısı milyonları aşan Suriyeliler gerek Türkiye’de ve gerekse farklı ülkelerde yaşamlarını sürdürmektedirler. Kuşku yok ki kendi ülkelerinde savaş ortamından kaçıp civar ülkelere sığınan ve bu ülkelerde yaşamak zorunda kalan insanlar başta barınma olmak üzere sağlık, ekonomi, eğitim, sosyal ve kültürel vb. konularda bazı sorunlarla karşılaşmaktadırlar.

Bahsi geçen bu sorunlara çözüm bulmak ise söz konusu sığınmacıların sığındıkları ülkelere düşmektedir. Bu durum zaman zaman çeşitli uluslararası

¹⁷⁵ Zeynep Türkmen Sanduvac “Kamp Dışında Yaşayan Suriyeli Sığınmacılar İçin Durum Analizi Raporu”, **Mavi Kalem Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği**, 2013, s. 10

¹⁷⁶ Gülsün Sarıoğlu, “İstanbul Esenyurt’taki Suriyelilere İlişkin Medya Analizi”, **Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi**, Cilt: 2, Sayı: 1, 2019, s. 196

kurumların desteği ile yürütülse de genelde sığınmacıların bulunduğu ülkenin kendi imkânları doğrultusunda çözüme kavuştuğu görülmektedir.

2.6.1. Barınma İmkânları ve Sorunları

Türkiye'nin çevre ülkelerinde ortaya çıkan iç savaş ve çatışma süreci, Türkiye'ye yönelik göç hareketlerini de hızlandırmaktadır. Bu bağlamda Suriye'de 2011 yılında ortaya çıkan iç karışıklık nedeniyle Türkiye'ye sığınan ilk sığınmacı grubunun geçici kabul işlemleri yapıldıktan sonra Suriye sınırına yakın illere yerleştirilmişlerdir. Ancak Suriye'deki iç savaşın giderek büyümesi sonucu gelen Suriyeli sığınmacı sayısı günden güne arttığı için Türkiye, Suriye sınırına yakın illerde kamplar kurmak suretiyle, Suriyelilerin barınma sürecine imkân sağlamış bulunmaktadır. Söz konusu kamplarda insan haklarına uygun olarak, sığınmacıların ihtiyaçları AFAD koordinasyonunda karşılanmaya çalışılmaktadır. Bununla birlikte, ilerleyen süreç zarfında Suriyeli mültecilerin sayısında meydana gelen artışla beraber, ikamet etme yalnızca bu kamplarla sınırlı kalmamış ve kampların ötesine uzanmıştır.¹⁷⁷

Bu anlamda Türkiye'de Suriyelilere ilişkin barınma ve yerleşme süreci bağlamında iki farklı gruptan bahsedilebilir; birincisi, geçici barınma merkezlerinde yaşayan Suriyeli sığınmacılar ve ikincisi ise kendi imkânları ile ev kiralayarak veya satın alarak barınma ihtiyacını karşılayan gruptur. Bu son grup içinde, akrabalık aracılığıyla daha rahat bir barınma ortamına sahip olanlar olduğu gibi, aynı zamanda yaşadıkları bölgelerdeki en ucuz kiralık evlerin bulunduğu mahallelerde ve kimi zaman fiziki olarak yeterli olmayan evlerde barınmak zorunda kaldıkları ifade edilmektedir.¹⁷⁸

Buna karşın, birinci grubu oluşturan kitle ise, söz konusu akrabalık gibi bağlantılara sahip olmayan ve kendi imkânları kısıtlı olan kesimi karakterize

¹⁷⁷Hacı Yunus Taş ve Selami Özcan, “Suriyeli Göçmen Sorunlarının Sosyal Politikalar Bağlamında Analizi”, **HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi**, Cilt: 7, Sayı: 17, 2018, s. 44

¹⁷⁸Kamu Denetçiliği Kurumu, **Türkiye'deki Suriyeliler-Özel Rapor**, Elma Teknik Basım Matbaacılık, Ankara, 2018, ss. 123-124

etmektedir; bu kesim, istekte bulunmaları durumunda AFAD bünyesinde oluşturulan GBM'lerde (geçici barınma merkezleri) yaşamaktadırlar. Yukarıda da ifade edildiği üzere, insani gereksinimlerin üst düzey boyutta gözetilerek sığınmacılara hizmet veren GBM'ler, bu yönüyle uluslararası kuruluşlarca da sıklıkla takdir görmektedir.¹⁷⁹ Geçici barınma merkezlerinin tamamında; sağlık hizmetleri, eğitim hizmetleri, spor hizmetleri, tercümanlık hizmetleri, temizlik hizmetleri, lojistik, dağıtım ve depo hizmetleri, din hizmetleri, teknik hizmetler, bilgi sistemleri ve iletişim hizmetleri, muhasebe ve satın alma hizmetleri, itfaiye hizmetleri, özel güvenlik hizmetleri, yazı işleri ve psiko-sosyal hizmetler bürosunun bulunması esastır. Geçici barınma merkezleri hizmet büroları, kendi görevleriyle ilgili konularda yabancıların verilerini, İl Göç İdaresi Müdürlüğü Temsilciliği bilgisine göre almak, saklamak ve kullanmakla yükümlüdür, hizmetlerin yürütülmesinde Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün verileri kabul edilmektedir.¹⁸⁰

Barınma merkezlerinde gerekli olan her şey gözetilerek hizmet vermek amaçlanmış ve detaylı olarak hukuki çerçevesi inşa edilmiştir. Bununla birlikte, barınma merkezlerinde yaşayan Suriyeliler fiziki şartlardan (özellikle konteyner kentlerde ikamet edenler) ve buralarda sunulan hizmetlerden genel olarak memnun olduklarını, sadece uzun süre barınma merkezlerinde yaşamının getirmiş olduğu sıkıntılar dışında ciddi sorunlarla karşılaşmadıklarını ifade etmektedirler.¹⁸¹

Barınma merkezleri dışında yaşayan Suriyelilerin, konut ve barınmaya ilişkin sorunları toplumsal entegrasyon, uyum ve barış sürecine olumlu katkıda bulunacak şekilde çözülmesi ve -sosyal konut projelerin yaygınlaştırılması gibi- soruna kalıcı çözümler üretilmesi önem arz etmektedir. Öte yandan GBM'lerde yaşayan Suriyelilerin, yüksek standartlara sahip bu merkezlerden memnun oldukları dile getirilse de kimi sorunlarla karşı karşıya oldukları ifade edilmiştir. Bu bağlamda, yaşanan sorunlara ilişkin, GBM'lerde yaşayan grupların uzun soluklu bir dönem söz

¹⁷⁹Kamu Denetçiliği Kurumu, **a.g.e.**, s. 123-124

¹⁸⁰ Geçici Barınma Merkezlerinin Kurulması, Yönetimi ve İşletilmesine Hakkında Yönerge (2015), madde. 21, Sayı: 23796, s. 9; Kamu Denetçiliği Kurumu **a.g.e.**, s. 125

¹⁸¹ Salih Tosun, "Afet Yönetiminde Mülteci ve Sığınmacılara Yapılan Sosyal Yardımlar ve Hizmetler", **Yüksek Lisans Tezi**, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2017, s. 78; Kamu Denetçiliği Kurumu **a.g.e.** s. 125

konusu olduğunda dış dünyadan yalıtılmış bir konuma sahip olmaları sorununa yönelik ve söz konusu merkezlerde uzun süre zarfında, yalnızca hassas ve çalışamayacak durumda olarak daha fazla ihtiyaç sahibi olan kişilere izin verilmesini sağlayan çalışmalara ağırlık verilmesi elzemdir. Böylece bu merkezler, gerek rehabilitasyon ve ilk müdahale noktaları işlevini üstlenecek, gerekse bu alanları kullanımda dezavantajlı grupların önceliği sağlanmış olacaktır.¹⁸²

2.6.2. Sağlık Hizmetleri ve Sorunları

Mülteci ve sığınmacıların korunmasına yönelik olarak 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi (madde 20'de) ve diğer sözleşmelerde, söz konusu sözleşmelere taraf ülkelerin mülteci ve sığınmacılara yönelik sağlık hizmetlerini kendi vatandaşları ile aralarında bir ayırım gözetmeksizin yerine getirmek zorunda olduğu belirtilmiştir. Türkiye'de de bu bağlamda, geçici korunmaya ilişkin sunulacak sağlık yardım ve hizmetleri, Geçici Koruma Yönetmeliğine dayanılarak; AFAD tarafından yayınlanan 18.12.2014 tarihli, 2014/4 sayılı Geçici Koruma Altındaki Yabancılara İlişkin Hizmetlerin Yürütülmesi Genelgesi ve Sağlık Bakanlığı tarafından 2875 sayılı makam onayı ile yayınlanan 04.11.2015 tarihinde güncellenen Geçici Koruma Altına Alınanlara Verilecek Sağlık Hizmetlerine Dair Esaslar Yönergesi düzenlemeleri ile yapılandırılmış ve gerekli tüm hizmetler kamplarda ve kamp dışındaki alanlarda yaşayanlara uygulanmaktadır.¹⁸³

Sağlık hizmeti kapsamında, acil bir durumda hastane acil servisleri hastanın yasal statü, geçici koruma kimlik belgesinin olup olmaması ya da sigorta yönünden aktif olup olmadığını gözetmeksizin herkes için ücretsiz bir şekilde açıktır.¹⁸⁴ Acil durumlarda kimlik belgesi gibi kriterler gözetilmeksizin herkese sağlık hizmeti verilmesine karşın, örneğin geçici koruma kimlik belgesi bulunmaması ve aciliyetin söz konusu olmadığı durumlarda ise hasta bir takım sevk zincirlerine tabi

¹⁸² Kamu Denetçiliği Kurumu, **a.g.e.**, ss. 209-211

¹⁸³ Tosun, **a.g.e.**, s. 49

¹⁸⁴ Aylin Sinem Gültaş ve Pınar Yalçın Balçık, "Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Sağlık Politikaları", **Sakarya Tıp Dergisi**, Cilt: 8, Sayı: 2, 2018, ss. 196-197; Tosun, **a.g.e.**, s. 78

tutulmaktadır. Yine de, söz konusu geçici koruma kimlik belgesine sahip olan Suriyeliler, sağlık hizmeti veren birimlere direkt başvurabilmekte ve Sağlık Bakanlığı MHRS Çağrı Merkezi aracılığıyla randevu alabilmektedir.¹⁸⁵ Ayrıca, sağlık hizmeti sunumunda ortaya çıkan dil sorununa yönelik kimi sağlık birimlerinde verilen tercümanlık hizmeti de, Suriyelilerin daha kaliteli sağlık hizmeti alabilmesine ilişkin bir hizmettir; buna karşın, gerek şehir merkezlerindeki sağlık kuruluşlarında söz konusu tercümanların olmayışı, gerekse tercümanların tıbbi terminolojiye tam olarak hâkim olamamaları gibi nedenlerden dolayı, dil sorununun çeşitli boyutlarda devam ettiği söylenebilir.¹⁸⁶

Sağlık hizmetleri uygulamaları konusunda Türkiye, sığınmacılara uluslararası protokollerin de üzerinde oldukça cömert davranmıştır; bu durum geçici koruma yönetmeliğinde yansımaları bulmuştur. Geçici koruma kimlik belgesi olan Suriyeli sığınmacı/mültecilerin, bu kapsamda, barınma merkezlerinde ve kamu hastanelerinde ücretsiz muayene, tedavi, koruyucu ve ileri sağlık hizmetleri alabileceği Geçici Koruma Yönetmeliğinin 27. Maddesine göre şu şekilde sıralanabilir:¹⁸⁷

(1) Aşağıda belirtilen sağlık hizmetleri geçici barınma merkezlerinin içinde ve dışında Sağlık Bakanlığının kontrolü ve sorumluluğunda yapılır veya yaptırılır.

a) Sağlık hizmetlerini yürütmek üzere sürekli faaliyet gösterecek sağlık merkezleri kurulabilir. Sağlık merkezinin bulunması halinde, yeterli sayıda ambulans ve sağlık personeli bulundurulur.

b) Temel ve acil sağlık hizmetleri ile bu kapsamdaki tedavi ve ilaçlardan hasta katılım payı alınmaz.

c) İkinci ve üçüncü basamakta sunulan sağlık hizmetleri de dâhil olmak üzere, sağlık hizmeti bedelleri; Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı tarafından genel sağlık sigortalıları için belirlenmiş olan sağlık uygulama tebliğindeki bedeli geçemez

ç) Sunulan sağlık hizmeti bedeli, Sağlık Bakanlığı kontrolünde, Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı tarafından genel sağlık sigortalıları için belirlenmiş olan sağlık uygulama tebliğindeki bedeli geçmeyecek şekilde AFAD tarafından ödenir.

d) Geçici korunanlar acil ve zorunlu haller dışında, özel sağlık kuruluşlarına doğrudan başvuramazlar.

¹⁸⁵ Gültaş ve Balçık **a.g.e.**, ss. 197-203

¹⁸⁶ Gültaş ve Balçık, **a.g.e.**, s. 198; Kamu Denetçiliği Kurumu, **a.g.e.**, s. 215

¹⁸⁷ Tosun, **a.g.e.**, s. 78

- e) Bulaşıcı hastalık riskine karşı gerekli tarama ve aşılar yapılarak her türlü önlem ve tedbir alınır.
- f) Üreme sağlığıyla ilgili olarak yetkili personel tarafından bilgilendirme yapılır ve destek faaliyetleri yürütülür.
- g) Kişisel veya toplu kullanım alanlarının sağlığa uygunluğu kontrol edilerek, tespit edilen aksaklıkların giderilmesi ve geçici barınma merkezlerinin bulunduğu çevre koşullarının sağlık açısından uygun hale getirilmesi sağlanır.
- ğ) Geçici korunanlar arasında madde bağımlılığı veya psikolojik sorunları olduğu tespit edilenler hakkında sağlık kurumuna nakli de içerebilecek şekilde gerekli tedbirler alınır.
- h) Çocuklara yönelik gerekli aşuların yapılması amacıyla gerekli tedbirler alınır.
- ı) Barınma merkezleri oluşturulurken gerekli olan uygun fiziki donanım kurulur ve Sağlık Bakanlığına teslim edilir.
- (2) Geçici korunanlara sağlık hizmetlerine ilişkin olarak yapılan yardımlar Sağlık Bakanlığı koordinasyonunda yürütülür.
- (3) Aşı ile koruyucu sağlık hizmetleri sunumunun gecikmeksizin ve sürekli uygulanabilmesi için geçici korunanların kimlik beyanı ve tespiti yapılarak, adres değişiklikleri ivedilikle Sağlık Bakanlığına bildirilir.
- (4) Sınırı ilk geçişlerinde ve acil durumlarda, henüz kayıt işlemlerini tamamlamamış olan bu Yönetmelik kapsamındaki yabancılara, sağlık hizmetlerinden yararlanabilmeleri için kimlik bilgilerine göre işlem yapılır.
- (5) Geçici korunanlara sağlanacak psiko-sosyal hizmetler, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından 3/1/2014 tarihli ve 28871 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Türkiye Afet Müdahale Planında da belirtilen geçici korunanlara sağlanacak psiko-sosyal hizmetlerde destek çözüm ortakları ile yürütülür.
- (6) Bu madde kapsamında sağlanacak temel ve acil sağlık hizmetlerine karşılık olarak sağlık hizmet sunucularına bir bedel ödenmesinin zorunlu olması halinde; Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı tarafından genel sağlık sigortalıları için belirlenmiş olan birim fiyatları geçecek veya daha düşük iskontoyu içerecek şekilde fiyat uygulaması yapılamaz. Aşular hariç olmak kaydıyla bu madde kapsamına girenlere Sosyal Güvenlik Kurumunca bedeli karşılanmayan sağlık hizmetleri kapsamında sağlık hizmeti verilemez.¹⁸⁸

¹⁸⁸ http://www.goc.gov.tr/files/files/03052014_6883.pdf (Erişim Tarihi: 03.07. 2019)

Sağlık hizmetleri bakımından, GBM’lerde ikamet eden Suriyelilerin bu hizmetlerin sunumu ve erişimi noktasında herhangi bir sorun yaşamadıkları ifade edilmektedir. Bu konuda, GBM’lerde sağlık hizmetlerinin sunumunu ifade eden “Geçici Sağlık Tesisleri” tercüman desteği ile birlikte 7/24 hizmet vermektedir. Kamplarda yaşayan Suriyelilerin sağlık hizmetlerini kullanım oranı (%97,20) oldukça yüksektir.¹⁸⁹ GBM’lerin dışında, Türkiye’de 200 adet bulunan ve toplum sağlığı merkezlerine bağlı olarak oluşturulan “Göçmen Sağlığı Merkezleri” de (özellikle geçici koruma altında bulunan Suriyelilerin yoğun olarak bulunduğu bölgelerde), hizmet vermektedir. Yine STK’lar ve Vakıflar tarafından oluşturulan “Göçmen Sağlığı Tesisleri” de Suriyelilerin sağlık hizmetine erişebildikleri alanlar olarak ifade edilmektedir.¹⁹⁰

Bununla birlikte, GBM’ler dışında özellikle şehir merkezlerinde sağlık hizmetlerinden faydalanma konusunda kimi sorunların meydana geldiği söylenebilir. Bu anlamda, şehir merkezlerindeki sağlık hizmetlerinde, yoğun nüfus nedeniyle kapasite eksikliği yaşandığı söylenmektedir. Sağlık hizmetleri çerçevesinde yaşanan bu kapasite sorunu, özellikle yoğun Suriyeli nüfusunun bulunduğu yerlerde, sağlık hizmetleri kalitesinde eksikliklere neden olmakta ve yerel halkın tepkisine yol açmaktadır. Aynı zamanda, göç sonucunda ortaya çıkan, kimi bulaşıcı hastalıkların yayılması durumu da tüm toplum sağlığını riske eden bir sorun alanı olarak görülmesi münasebetiyle konuya ilişkin hassasiyet gösterilmiştir.¹⁹¹

2.6.3. Eğitim Hizmetleri ve Sorunları

Türkiye’de 06-13 yaş aralığındaki tüm çocuklara eğitim-öğretim zorunludur. Bu yüzden statüsü gözetilmeksizin tüm çocukların okul kaydının yaptırılması ve eğitim öğretim sürecine katılmaları gerekmektedir. Bu anlamda mülteci ve sığınmacıların çocukları da yerel makamlara kaydolduğunda ve yabancı kimlik

¹⁸⁹ Türkiye Cumhuriyeti Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, **Türkiye’deki Suriyelilerin Demografik Görünümü, Yaşam Koşulları ve Gelecek Beklentilerine Yönelik Saha Araştırması**, AFAD Raporu, 2017, s. 101; Kamu Denetçiliği Kurumu, **a.g.e.**, ss. 152

¹⁹⁰Kamu Denetçiliği Kurumu, **a.g.e.**, ss. 152-153

¹⁹¹ **a.g.e.**, ss.214-215; Taş, **a.g.e.**, s. 52

numarasını içeren kayıt belgesi olduğunda misafir öğrenci olarak değil, kayıtlı öğrenci olarak kabul edilmektedir. Türkiye'deki okullar için, eğitim öğretim süreci genellikle Eylül ayının ikinci haftası başlamakta ve haziran ayının ikinci haftası sona ermektedir. Yine Türkiye'de devlet okulları ücretsiz olmakla birlikte, kırtasiye masrafları gibi bazı ek masraflar ortaya çıkmaktadır. Öğrenci belgesinin gönderilmesi şartıyla, BMMYK (Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği) her eğitim öğretim sezonuna bir defaya mahsus olmak koşuluyla eğitim yardımı vermektedir. Türkiye, Suriyeli sığınmacılara ilişkin eğitim hizmetleri konusuna, Geçici Koruma Yönetmeliği'nde ayrı biçimde değinerek şu şekilde açıklamıştır:¹⁹²

(1) Geçici Koruma Yönetmeliği kapsamındakilerin eğitim faaliyetleri, geçici barınma merkezlerinin içinde ve dışında Millî Eğitim Bakanlığı'nın kontrolü, yetki ve sorumluluğunda yürütülür. Bu kapsamda;

a) 54-66 aylık çocuklar öncelikli olmak üzere okul öncesi eğitim çağındaki 36-66 aylık çocuklara, okul öncesi eğitim hizmeti verilebilir.

b) İlköğretim ve ortaöğretim çağındakilerin eğitim ve öğretim faaliyetleri, Millî Eğitim Bakanlığının ilgili mevzuatı çerçevesinde yürütülür.

c) Her yaş grubuna yönelik dil eğitimi, meslek edindirme, beceri ve hobi kursları talebe bağlı olarak düzenlenebilir.

(2) Geçici korunanların ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimleriyle ilgili usul ve esaslar Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı tarafından belirlenir.

(3) Bu Yönetmelik kapsamında ülkemizde eğitim alan yabancılara, aldıkları eğitimin içeriğini ve süresini gösteren belge verilir. Farklı müfredatta eğitim alınmış ve belgelendirme yapılmış ise bu belgeler, Millî Eğitim Bakanlığı veya Yükseköğretim Kurulu Başkanlığının ilgili birimleri tarafından değerlendirilir ve uygun bulunan seviyelere denklikleri yapılır.

(4) Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancılara eğitim faaliyetleriyle ilgili diğer usul ve esaslar, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenir.¹⁹³

¹⁹² Tosun, **a.g.e.**, s. 81

¹⁹³ http://www.goc.gov.tr/files/files/03052014_6883.pdf (Erişim Tarihi: 04. 01. 2016); Tosun, **a.g.e.**, s. 82

Türkiye’de bulunan Suriyeli çocuklara yönelik eğitim imkânları kamp içindekiler ve kamp dışındakiler olmak üzere iki ana grupta incelenebilir; kamp içinde yer alan eğitim hizmetleri, barınma merkezleri içinde kurulmuş Geçici Eğitim Merkezleri (GEM) aracılığıyla sunulan hizmetleri ifade etmektedir. Bu şekilde kamplarda, okul çağında olan tüm çocuklara, okul öncesi eğitim de dâhil olmak üzere eğitim verilmektedir. Diğer grup ise, kamp dışında kalan Suriyeli çocukları kapsamaktadır; bu grubu içeren eğitim hizmeti ise, devlet okullarında örgün eğitim şeklinde ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, GEM’lerdeki sığınmacılara (Türkçe müfredata uygun olarak) Arapça dilinde eğitim verilerek anadilleri eğitim sürecinde gözetilmiştir.¹⁹⁴ Türkiye’de yaşayan Suriyelilerin üçte birlik kısmı okul çağındaki çocuklara tekabül etmekte iken,¹⁹⁵ bu kitlenin %63’lük dilimi eğitim sisteminde aktiftir. Kalan %37’lik dilim ise eğitim sistemi dışında gözükmemektedir. Öte yandan, bahsi geçen %63’lük çocukların çoğunluğu (%57) devlet okullarında eğitim almakta iken, %43’lük dilim ise GEM’lerde eğitim hizmeti almaktadır.¹⁹⁶ Bunun yanı sıra, Suriyelilerin resmi okullar ve GEM kapsamında okullaşma oranlarının en fazla olduğu eğitim kademesi ilkokul (%98) iken, bu oran ortaokulda %53, lisede %28’e düşmektedir.¹⁹⁷

Suriyeli çocuklar Türk okullarına yönlendirilse de çoğunluğu bu süreçte okula salt kaydolmakla sınırlıdır. Suriyeli çocukların Türkçe bilmemesi, öğretmenleri ya da arkadaşlarından kaynaklanan ötekileştirici tutumlarla karşılaşması sebebiyle okul sürecine devam edememektedir. Ayrıca, okullarda oluşan ve gittikçe artan

¹⁹⁴ Ömür Kızıl ve Cengiz Dönmez, “Türkiye’deki Suriyeli Sığınmacılara Sağlanan Eğitim Hizmetleri ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Bağlamında Bazı Sorunların Değerlendirilmesi”, **International Journal of Education Technology and Scientific Researches**, Cilt: 2, Sayı: 4, 2017, s. 212; Gizem Ekim, “Geçici Koruma Statüsünde Bulunan Suriyelilerin Mevcut Durumları ve Sorunları Üzerine Bir Alan Araştırması: İzmir Basmane Örneği”, **Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018, s. 43; Bununla birlikte artık, GEM’lerin kapatılması planlanmakta ve eğitim sürecinde verilen Arapça derslerin saati azaltılarak Türkçe ders saatlerinin artırılması uygulamasına karar verilmiştir. Böylece Suriyeli çocukların Türkçe ve akademik dersleri alarak resmi okullara geçişi ve nihayetinde okullaşma oranlarının artırılması amaçlanmaktadır. bkz. Kamu Denetçiliği Kurumu, **a.g.e.**, ss.135-136, 142; Ekim, **a.g.e.**, s. 47

¹⁹⁵ Ekim, **a.g.e.**, s. 43

¹⁹⁶ Kamu Denetçiliği Kurumu, **a.g.e.**, s. 137

¹⁹⁷ Ekim, **a.g.e.**, s. 46; Kamp içi ve kamp dışındaki eğitim sürecinin dışında, Suriyelilerin eğitimleri bakımından diğer bir imkân ise Suriyeliler tarafından açılan özel okullardır; fakat sosyo-ekonomik engeller yüzünden bu okullara yönelik ilginin söz konusu olmaması nedeniyle eğitim sürecinde etkili olmadığı söylenebilir. bkz. Müberra Nur Emin, **Türkiye’deki Suriyeli Çocukların Eğitimi Temel Eğitim Politikaları**, Turkuaz Matbaacılık Yayıncılık, 2016, s. 20

kapasite sorunu da konuyla ilgili diğer bir duruma işaret etmektedir. Bu bağlamda kapasite sorunu sebebiyle birçok çocuk okula kaydolamayarak eğitim sürecine katılım sağlayamamaktadır; ulaşım masrafları nedeniyle de uzak olan okulları aileler tercih etmemektedir. Bu sürecin dolaylı bir sonucu olarak, eğitim alamayan çocuklar, aile gelirini arttırmak amacıyla çalıştırılmaktadır. Ayrıca, iç savaş sebebiyle Suriye’de hiç okula gidememiş veya mevcut eğitimini yarım bırakmış olan çocuklar, Türkiye’ye ilk göç dalgasında geldiklerinde, o dönemde herhangi bir düzenleme yapılmadığından Türkiye’de de eğitim sürecine devam edememiştir. Bunun doğal bir sonucu olarak ise, jenerasyon anlamında bir kayıp nesil oluşmuştur. Söz konusu düzenlemeler oluşturulduğunda ise, yaşları dolayısıyla eğitim sistemine katılım sağlayamayan bu nesil, hiç eğitim almamış bir kitleyi ifade etmektedir.¹⁹⁸ Özellikle dil farklılığı noktasındaki sorunlar, maddi imkânsızlıklar ve hala daha okullaşmamış önemli miktardaki okul çağındaki çocuk nüfusu, Suriyeliler açısından eğitime ilişkin sorunların başlıcaları arasında yer almaktadır.¹⁹⁹

Ayrıca, eğitim çağındaki çocuklardan bağımsız olarak genel eğitim durumu açısından incelendiğinde Suriyelilerin eğitim seviyesi oranı Türkiye’deki ortalamanın oldukça altındadır. Bu bağlamda, %33,3’lük kesimin okuma-yazma bilmediği ve %13’lük dilimin ise kendi imkânları ile okuma-yazma öğrendiği ifade edilmektedir. İlkokul kademesi eğitimi alan grubun oranı ise %16,5 iken, bu oran lise ve üstü eğitim düzeyinde ise %5,6’lık dilimi kapsamaktadır. Bu veriler ışığında, Suriyeliler arasında önemli bir kesimin hiç okula gitmediği söylenebilir; bu durum, Türkiye’ye göç eden sığınmacıların eğitim seviyesi düşük olan Kuzey Suriye’den göç etmesinde ve eğitim seviyesi yüksek Suriyelilerin Avrupa’ya yönelen göç dalgasına katılımları ile açıklanmaktadır.²⁰⁰ Bu anlamda, Türkiye’de bulunan Suriyeliler açısından,

¹⁹⁸Pelin Şatıroğlu Güldalı, “Kayseri’de Yaşayan Eğitim Düzeyi Yüksek Suriyelilerin Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Sorunları: Toplumsal Kabul ve Uyum Açısından Bir Değerlendirme”, **Yüksek Lisans Tezi**, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018, s. 140

¹⁹⁹ Kamu Denetçiliği Kurumu, **a.g.e.**, ss. 141-142; Bunlara ek olarak, dil farklılığı sorununa bağlı olarak öğretmen sorunu, kamu kurumları ve STK’lar arasındaki ilişkide meydana gelen koordinasyon eksiklikleri, müfredat ve eğitim materyalleri noktasındaki sorunlar, GEM’ler bağlamındaki fiziksel alt yapı sorunları ve çocuk işçiliği gibi konular da Suriyeli çocuklar bağlamında eğitime ilişkin sorun alanları olarak ifade edilmektedir. bkz. Emin, **a.g.e.**, ss. 21-22

²⁰⁰ Kamu Denetçiliği Kurumu, **a.g.e.**, ss. 133-134

yalnızca eğitim çağındaki gruplar değil, yetişkinler de dahil olmak üzere koordine edilmiş eğitim çalışma ve projelerinin arttırılması gerektiği söylenebilir.

2.6.4. Sosyo-Ekonomik İmkânlar ve Sorunlar

Geçici koruma altındaki Suriyelilerin çalışma durumlarına ilişkin usul ve esaslar; “Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik” ile belirlenmiştir. Buna göre geçici koruma sağlanan yabancılar, kayıt tarihinden itibaren 6 ay süre geçtikten sonra Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı’na, kalma hakkı sağlanan ilde çalışmak durumuyla başvuru izni verilmiştir. Ayrıca yönetmelik, yabancılara asgari ücretin altında ücret ödenemeyeceğini hükme bağlamıştır. Bununla birlikte, yönetmelik ile geçici koruma sağlanan yabancılara sadece hayvancılık ve mevsimlik tarım alanlarında çalışmak üzere, çalışma izin ve muafiyeti getirilmiştir. Suriyelilerin çalışma izinlerine yönelik düzenlemeler, bu grubun ekonomik özgürlüklerini eline alarak bağımlı yaşamdan kurtulmalarını sağlaması bakımından önem arz etmektedir.²⁰¹

Suriyelilerin çalışma haklarına ilişkin düzenlemelerin gündelik hayata yansımaları bakımından düşünüldüğünde en çok tartışılan konu olmuştur. Sosyo-ekonomik bağlamda, Suriye göçü ile ilgili olarak ortaya çıkan en büyük endişelerden birisi, göçle birlikte ortaya çıkan emek arzının artışı ve ucuz işgücü olgusudur. Dolayısıyla Suriyeliler örneğinde sığınmacılara yönelik yerel halkın dışlayıcı tutumunun sosyo-ekonomik çerçevesi bununla ilgili olarak ortaya çıkmaktadır. Türkiye’deki işçiler, daha ucuza çalışabilen Suriyelilerin işgücü ücreti rekabetini düşürerek olumsuz yönde etkilediklerini düşünmekte ve bu sebeple sosyo-ekonomik çerçevede Suriyeliler, kimi baskı, ayrımcılık ve tepkilerle karşı karşıya kalmaktadırlar.²⁰² Suriyeli göçünden en fazla işverenler ve ev sahipleri fayda elde etmiş, çalışma izni olmamasına rağmen düşük ücretlerle illegal olarak

²⁰¹ a.g.e., ss. 163-164

²⁰² Güldalı, a.g.e., ss. 72-73; Mim Sertaç Tümtaş, “Toplumsal Dışlanmadan Vatandaşlık Tartışmalarına Suriyeli Kent Mültecileri”, **Akdeniz Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Sayı: 37, 2018, s. 41

çalıştırılanların varlığı nedeniyle işletme sahipleri ve işverenler olumlu etkilenmiştir. Söz konusu durumun bir diğer boyutu ise, kayıt dışı çalışma koşullarından dolayı haklarını arama yolları kısıtlı olan Suriyelilerin dezavantajlı durumlarını fırsata çeviren bazı işverenlerin, çalışma koşulları ve ücretler bağlamında Suriyelilerin sosyo-ekonomik sorunlarla karşılaşmasına yol açmasıdır.²⁰³

Değerinden daha düşük ücretlerle çalıştırılma ya da ücretlerin ödenmemesi, tehlikeli işlerde daha fazla çalıştırılma gibi iş güvenliği sorunları, dil bilmemeleri, kayıt dışı çalıştırılma, daha uzun çalışma saatleri ile çalıştırılma, iş ortamında mobbinge maruz kalma gibi kimi sorunlar, Suriyelilerin sosyo-ekonomik bazda yaşadıkları ortak sorunları ifade etmektedir.²⁰⁴ Aynı zamanda, eğitim seviyesi yüksek olan Suriyelilerin, kendi meslekleri yerine niteliksiz işçi olarak çalışmaları da, bu grubu ilgilendiren sosyo-ekonomik sorunlar kapsamında değerlendirilebilir. Bu anlamda eğitilmiş Suriyelilerin, ortak sorunların yanı sıra, spesifik diğer bazı sorunlarla da karşılaştıklarını söylemek mümkündür; Suriye'deki sosyo-ekonomik konumları ile Türkiye'deki durumları arasındaki farklılık, bu grubu olumsuz etkileyen faktörlerin merkezinde yer almaktadır.²⁰⁵

Ayrıca, Türkiye İş Kanunu'nda çocuk işçiliğinin açıkça yasaklanmasına karşın her 5 Suriyeli çocuktan birisinin çalışmak zorunda kalması önemli bir soruna işaret etmektedir. Öyle ki, bu durum çocukların eğitim hayatına devam etmelerine engel olmaktadır. Bu konuda çeşitli kamu kurum ve kuruluşları tarafından sosyal bilinç oluşturulmaya çalışılmış olmakla birlikte birçok boyutta çocukların korunması ve desteklenmesi bağlamında uygulamalar hayata geçirilmiştir. Benzer şekilde, çocukların yanı sıra dezavantajlı dilime dâhil edilen kadınların gerek çalışma bakımından ve gerekse sosyal bakımdan maruz kaldıkları sorunlar mevcuttur. Bu kapsamda kadınlara yönelik kurulan sığınma ve danışma merkezleri ile kadınlara sağlanan hizmetler ve kadınlara verilen eğitimler, toplumsal bilinç ve farkındalık

²⁰³ Oytun Orhan, "Suriye'ye Komşu Ülkelerde Suriyeli Mültecilerin Durumu", **Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi**, ORSAM Rapor No: 189, 2014, s. 16; Taş, **a.g.e.**, s. 46; Ekim, **a.g.e.**, ss. 49-50

²⁰⁴ Sevda Köyüstü ve S. Pınar Mehel Tutuk, "Suriyeli Mültecilerin Karşılaştıkları Sorunlar ve Bunun Türkiye'ye Yansımaları", **Atlas International Referred Journal on Social Sciences**, Cilt:4, Sayı:9, 2018, s. 395; Tümtaş, **a.g.e.**, s. 41; Güldalı, **a.g.e.**, s. 72

²⁰⁵ Güldalı, **a.g.e.**, s. 72

yaratmaya yönelik uygulamalar soruna ilişkin atılan adımlar arasında yer almaktadır.²⁰⁶

Suriyeli mültecilere yönelik yardımlar ise çeşitli kamu kurumları ile sivil toplum örgütlerinin oluşturduğu yapılanma ve platformlar aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Kömür, gıda ve ekmek yardımı Büyükşehir Belediyeleri ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından yapılmaktadır. Öte yandan, İHH İnsani Yardım Derneği başta olmak üzere, Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği vd. STK'lar yardım ölçüt ve kriterlerini oluşturarak ayni ve nakdi destekler gerçekleştirmektedirler. Ayrıca AFAD, ASPB (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı) aracılığıyla çok sayıda projeler üretilerek bu kapsamda birçok sosyal yardım hizmetleri yürütülmektedir. 2016'dan itibaren Kızılay da Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarıyla iş birliği oluşturarak, aktif biçimde bu sürece katılım göstermiştir. Bu bağlamda AB tarafından finanse edilen yardım ve destekler, Kızılay'ın desteği ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının incelemeleri ile birlikte ihtiyaç sahibi ailelere verilmektedir. Suriyeliler, BSYBS (Bütünleşik Sosyal Yardım Bilgi Sistemi) aracılığıyla sunulan düzenli merkezi yardımlardan faydalanabilmekte, yine Uluslararası Göç Örgütü ve UNICEF gibi kuruluşlar aracılığıyla da Suriyelilere yönelik yardımlar gerçekleştirilmektedir.²⁰⁷

Sosyal yardımlar noktasında, çeşitli kuruluşlar ve birimler arasındaki eşgüdümsüzlük nedeniyle yardımların etkinliğinin azalması sorunundan bahsedilmektedir. Buna ek olarak, yapılan yardımlar neticesinde yerel halkta kendileri için planlanmış bütçenin yapılan yardımlar için kullanıldığı algısıyla ortaya çıkan olumsuz tepkilerin varlığı ifade edilmektedir. Konuyla ilgili her iki sorunun da çözümüne ilişkin atılacak adımların, Suriyelilere sağlanacak bu hizmetlerde ilerlemeler katması beklenmektedir.²⁰⁸

²⁰⁶ Ekim, **a.g.e.**, ss. 50-51; Kamu Denetçiliği Kurumu, **a.g.e.**, ss. 170-177; <https://www.amerikaninsesi.com/a/suriyeli-multecilerin-sosyoekonomik-durumu-egitim-hayatlarini-etkiliyor/4560080.html> (Erişim Tarihi: 24. 05. 2019)

²⁰⁷ Güldal, **a.g.e.**, s. 95; Kamu Denetçiliği Kurumu, **a.g.e.**, ss. 166-170

²⁰⁸ Kamu Denetçiliği Kurumu, **a.g.e.**, ss. 227-228

2.6.5. Kültürel İmkânlar ve Sorunlar

Kültür, insanoğlunun kendini gelecek nesillere aktarımını sağlama işlevine sahiptir; aynı zamanda insanın kültürle bağlantısız olan, başka bir deyişle kültürden etkilenmeyen hiçbir yönü yoktur. Bunun anlamı ise, insanın sahip olduğu özellikler olarak; duyguların dışavurumu, kendini ifade süreci, düşünce ve hareket biçimleri, sorunlarına yaklaşımları, idare ve ekonomi düzeninin nasıl işlediği ve bütün bunların fonksiyonlarının nasıl birlikte tutularak bu işlevlerini yerine getirdikleri olgusu, kültürle ilişki içindedir. Bunun yanı sıra, kültür kavramı ile bağlantılı olan ilk kavramın dil olduğu söylenebilir. Göç olgusu bağlamında, göçmenler gittikleri ülkelerdeki dilin farklılığı sebebiyle gerek sosyo-ekonomik gerekse kültürel bazda olumsuz olarak etkilenmektedir. Bunun sonucu olarak, yeni toplumsal yapıya entegrasyon süreci zorlaşabilmektedir.²⁰⁹ Bununla birlikte Türkiye’de bulunan Suriyeli sığınmacıların %23,5’i daha önceden Türkiye’ye gelmiş olan yakınlarının telkinleri sonucu ve %36,5’i de Türkiye’nin Suriye’ye coğrafi yakınlığı sonucu Türkiye’ye sığındıklarını belirtirken %40’lık kısmı ise Türk halkı ile etno-kültürel yakınlıkları bulunduğu için Türkiye’ye sığındıklarını belirtmişlerdir.²¹⁰ Bu bağlamda kültürün sığınmacılar üzerinde önemli etkisi olduğu rahatlıkla söylenebilmektedir.

Suriyeli sığınmacıların toplumsal kabul ve entegrasyonuna ilişkin sorunları incelendiğinde, zaman zaman toplumsal olarak kabul görmeme problemiyle karşılaştıkları söylenebilir. Bu anlamda, yaşanan kültürel sorunlar bakımından, kamusal alanda ana dillerini ifade etme noktasında zorlandıklarını ve Suriyeli oldukları anlaşıldığında, zenofobik tutumlarla karşılaşmaktadırlar. Ana dili konuşma konusunda yaşanan sorunlar ise, bu durumla karşılaşan Suriyeliler için kültürel kimliklerinin unutulmasına işaret etmekte, bu bakımdan ise bir tür asimilasyon anlamına gelebilmektedir. Hatta bu konuda, yerel halk ile Suriyeli sığınmacılar arasındaki gerginlik ya da tepkisel durumların, aradaki dil, kültür ve yaşam biçimi, kültürel anlamdaki dünya görüşü temelinde ortaya çıktığı dile getirilmektedir. Bunun sonucu olarak, Suriyelilerin kültürel kimlik temelinde yaşadıkları zorluklar dolayısıyla, öz kimlik ve kültürlerinin de diğer kimlikler gibi saygı ve tanınma ile

²⁰⁹ Güldal, **a.g.e.**, s. 101

²¹⁰ Tümtaş, **a.g.e.**, s. 37

karşılanması yönünde talepleri bulunmaktadır. Ayrıca, Suriyeli göçmenlere ilişkin, “geçicilik” vurgusunun toplumsal entegrasyon sürecini yavaşlattığı ve Suriyelilerin tam da bu süreçte belirli sorumluluklarla ilişkilendirildikleri ifade edilmektedir. Bunun yanı sıra, sosyo-kültürel bağlamda, Suriyeliler arasında görülebilen çok eşlilik olgusu da uyumsuzluğa etki eden faktörlerden birisidir. Yine bağlantılı olarak, kayıt dışı evlilik, cinsel suçlar, çocuk dilenciliği gibi hususlar da halk nezdinde Suriyelilere yönelik kaygılara etki etmektedir. Entegrasyon sürecinde yaşanan bu durum ve sorunun bizzat aktörü olarak Suriyeli sığınmacılar, toplumsal uyum sürecinde yalıtılmış pozisyon alabilmekte ve asimilasyon gibi sorunların da ortaya çıktığı bu süreçte, gettolaşma ve segmentasyonun varlığından söz edilmektedir.²¹¹

Kamu kurumlarının bütünsel anlamda iş birliğine dayalı olarak, kapsayıcı bir göç politikasının sonucu olarak entegrasyon sürecinin geliştirilmesi önemlidir. Bu anlamda Suriyeli sığınmacıların topluma uyumu konusunda ciddi çalışmaların yürütülmesi gerekmektedir. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün görevi Suriyelilere ilişkin kayıt tutma işlemlerinin gerçekleştirilmesi ile yönetsel/idari işlerin ifa edilmesi şeklinde algılanmaktadır. Ancak bununla birlikte GİGM (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü) toplumsal kabul ve entegrasyon noktasında konu hakkında uzman olan akademisyenlerin de dahil oldukları toplantılar ve çalıştaylar düzenlenmektedir. Bu anlamda GİGM’nin liderliğine ve koordinasyonuna ihtiyaç duyulmakla birlikte yine aynı şekilde kurumsal kapasite geliştirilmesinin de önemli olduğu söylenebilir.²¹²

Türkiye’nin kendilerine kucak açarak sahip çıktığı Suriyeliler, sosyo-ekonomik sorunlar bağlamında olduğu gibi kültürel sorunlar konusunda da benzer desteğe ihtiyaç duymaktadırlar. Bu konuda gerek Türkiye’nin gerekse Suriyelilerin bütünsel anlamda kültürel dinamik ve realitesi göz önünde bulundurularak, tüm

²¹¹ Güldalı, **a.g.e.** ss. 173-174; Köyüstü ve Tutuk, **a.g.e.**, ss. 390-391; Suriyelilerin kültürel anlamda yaşadığı sorunlar bağlamında, yerel halkın tutumunu belirleyen faktörler incelendiğinde, söz konusu tutumu mezhepsel, din, etnik ya da coğrafi-tarihsel yakınlığa dayalı ortak noktaların kimi zaman olumlu yönde etkilemediğini gösteren örnekler bulunmaktadır. Bu bağlamda, Hatay ve Mersin/Mezitli bölgelerinde yapılan çalışmalar, anılan ortak noktaların halkın Suriyelilere ilişkin tutumunu olumlu yönde belirleyecek yeterliliğe sahip olmadığı dile getirilmiştir. bkz. Köyüstü ve Tutuk, **a.g.e.**, s. 391

²¹² Fatih Barıççı, “Suriyeli Mültecilerin Türk Toplumuna Uyum Süreci Üzerine Bir Araştırma”, **Uluslararası Hakemli İletişim ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi**, Sayı: 17, 2018, s. 242; Güldalı, **a.g.e.**, s. 175

kamu kurumlarının dâhil edildiği ve ülke politikalarını kapsayacak strateji ve uygulamaların hayata geçirilmesi önemlidir.²¹³

2.6.6. Toplumsal Kabul ve Uyuma İlişkin Sorunlar

Suriye'deki iç karışıklıklar sonucunda Türkiye'ye yönelen göç dalgası önceleri "misafir" nitelikli olarak algılanmaktayken, ilerleyen zamanla birlikte "kalıcılık" durumunun belirginleşmesiyle toplumsal kabul ve uyum konusuna ilişkin gündem oluşmaya başlamıştır. Sığınmacıların %85'inin kampların dışında yaşadığı göz önünde bulundurulduğunda, entegrasyon daha da önem kazanmaktadır. Bu kapsamda, yasal düzenlemelerde "uyum" ilk kez 2013 yılında 6458 Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu gündeme gelmiştir. 2014 yılına "geçici koruma" statüsü kazanan Suriyeliler, eğitim, sağlık ve sosyal yardım gibi hizmetlerden faydalanabilmektedir.²¹⁴ Bununla beraber, geçicilik ile misafirlik kavramları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Bu ise Suriyelilerin haklar kapsamında tedirginleşmesine yol açmaktadır. Öte yandan "geçicilik" teriminin belirsizlikler içermesi de konunun diğer bir boyutunu oluşturmaktadır. Geçici Koruma Yönetmeliği'nde geçici korumanın başlangıç ve bitiş tarihlerini, hangi bölgeleri içereceğini ve kimleri kapsayacağını belirleme yetkisinin Bakanlar Kurulu'nda olduğu bildirilmektedir. "Sığınmacıların bir başka ülkedeki huzur ve güvenliği ile yaşadığı toplumun kültürel mayası arasında doğrudan bir ilişki olduğu açıktır. Ancak bu duygusal bağ, sığınmacının haklarını her zaman garanti edemeyebilir. Onun için hukuki tanımlama ile belirlenecek hak-sorumluluk ilişkisini kurmak sığınmacılar için en az toplumsal kabul kadar önemlidir".²¹⁵

Suriyelilere vatandaşlık verilmesi noktasında bir proje ya da çalışmanın yapılması, 'kalıcılık' anlamını içeren bir entegrasyona işaret etmektedir. Öyle ki vatandaşlık, toplumsal uyumun en yüksek derecesi olarak görülmektedir.²¹⁶ Bu

²¹³ Güldalı, **a.g.e.** ss. 175-176

²¹⁴ Sinem Yıldırımalp, Emel İslamoğlu ve Cemal İyem "Suriyeli Sığınmacıların Toplumsal Kabul ve Uyum Sürecine İlişkin Bir Araştırma", **Bilgi**, 2017, ss. 109-110

²¹⁵ Güldalı, **a.g.e.**, s. 129

²¹⁶ Kamu Denetçiliği Kurumu, **a.g.e.**, s. 234; Güldalı **a.g.e.**, s. 157

bakımdan toplumsal kabul süreci ve toplumsal uyum noktasında Suriyelilerin vatandaşlık konusundaki beklentileri incelendiğinde, bazı Suriyelilerin vatandaşlığa ilişkin işlemleri devam ederken, kimilerinin ise bu sürece dâhil olmadığı ifade edilmektedir. Suriyelilerin veri kayıtlarında yaşanan kimi sorunlar, (kimi Suriyelilerin eğitim seviyeleri ile bilgileri hatalı ya da eksik vermesi veya kaydedilirken söz konusu verilerin hatalı girilmesi gibi sebeplerle) eğitim seviyesi yüksek olan fakat sistemde görünmeyen, dolayısıyla da vatandaşlık prosedürüne dâhil edilmeyen Suriyelilerin varlığına işaret etmektedir. İstisnai vatandaşlık, eğitim seviyesi yüksek olan ya da çalışma izni olan Suriyelilere verilmektedir.²¹⁷

Yüksek eğitim seviyesine sahip Suriyelilerin istisnai vatandaşlığa ilişkin görüş ve beklentileri ise olumlu ve olumsuz olarak iki gruba ayrılabilir. Olumlu görüş, vatandaşlığa sahip olduktan sonra geleceğe yönelik belirsizliklerin ortadan kalkacağını ve Suriye'ye dönüş kaygısını barındıran fikirlerden kurtulacağını, kendi mesleklerini de yapabileceklerini düşünen Suriyelilerin yaklaşımını ifade etmektedir; bu durumda ise sosyo-ekonomik konumlarını da iyileştirebilecek ve toplumsal saygınlıklarını tekrar kazanabileceklerdir. Öte yandan, istisnai vatandaşlığa ilişkin olumsuz yaklaşıma sahip Suriyeliler ise vatandaş oldukları durumda da, nihayetinde Suriyeli olarak kalacakları için yerel halkın kendilerine yönelik “yabancı” bakış açısı içeren tutumlarının değişmeyeceğini düşünmektedir. Vatandaşlık tartışmasının başka bir boyutuna işaret eden ve bu sürece ilişkin endişeler barındıran başka bir yaklaşıma göre ise, aynı ailede vatandaş ve vatandaş olmayan ayrımının oluşmasının geri dönüş olgusuyla birlikte ele alındığında, ailelerin parçalanmasına sebep olabileceği vurgulanmaktadır.²¹⁸

Sonuç olarak Türkiye’de, Suriyelilerin toplumsal kabul ve uyum süreci bağlamında hala eksiklikler ya da sorunlar olduğu söylenebilir. Söz konusu eksiklik ve sorunların düzeltilebilmesi için, her iki toplumun da uyum dinamiklerini arttıracak ve birden fazla boyutta gerçekleştirilecek politika ve uygulamalar önem arz etmektedir. Öncelikle, mevcut sorunların çözümlenmesi bu anlamda entegrasyon süreci için başat role sahiptir; öyle ki, entegrasyon kapsamında yeterli düzeyde yol

²¹⁷ Güldalı, **a.g.e.**, ss. 157-158

²¹⁸ Güldalı, **a.g.e.**, s. 164

kat edilmeden ve yerel halkın desteği olmadan vatandaşlık hakkının verilmesi, isabetli bir uygulama olmaktan uzak görünmektedir.²¹⁹

2.7. Kentlerimizdeki Genel Durum

Önceki bölümlerde de belirtildiği gibi Türkiye’ye sığınan Suriyelilerin ülkede kalma süreleri ilk etapta geçici olarak görülmüş hatta bu yüzden Türkiye’nin misafirleri olarak nitelendirilmişlerdir. Fakat geçen zaman içinde Suriyeli sığınmacıların Türkiye’de kalış sürelerinin giderek uzaması gerek sığınmacılar açısından ve gerekse yerel halk açısından hem fiziksel hem de ruhsal sağlıklarını doğrudan etkilemektedir.²²⁰ Özellikle hükümet ve yerel yönetimler her ne kadar bölgede bulunan Suriyeli sığınmacıların ihtiyaçlarına cevap vermek için çaba sarf etse de, tıpkı günümüzde olduğu gibi gelecekte de bazı sosyal problemlerin ortaya çıkma ihtimali bulunmaktadır.²²¹ Bununla beraber Suriye’deki iç savaşın süresinin uzaması aynı zamanda yerel halkın sığınmacılara karşı olan tepkilerinin giderek artmasına neden olmuş ve bu hızlı nüfus artışına bağlı olarak yerleşim birimlerindeki temel hizmetlerin aksaması ve alt yapı yetersizliği gibi sorunlar yine yerel halkın tepkilerini artırmıştır.²²² Bu sebepten, bu bölümde Suriyeli sığınmacıların Türkiye’ye gelişiyle birlikte şehirlerin genel bir değerlendirilmesi yapılacaktır.

Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi’nin yaptığı araştırmalar sonucunda Türkiye’deki Suriyeli sığınmacıların sadece %13’ü barınma merkezlerinde yani kamplarda kalmaktadır.²²³ Bu bağlamda geriye kalan yaklaşık %87’lik bir nüfus başta Suriye sınırındaki şehirler olmak üzere Türkiye’nin geneline dağılmış durumda bulunmaktadır. Bu kadar yoğun nüfusun ülke geneline dağılması

²¹⁹ Tümtaş, **a.g.e.**, s. 27; Yıldırım, **a.g.e.**, ss. 123-124

²²⁰ Ömer Yavuz, “Türkiye’deki Suriyeli Mültecilere Yapılan Sağlık Yardımlarının Yasal ve Etik Temelleri”, **Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt: 12, Sayı: 30, 2015, s. 277.

²²¹ Elizabeth Ferris ve Diğerleri, “Suriyeli Mülteciler Krizi ve Türkiye Sonu Gelmeyen Misafirlik”, **Brookings Enstitüsü**, Çeviren: Öznur Akçalı ve Diğerleri, 2013, s. 34

²²² Oytun Orhan, “Suriye’ye Komşu Ülkelerde Suriyeli Mültecilerin Durumu: Bulgular, Sonuçlar ve Öneriler”, **ORSAM Rapor No:189**, 2014, s. 19

²²³ Murat Erdoğan, “Türkiye’deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum Araştırması”, **Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi**, 2014, s. 4

da aynı zamanda şehirlerde bazı sosyolojik ve ekonomik temelli değişimleri beraberinde getirmektedir.

2.7.1. Sığınmacılarla Birlikte Kentlerimizin Genel Sosyolojik Durumu

Kamplarda yaşayan Suriyeliler, kamp dışındakilere kıyasla daha elverişli koşullarda yaşamaktadırlar. Ancak kamp dışındakiler için aynı durum söz konusu değildir. Bu sebepten özellikle Suriyeli sığınmacılar tarafından yoğun bir şekilde göç edilen şehirlerde birtakım sosyolojik problemler ortaya çıkmaktadır. Çalışmanın bu bölümünde bahsi geçen problemlere kısaca değinilecektir.

Farklı Dilden Kaynaklanan Sorunlar: Bu konuda yaşanan en büyük kültürel sorun dil farklılığıdır.²²⁴ Suriyeli sığınmacıların Türkiye'ye geldikleri andan itibaren ortaya çıkan ilk problem dillerin farklı oluşudur. Arapça konuşulan ülkelere sığınan Suriyeliler için bu durum bir engel teşkil etmez iken, Türkiye'ye sığınan ve Türkçe bilmeyen Suriyeliler için dil sorunu başta günlük hayata uyum sağlama konusu olmak üzere eğitim ve iş hayatına uyum sağlama konusunda da büyük bir engel olmuştur.²²⁵ Bu sebepten Türkiye'ye giriş yapan Suriyelilerin büyük bir kısmının kamplara yerleştirememesi dolayısıyla ülke geneline kendi imkânlarıyla dağılmaları gittikleri her yerde başta dil sorununu ortaya çıkarmaktadır. Geline son noktada her ne kadar Türkiye'ye sığınan Suriyeliler, aradan geçen yıllar içerisinde Türkçeyi kendilerini ifade edecek kadar öğrenmiş olsalar da farklı dilden kaynaklanan sorunlar sosyal açıdan ilk sıralarda yer almaktadır. Bu durum hem Suriyeli sığınmacılar için hem de ülkedeki vatandaşlarımız için önemli bir sorun teşkil etmektedir.

Farklı Kültür ve Yaşama Tarzlarından Kaynaklanan Sorunlar: Suriyeli sığınmacıların Türkiye'ye giriş yaptıktan sonraki karşılaşılan bir diğer sorun ise farklı kültür ve yaşama tarzlarından kaynaklanan sorunlardır. Her ne kadar Suriye ile

²²⁴ Ahmet Koyuncu, **Kentin Yeni Misafirleri Suriyeliler**, 1. Baskı, Çizgi Kitabevi, Konya, 2014, s. 104

²²⁵ Gürkan Morali, "Suriyeli Mülteci Çocuklara Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar", **Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi**, Yıl: 8, Cilt: 8, Sayı: 15, 2018, s. 1428

Türkiye birbirine yakın coğrafyalar olsalar da kültür ve yaşam tarzı olarak arada belirgin farklılıklar bulunmaktadır. Bu konuda yapılmış olan bir araştırmada Türk toplumu Suriyeli sığınmacılar ile kültürel olarak aynı olduğu düşüncesine katılmadığı tespit edilmiştir. Öyle ki Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi tarafından yapılan bir araştırmada “Suriyeliler ile kültürel olarak aynı olduğumuzu düşünüyorum.” önermesine destek verenlerin oranı %17,2 iken, kültürel olarak farklı olduğumuzu düşünenlerin oranı %70,6’dır.²²⁶ Bununla birlikte Suriyeli sığınmacılar ile yerel halk arasında farklı kültür ve yaşama tarzlarının uyum sürecini zorlaştırmasına rağmen toplumsal kabul ve uyum sürecinin de başladığı görülmektedir. Öyle ki, her iki tarafı da yakından ilgilendiren bir durum olan gerek toplumsal kabul ve gerekse uyum süreci netice itibarıyla karşılıklı gerçekleşmesi gereken ve aynı zamanda da çift yönlü bir süreci belirtmektedir.²²⁷

Suriyelilerin Toplumsal Tehdit Olarak Görülmesi ve Buna Bağlı Olarak Ortaya Çıkan Güvenlik Sorunu: Suriyeli sığınmacıların Türkiye’ye geldikleri andan itibaren zaman zaman gündemde olan bir konu da Suriyelilerin toplumsal bir tehdit ve suç kaynağı olarak algılanmasıdır. Bilindiği üzere göç alan hemen hemen her ülkede olduğu gibi Suriyelilerin de Türkiye’ye yoğun bir şekilde gelmeleri halk arasında birtakım güven sorununu beraberinde getirmiştir. Suriyelilerin içinde buldukları yaşam koşullarının zorluğu ve diğer taraftan eğitim imkânlarından yeterince faydalanamıyor olmaları, gelecekte suç oranlarındaki artış da dâhil bazı sosyal sorunlara uygun zemin hazırlamaktadır. Bununla beraber Suriyeli sığınmacılara yönelik böyle bir söylem oluşmuş olmasına rağmen suç oranlarında kayda değer bir artış olmadığı da ifade edilebilir.²²⁸ Bu konuyla ilgili olarak yapılmış olan bir araştırmada, Türkiye’de faaliyet gösteren bazı gazetelerin 2011-2017 yılları arasında Suriyeli sığınmacılarla ilgili olarak yaptıkları 1335 haber ve köşe yazısı incelemiş olup elde edilen bulgulara göre Suriyeli sığınmacıların yazılı basında

²²⁶ Erdoğan, a.g.e., s. 39

²²⁷ Yıldırım vd. a.g.e., s. 111

²²⁸ Sabiha Şenyücel Gündoğar ve Oytun Orhan, “Suriyeli Sığınmacıların Türkiye’ye Etkileri”, **Orsam-Tesev Raporu No: 195**, 2015, ss. 7-8-9

toplum içinde güvenlik, işgücü, gelir ve kültürel yapı açısından bir tehdit olarak temsil edildiği görülmektedir.²²⁹

Sığınmacıların Toplumdaki Suçun Nedeni Olarak Görülmesi: Göç alan ülkelerde meydana gelen suç oranlarını o ülkeye göç eden göçmenlerin artırdığına dair yaygın bir kanaat vardır. Bu kanaatin oluşmasında da kuşkusuz başta internet ve sosyal medya gibi araçların önemli rolü vardır. Asayiş yönünden genel olarak göçmenleri hedef alan ve gerçeği yansıtmayan bazı suçlamalar neticesinde göç alan ülkelerde göçmenlere yönelik olumsuz algı ve tepkiler meydana gelmektedir.²³⁰ Bununla beraber Türkiye’de de bazı Suriyeli sığınmacıların gerek fail ve gerekse mağdur olarak karıştığı adli olaylar ile barınma merkezleri dışında yaşamlarını sürdüren sığınmacıların dilencilik, fuhuş vb. faaliyetleri sonucu toplumsal dokunun zarar görmesi ve genel olarak yaşam standartlarındaki düşüş gibi sosyal sorunlar da gündeme gelmiştir.²³¹

Gelen Sığınmacıların Eğitim Seviyesinin Düşük Olmasından Kaynaklanan Sorunlar: Bir ülkenin gelişmişlik seviyesi o ülkede yaşayan insanların iyi ve sürekli bir eğitim almalarına ve aynı zamanda da bu eğitimle kazandıkları bilgi, beceriyle ülkenin ekonomik büyümesine ve kalkınmasına yapacakları katkıya bağlıdır.²³² Buradan da anlaşılacağı üzere toplumların refah seviyeleri ile gerek ekonomik ve gerekse teknolojik anlamda kalkınmaları o ülkede yaşayan insanların eğitim seviyeleri ile doğru orantılıdır. Başka bir ifadeyle gelişmişlik düzeyi eğitim seviyesinin bir göstergesidir. Göç alan ülkelerde özellikle eğitim seviyesi yüksek olan insanların söz konusu ülkeye göç etmeleri o ülke açısından avantajlar sağladığı bilinen bir gerçektir. Ancak son yıllarda Türkiye’ye gelen ve sayıları milyonları bulan Suriyeli sığınmacıların ise çok büyük bir kısmının eğitim seviyesinin düşük

²²⁹ Sefer Kalaman, Ayşe Nesil Demir, Serhat Bolat, “Türkiye’deki Suriyeli Mültecilerin Bir Tehdit unsuru Olarak Yazılı Basında İnşası”, **Uluslararası Hakemli İletişim ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi**, 2017, s. 48

²³⁰ Zahir Kızmaz, “Suriyeli Sığınmacılar: Güvenlik Kaygıları ve Suç”, **Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt: 7, Sayı: 2, 2018, s. 397

²³¹ Aytül Uzun, **a.g.e.**, s. 118

²³² Özlem Çakmak, “Eğitimin Ekonomiye ve Kalkınmaya Etkisi”, **Dumlupınar Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi**, 2008, s. 39

olduğu bir gerçektir.²³³ Ayrıca Türkiye'ye sığınmış olan Suriyelilerin eğitim seviyelerinin düşük olması, aynı zamanda ülkemizde yaşamlarını idame ettirebilmeleri ve ülke ekonomisi içerisinde istihdam edilebilmeleri açısından olumsuzluk yaratacağı düşünülmektedir.

Suriyeli Kadınlar Tarafından Türkiye'de Evliliğin Bir Kurtuluş Olarak Görülmesi: Bu konu ile ilgili olarak bir taraftan sığınmacıların eğitim ve gelir seviyelerinin düşük olması diğer taraftan da olumsuz yaşam koşulları özellikle gençler ve kadınları istismara açık hale getirmektedir.²³⁴ Bununla birlikte sınır illerinde yapılan bazı araştırmalara göre ise Suriyeli kadınlarla evlilik yapmak isteyen erkekler arasında komisyoncular ortaya çıkmış ve bilhassa Gaziantep, Kilis, Hatay, Şanlıurfa, Batman gibi sığınmacıların sayıca fazla olduğu şehirlerde bu tür evliliklere daha sık rastlanılır hale gelmiştir.²³⁵ Nihayetinde bu istismarlar sonucu gayri resmi evlilikler de beraberinde daha büyük sorunları getirmektedir. Bunların en başında çok eşli evlilikler, bu evlilikler sonucu doğan çocukların nüfusa kayıt ettirilememesi durumu ve bunun sonucu olarak da ortaya çıkan vatansız çocukların çoğalmasındır. Bu bahsetmiş olduğumuz sorunları önlemek adına kamplarda 18 yaş altında olan Suriyeliler için Türkiye Cumhuriyeti yasalarının uygulanmasına özen gösterilmektedir.²³⁶

Kentlerimizin Demografik Yapısında Ciddi Değişim ve Yoğunlaşmalar: Suriyeli sığınmacıların kitlesel olarak Türkiye'ye giriş yapmalarıyla birlikte özellikle Suriyelilerin yerleştikleri şehirlerde ciddi derecede demografik değişim ve yoğunlaşmalar olmuş, bu da beraberinde çeşitli altyapısal, ekonomik ve kültürel sorunları da beraberinde getirmiştir. Buna bağlı olarak Suriyeli sığınmacıların gelmeleriyle birlikte şehirlerin alt yapısı böylesine bir demografik değişim karşısında yetersiz kalmış ve bunun sonucunda da yerel halkın sığınmacılara karşı tepki göstermeleri söz konusu olmuştur.²³⁷ Ancak ne var ki Suriyeli sığınmacıların yoğun

²³³ Ayrıntılı bilgi için bkz. AFAD Başkanlığı, **Suriye'den Türkiye'ye Nüfus Hareketleri Raporu**, 2014, s. 24

²³⁴ Tunç, **a.g.e.**, s. 54

²³⁵ Mazlumder, **Kamp Dışında Yaşayan Suriyeli Kadın Sığınmacılar Raporu**, 2014, s. 34

²³⁶ AFAD, **Türkiye'deki Suriyeli Kadınlar Raporu**, 2014, s. 75

²³⁷ Salih Öztürk ve Selen Çoltu, "Suriyeli Mültecilerin Türkiye Ekonomisine Etkileri", **Balkan Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt: 7, Sayı: 13, s. 195

bir şekilde Türkiye'ye gelmeleriyle başlayan ve şehirlerde demografik değişimlere yol açan bu süreç esasında başarılı bir şekilde yürütüldüğünde uzun vadede Türkiye'de toplumsal zenginliğe ve çok kültürlü bir yapının gelişmesine olanak sağlayacaktır.²³⁸

Etnik ve Mezhepsel Kutuplaşma: Türkiye ile Suriye her ne kadar birbirlerine yakın coğrafyalar olsalar ve aralarında yüzyıllardır süren bağlar bulunsa da sonuç itibarıyla iki ülke insanı etnik ve mezhepsel olarak farklılıklar arz etmektedir. Türkiye'ye gelen Suriyeli sığınmacıların büyük bir bölümünü Sünni Araplar meydana getirmektedir. Bunu sırasıyla Kürtler ve Türkmenler izlemektedir. Ancak meydana gelen Kobani olayları nedeniyle Türkiye'ye gelen Kürt asıllı sığınmacıların sayılarında bir artış yaşanmıştır. Bununla birlikte hem Suriye'deki rejimin hem de IŞİD ve PYD gibi çeşitli terör örgütlerinin saldırılarına maruz kalan Türkmenlerin de Türkiye'ye göç etmesiyle Türkmenlerin sayısında da artış olmuştur. Bunun sonucunda ise yerel halk etnik ve mezhepsel açıdan kendileriyle benzerlik gösteren sığınmacılara daha olumlu bakarken kendileriyle etnik ve mezhepsel olarak benzerlik göstermeyen sığınmacıları dışlamaktadır.²³⁹

2.7.2. Sığınmacılarla Birlikte Kentlerimizin Genel Ekonomik Durumu

Türkiye'de bulunan 3,5 milyon civarındaki Suriyeli sığınmacının aynı zamanda kentlerin ekonomileri üzerinde de ciddi etkileri bulunmaktadır. Yapılan araştırmalar, uzun süre yardımlarla ve mevcut birikimleri ile hayatını idame ettiren Suriyelilerin, sürenin uzaması ile birlikte çalışma hayatında yer almayı istediklerini ortaya koymaktadır.²⁴⁰ 2016 yılında Hacettepe Üniversitesi ile Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu'nun ortaklaşa yaptığı bir araştırma sonucuna göre Türkiye'de 300 bin Suriyeli çalışmaktadır.²⁴¹ Tam da bu noktada karşımıza kayıt dışı ekonomi çıkmaktadır. Türkiye'de zaten kayıt dışı çalışan sayısı fazladır, buna bir de

²³⁸ Sabiha Şenyücel Gündoğar ve Oytun Orhan, **a.g.e.**, s. 9

²³⁹ Özdemir, **a.g.e.**, ss. 129-130

²⁴⁰ Tunç, **a.g.e.**, s. 52

²⁴¹ Gülsün Sarıoğlu, **a.g.e.**, s. 199

Suriyeli sığınmacıların eklendiği gerçeği düşünülürken kayıt dışı ekonomide çalışan bu insanların haklarını tam olarak alamadığı ve emek sömürsünün ortaya çıktığı genellikle kabul edilmektedir.²⁴² Bununla da kalmayıp Suriye'deki iç savaş nedeniyle Türkiye – Suriye arasındaki gerek ticaret, gerek turizm ve gerekse emlak alanındaki mevcut ilişkiler gerilemiş ve özellikle sınır illeri başta olmak üzere ülke ekonomisi bu durumdan olumsuz etkilenmiştir.²⁴³

Bu durum kentlerin ekonomik yapısında birtakım değişiklikleri de meydana getirmektedir. Şimdi ise genel hatlarıyla bu değişimlere değinilmeye çalışılacaktır:

Suriyeli Sığınmacıların Yoğunlaştığı Bölgelerdeki Kira Fiyatlarında Artış ve Kiralık Ev Bulmada Yaşanan Zorluklar: Çalışmanın önceki bölümlerinde Suriyeli sığınmacıların Türkiye'de daha çok hangi şehirlerde barındığından ve bunların niceliksel özelliklerinden bahsedilmiştir. Yine bu kentlerde ekonomik anlamda Suriyeli sığınmacılarla birlikte bir değişim yaşanmıştır. Özellikle kamplara yerleştirilemeyip ülke geneline dağılan Suriyeli sığınmacılar için öncelikli hedef barınacak yer problemidir. Türkiye'ye gelen Suriyeli sığınmacıların %63,6'sı kiralık evlerde oturmaktadır.²⁴⁴ Kendilerine barınmak için kiralık ev arayan Suriyelilerin, özellikle şehirlerde yoğunlaştıkları bölgelerdeki ortak etkileri ev kiralalarının artmasına sebep olmalarıdır. Bu durum ev sahipleri açısından bir fırsat olarak görülürken kiracılar açısından ise mağduriyet meydana getirmektedir. Bunun da doğal bir sonucu olarak kiralık ev bulabilmek zorlaşmaktadır.²⁴⁵

Sınır İllerinde Hayat Pahalılığının Artması: Türkiye'ye gelen Suriyeli sığınmacıların özellikle Türkiye – Suriye sınırındaki kentlerde yoğunlaşması aynı zamanda bu kentlerde gözle görülür derecede hayat pahalılığını meydana getirmiştir. Talebin artmasına bağlı olarak başta temel gıda maddeleri ve ev fiyatları giderek artış göstermiştir. Bu sebepten dolayı Suriyeli sığınmacıların yoğunlaştığı Gaziantep ve

²⁴²Kaya ve Eren, **a.g.e.**, s. 60

²⁴³ İdil Bilgiç Alpaslan, "Suriye Krizi Türkiye Ekonomisini Nasıl Etkiler?", **Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı**, 2012, s. 11

²⁴⁴ Kamer Vakfı, "**Suriyeli Mülteciler İhtiyaç Analiz Anketi**", s. 13, <http://www.kamer.org.tr/>, (Erişim Tarihi: 10.01.2016)

²⁴⁵ Oytun Orhan ve Sabiha Şenyücel Gündoğar, **a.g.e.**, s. 17

Kilis gibi illerde enflasyon oranı diğer şehirlere göre daha yüksek düzeylerde çıkmaktadır.²⁴⁶

İş Gücü Piyasasındaki Değişimler: Suriye'deyken çeşitli işlerle uğraşan sığınmacıların bir kısmı Türkiye'de düşük ücret düzeyinden çalışmaya razı oldukları için kayıt dışı ekonomiye dâhil olarak mevcut iş gücü piyasasında ücretlerin aşağıya doğru çekilmesine sebep olmaktadır. Bu durum özellikle vasıfsız iş gücü piyasasında kendini göstermektedir. Suriyeli sığınmacılar göç ettikleri şehirlerde işgücü arzını artırarak enformel olarak çalışmaktadırlar. Bu durum da formel olmayan sektörlerin işgücü piyasalarında belirli bir ücret azalmasına neden olmaktadır. Suriyeli sığınmacıların yoğun olarak yerleştikleri kentlerde vasıfsız iş gücü ücretleri neredeyse yarı yarıya düşmüştür. Bu durum da yerel çalışanlar arasında hoşnutsuzluk ortaya çıkarmaktadır.²⁴⁷ Buna bağlı olarak yerel çalışanların bir kısmı işlerini kaybetmekte, ya da işlerini kaybetme korkusu yaşamaktadırlar.

Yerel Esnaf ile Suriyeli Esnaf Arasındaki Rekabet: Suriye'deyken kendi işi veya işletmesi olan sığınmacılar, kendi ülkelerindeki işletmelerini Türkiye'de yerleştikleri kentlere taşıyabilmektedirler. Gelineen noktada Suriyeli sığınmacılar küçük çapta da olsa üretim faaliyetlerine katılmaya başlamışlardır. Bu işletmeler genelde ekmek fırını ve ayakkabı imalatı yapan işletmeler vb. olup bu işletmelerden genelde Suriyeli sığınmacılar alışveriş yapmaktadır. Böylece Suriyeliler küçük çaplı da olsa açtıkları işletmeler ile Türkiye ekonomisine mikro bazda katkı sağlayabilmektedirler. Ancak bu noktada yapılan bir diğer tespit ise söz konusu bu işletmelerin birçoğunun kaçak olmasından dolayı yerel esnaf ile Suriyeli esnaf arasında haksız rekabet yaşanmasıdır. Bundan dolayı da bilhassa sınır illerinde Suriyeli esnaf ile yerel esnaf arasında tartışmalar yaşanabilmektedir.²⁴⁸

²⁴⁶ Oytun Orhan ve Sabiha Şenyücel Gündoğar, **a.g.e.**, s. 17

²⁴⁷ Harun Öztürkler ve Türkmen Göksel, "Suriyeli Mültecilerin Türkiye'ye Ekonomik Etkileri: Sentetik Bir Modelleme", **Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi**, Rapor No: 196, 2015, s. 18

²⁴⁸ Oytun Orhan ve Sabiha Şenyücel Gündoğar, **a.g.e.**, s. 18

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SURİYELİ SIĞINMACI ALGISI: SAMSUN VE AMASYA İLLERİ ÖRNEĞİ

2011 yılında Suriye’de baş gösteren iç karışıklıklar neticesinde milyonlarca Suriyeli, başta Türkiye olmak üzere çeşitli komşu ülkelere ve Avrupa’ya göç etmek durumunda kalmıştır. Bununla birlikte Türkiye 911 kilometrelik sınır uzunluğuna sahip olduğu sınır komşusu Suriye’de meydana gelen olaylardan en çok etkilenen ülkelerden birisi olmuştur.

Türkiye’nin 2011 yılında ilk Suriyeli kafilenin sınır kapılarından geçiş yapmasıyla birlikte izlediği politikalar, bu konuda gerçekleştirilen girişimler ve çeşitli yardımlarla sığınmacılara sunulan imkânlar çalışmanın kuramsal bölümünde ele alınıp değerlendirilmiştir. 2019 yılı itibariyle mevcut durumda sayıları tam olarak tespit edilememekle birlikte resmi istatistiklere göre Türkiye’nin 3,6 milyon civarında Suriyeli sığınmacıya ev sahipliği yaptığı bilinmektedir. Söz konusu sığınmacıların bir kısmı özellikle sınır illerine yakın olan barınma merkezlerinde kalıyor olsalar da bu sayı ülke geneline dağılan Suriyeli sığınmacılar karşısında oldukça azdır. Suriyeli sığınmacıların büyük bir bölümü ülke genelinde büyük şehirler başta olmak üzere şehir merkezlerine dağılmış durumdadırlar.

Çalışmanın bu bölümünde, Türkiye geneline dağılmış Suriyeli sığınmacılar ve sığınmacı/göçmen politikalarının vatandaşlar tarafından nasıl algılandığı, vatandaşların bu konudaki tutum ve düşüncelerini ölçmeye; yine bu konuda uygulanan kamu politikalarının vatandaş gözünden nasıl görüldüğü tespit edilmeye çalışılacaktır.

Bu bağlamda literatür incelendiğinde Karadeniz Bölgesi’nin önemli bir gelişmiş şehri olan Samsun ile yine Samsun’a coğrafi yakınlığıyla komşu olan ve aynı zamanda Samsun ile ticari, kültürel bağları olan Amasya’da sığınmacılara yönelik vatandaşların algısı ile ilgili bir çalışmanın eksikliği gözlenmiştir. Bu

doğrultuda Samsun ve Amasya illerinde yaşayan vatandaşları kapsayan bir saha/anket çalışması planlanmış ve gerçekleştirilmiştir.

3.1. Araştırmanın Konusu ve Problemi

Kamu politikası çalışmaları incelendiğinde ele alınan önemli konuların başında göç politikaları gelmektedir. Çünkü göç olgusu insanlık tarihi kadar eski olmakla birlikte hiçbir zaman da sonu gelmeyecek olan bir faaliyettir. Özellikle üzerinde bulunduğumuz Anadolu coğrafyası tarih boyunca çok çeşitli büyük göç olaylarına tanıklık etmiş ve halâ da etmektedir. Kuşku yok ki ülkeler arası gerçekleşen göç faaliyetleri kontrol altında tutulduğunda ve etkin kamu politikaları ile desteklendiğinde ülkelere önemli derecede yarar sağlayabilmektedir. Ancak bunun tam tersi bir durumda düzensiz olarak gerçekleşen ve etkin kamu politikaları ile desteklenemeyen göç faaliyetleri hem göç edilen ülke için hem de göç edenler için ciddi boyutlarda zararlar ortaya çıkarabilmektedir.

Suriyeli sığınmacı sayısının Türkiye gibi gelişmekte olan ülkeler için azımsanamayacak boyutta olduğu rahatlıkla ifade edilebilir. Kuşku yok ki bu kadar yoğun sığınmacıya ev sahipliği yapmak çok sistemli ve istikrarlı kamu politikaları üreterek beraberinde bu politikaları uygulamayı gerektirmektedir. Bu bağlamda çalışmanın ele aldığı temel problem söz konusu sığınmacıların Türkiye’de çeşitli illere dağılmasıyla beraber meydana ne tür değişimlerin geldiğini tespit etmek ve bu değişimleri vatandaş gözünden algılamaya çalışarak bu konuda üretilecek politikalara yardımcı olmaya çalışmaktır.

Çalışmada Türkiye’nin karşı karşıya kaldığı göç olayları ve son olarak Türkiye’ye sığınan milyonlarca Suriyeli ile ilgili olarak oluşturulan kamu politikalarının kuramsal çerçevesi çizildikten sonra çalışmanın ana amacı doğrultusunda çalışmada cevap aranan sorular formüle edilmiştir. Bu doğrultuda çalışmanın cevap aradığı sorular şu şekilde belirtilebilir:

- Suriyeli sığınmacıların Türkiye'ye kabulü ile birlikte kentlerimizde ekonomik ve sosyolojik anlamda ne tür değişiklikler veya problem meydana gelmiştir?
- Vatandaşlarımız ile Suriyeli sığınmacılar arasında kültürel anlamda bir çatışma yaşanmakta mıdır?
- Türkiye'de bulunan Suriyeli sığınmacılara vatandaşların bakış açısı nedir ve bu konuda uygulanan politikalardan vatandaşlar memnun mudur?
- Suriyeli sığınmacılara yönelik olarak uygulanacak olan vatandaşlık elde etme hakkına vatandaşlarımızın bakış açısı nedir?
- Suriyeli sığınmacılar konusunda nasıl bir kamu politikası uygulanmalıdır?

3.2. Çalışmanın Yöntemi

Çalışmanın temel amacı; son yıllarda yaşanan yoğun göç dalgası nedeniyle transit ülke yerine hedef ülke konumuna gelen Türkiye'deki uygulanan göç politikaları ile vatandaşların göç politikaları hakkındaki algılarını Samsun ve Amasya özelinde analiz etmektir. Bu doğrultuda çalışmanın ana sorusu, “*Samsun ve Amasya ölçeğinde vatandaşlar Suriyeli sığınmacılar konusunda uygulanan kamu politikalarını nasıl algılamaktadırlar?*” şeklinde formüle edilmiştir. Bu amaç doğrultusunda Samsun ve Amasya'da ikamet eden vatandaşların Suriyeli sığınmacılara yönelik kanaatleri ve tutumları saptanarak, buradan elde edilen veriler birbiriyle ilişkilendirilerek analiz edilmektedir.

Çalışmada veri toplama aracı olarak tam yapılandırılmış bir anket formu kullanılmıştır. Anket formunda yer alan sorular vatandaşların sığınmacılara ilişkin algılarını ölçmeye yönelik olarak literatürde daha önce gerçekleştirilen anket çalışmalarından²⁴⁹ esinlenerek oluşturulmuştur.

²⁴⁹ SASAM, “Suriyeli Mültecilere Vatandaşlık Verilmeli Mi?”, <http://sahipkiran.org/2016/07/05/suriyeli-multeciler-anketi/> (Erişim Tarihi: 15.09.2018); Derya Tümeğ, “Türk Halkının Suriyeli Sığınmacı/Mülteci Algısı Mevcut Durum, Saha Çalışması ve Politika Önerileri”, TÜRKSAM Yayınları, 2018; Ahmet Koyuncu, “Yerel Halkın “Açık Kapı” Politikası ve Suriyelilere İlişkin Kanaatleri”, **Disiplinlerarası Göç ve Göç Politikaları Sempozyumu**, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul, 2015; Çetin Köksal; Tuğba Köksal ve Metin Köksal, “Suriyelilere Yönelik Bakış Açısı Ölçeği Geliştirme Çalışması”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt: 10, Sayı: 51, 2017, ss. 538-550; Erhan Örselli ve Zekeriya Bilici, “Suriyeli Sığınmacılar

Araştırmanın evrenini Samsun ve Amasya illeri içerisinde yaşayan ve 18 yaşını doldurmuş, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları oluşturmaktadır. Bu bağlamda çalışmanın bulgu ve yorumları bu 2 ilde ikamet eden vatandaşlar için genellenebilir niteliktedir.

Çalışmada, Türkiye’de bulunan Suriyeli sığınmacılar ile ilgili olarak yürütülen kamu politikaları ile bu kamu politikalarının etkinlik düzeyi vatandaş algısı üzerinden ölçülmeye çalışıldığından dolayı nicel bir alan araştırması planlanmıştır. Çalışma model olarak kesitsel tarama modeline göre gerçekleştirilmiştir. Örneklem dâhil edilen katılımcılar basit tesadüfi örneklem yöntemiyle tespit edilmiştir. Bu bağlamda oluşturulan anketlerden 202’si Amasya ilinde yaşayan katılımcılara, 158’i de Samsun ilinde yaşayan vatandaşlarımıza olmak üzere iki ilimizde toplamda 360 anket çalışması gerçekleştirilerek vatandaş algısı ölçülmeye çalışılmıştır. Anket çalışması 15 Nisan 2019-25 Nisan 2019 tarihleri arasında belirlenen örneklem planı doğrultusunda toplam 360 katılımcı tamamlanmıştır.

Anket çalışmasının uygulama aşaması tamamlandıktan sonra, tutarlı cevaplara sahip anket formlarındaki veriler kodlanarak SPSS 22.0 programına yüklenmiş ve daha sonra analiz aşamasına geçilmiştir.

Uygulama kısmında vatandaşların demografik, ekonomik ve eğitim durumlarına göre Suriyelilere bakış açısı saptanmaya çalışılmıştır. Ayrıca uygulama kısmında başlıca cevap aranan soruların genel çerçevesini; Suriyeli sığınmacılarla birlikte şehirlerimizde meydana gelen sosyolojik ve ekonomik temelli değişimleri kamu politikaları bağlamında değerlendirmeye yönelik sorular çizmektedir. Bu genel çerçeve kapsamında hazırlanan anket sorularına katılımcıların verdiği cevaplar SPSS programında analiz edilerek detaylı bir şekilde çalışmanın alt başlıklarında değerlendirilmiştir.

Anket formunun 5'li Likert ölçeği esas alınarak hazırlanan ifadelerden oluşan bölümü güvenilirlik analizine tabi tutulmuştur. Anket formunda yer alan 14-35 numaralı toplam 22 adet ifadenin güvenilirliğinin 0,771 olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgu ışığında anket formunun üst-orta düzeyde güvenilir olduğunu ileri sürmek mümkündür.

3.3. Anket Çalışmasının Bulguları

Çalışmanın bu bölümünde anket çalışmasından elde edilen bulgu ve yorumlara yer verilmektedir.

3.3.1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri

Katılımcıların sosyo-demografik özelliklerini belirlemek amacıyla kendilerine bir dizi soru yöneltilmiş ve elde edilen bulgular aşağıdaki tablolarda düzenlenmiştir.

Tablo 3.1. Katılımcıların Cinsiyet Dağılımı

Cinsiyet	Frekans	Oran %	Kümülatif Oran %
Erkek	198	55,00	55,00
Kadın	162	45,00	100,00
Toplam	360	100,00	

Katılımcıların 198'i erkek olup bu sayı toplamın %55'ini oluşturmaktadır. Katılımcıların %45'i ise 162 kadın katılımcının oluşturduğu gruptur. Türkiye nüfusu içerisinde cinsiyet bazında sayıların birbirine yakın olduğu ve illerin de genel olarak benzer özellikler gösterdiği göz önünde bulundurulduğunda, çok az bir farkla örneklemin evreni yansıttığı söylenebilir.

Tablo 3.2. Katılımcıların Medeni Durumu

Medeni Durum	Frekans	Oran %	Kümülatif Oran %
Evli	241	66,90	66,90
Bekar	103	28,60	95,60
Eşinden Ayrı	16	4,40	100,00
Toplam	360	100,00	

360 katılımcıdan 241 kişi (%66,90) evli; 103 kişi (%28,60) bekâr ve 16 kişi (%4,40) ise eşinden ayrıdır. Bu bağlamda, medeni durum bakımından katılımcıların yaklaşık 2/3'sinin evli olduğu görülmektedir.

Tablo 3.3. Katılımcıların Eğitim Durumu

Eğitim Durumu	Frekans	Oran %	Kümülatif Oran %
Okur-Yazar	4	1,10	1,10
İlkokul	34	9,50	10,60
Ortaokul	35	9,70	20,30
Lise	149	41,40	61,70
Üniversite	134	37,20	98,90
Lisansüstü	4	1,10	100,00
Toplam	360	100,00	

Katılımcıların eğitim düzeyleri incelendiğinde, örneklemin 4/5'ünün lise ve üzeri eğitime sahip olduğu, bu grubun da yaklaşık yarısının (%38,30) lisans ve lisansüstü eğitim almış kişiler olduğu görülmektedir. 360 katılımcı içerisinde herhangi bir diplomaya sahip olmadığı halde okur-yazar olanların sayısı ise yalnızca 4'tür. Katılımcıların eğitim profili toplumun genel eğitim düzeylerine yakın seyretmektedir.

Tablo 3.4. Katılımcıların Yaş Dağılımı

Yaş	Frekans	Oran %	Kümülatif Oran %
18-24	56	15,60	15,60
25-34	120	33,30	48,90
35-44	119	33,00	81,90
45-54	46	12,80	94,70
55 ve üstü	19	5,30	100,00
Toplam	360	100,00	

Yaş gruplarına göre ele alındığında katılımcıların yarısına yakının (%48,90) 18-34 yaş arası genç kişiler olduğu gözlemlenmektedir. 35-44; 45-54 ve 55 ve üzeri yaş gruplarındaki orta yaş ve üzeri katılımcıların sayısı ve oranları ise sırasıyla 119 (%33,00); 46 (%12,80) ve 19 (%5,30) olup, ileri yaş grubunda yer alan katılımcı sayısı oldukça düşüktür. Bu durumun nicel araştırmalarda sıklıkla karşılaşılan ileri yaş gruplarının düşük katılım niyetinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Tablo 3.5. Katılımcıların Meslek Dağılımı

Meslek	Frekans	Oran %	Kümülatif Oran %
Devlet Memuru	66	18,30	18,30
Çiftçi/Ziraatçı	5	1,40	19,70
İşçi	115	31,90	51,70
Öğrenci	25	6,90	58,60
Ev Hanımı	17	4,70	63,30
İşsiz/İş Arıyor	12	3,30	66,70
Özel Sektör Çalışanı	74	20,60	87,20
Esnaf/Zanaatkar	13	3,60	90,80
Emekli	15	4,20	95,00
Tüccar/İş Adamı/Sanayici	2	0,60	95,60
Serbest Meslek	14	3,90	99,40
Diğer	2	0,60	100,00
Toplam	360	100,00	

Katılımcıların yaklaşık 1/3'i (115 kişi) işçidir. İşçilerden sonraki en kalabalık meslek grupları katılımcıların %20,60'ını oluşturan 74 özel sektör çalışanı ile

%18,30 oranındaki 66 devlet memurudur. Söz konusu 3 grubu takip eden oranlara sahip meslekler ise sırasıyla 25, 17, 15, 14, 13, 12, 5 ve 2 kişiden oluşan öğrenciler, ev hanımları, emekliler, serbest meslek sahipleri, esnaf/zanaatkârlar, işsizler, çiftçiler ve tüccarlardır.

Tablo 3.6. Katılımcıların Gelir Dağılımı

Gelir	Frekans	Oran %	Kümülatif Oran %
Alt Gelir Grubu	137	38,10	38,10
Orta Gelir Grubu	218	60,50	98,60
Üst Gelir Grubu	5	1,40	100,00
Toplam	360	100,00	

Gelir durumlarına göre sınıflandırıldığında katılımcıların önemli bir kısmının (%60,60) orta gelir grubunda yer aldığı görülmektedir. 218 kişiden oluşan bu grubun ardından 137 katılımcının (%38,10) yer aldığı alt gelir grubu ve 5 kişiden (%1,40) oluşan üst gelir grubu gelmektedir. Toplumsal gelir piramidi ile karşılaştırıldığında kendini orta gelir grubu içerisinde tanımlayanların sayısının bu denli yüksek oluşu dikkat çekmektedir.

Tablo 3.7. Katılımcıların İkamet İlleri

İl	Frekans	Oran %	Kümülatif Oran %
Amasya	202	56,10	56,10
Samsun	158	43,90	100,00
Toplam	360	100,00	

Katılımcıların 202'si (%56,10) Amasya ili sınırlarında ikamet ederken; 158'i (%43,90) ise Samsun ili ve ilçelerinde yaşamaktadır.

Tablo 3.8. Katılımcıların İkamet İlçeleri

İlçe	Frekans	İlde Oran %	Toplamda Oran %	Kümülatif Oran %
Merkez (Amasya)	11	5,45	3,06	3,06
Merzifon	149	73,76	41,39	44,45
Suluova	32	15,84	8,89	53,34
Gümüşhacıköy	10	4,95	2,78	56,12
Merkez (Samsun)	14	8,86	3,89	60,01
Çarşamba	3	1,9	0,83	60,84
Tekkeköy	3	1,9	0,83	61,67
Ladik	4	2,53	1,11	62,78
Asarcık	2	1,27	0,56	63,34
İlkadım	20	12,66	5,56	68,90
Atakum	22	13,92	6,11	75,01
Havza	47	29,75	13,06	88,07
Canik	14	8,86	3,89	91,96
Atakent	6	3,8	1,67	93,63
Bafra	8	5,06	2,22	95,85
Vezirköprü	7	4,43	1,94	97,79
Kavak	8	5,06	2,22	100,00
Toplam	360	100,00	100,00	

Amasya'da ikamet eden katılımcıların %73,76'sı Merzifon ilçesinde ikamet etmekte olup, Suluova, Merkez ve Gümüşhacıköy ilçeleri ise sırasıyla %15,84; %5,45 ve %4,95 oranlarına sahiptir. Samsun iline bağlı ilçelerde ise en yüksek katılımcı oranına sahip ilçe %29,75 ile Havza ilçesidir. Atakum, İlkadım, Merkez ve Canik ilçeleri ise Samsun ilinin yüksek katılımcı sayısına sahip diğer ilçeleridir.

3.3.2. Katılımcıların Suriyeli Sığınmacılar Özelinde Göç Politikaları Algısı

Katılımcıların Suriyeli sığınmacılara yönelik uygulanan kamu politikaları hakkında ne düşündüklerini öğrenebilmek için bir dizi soruyu cevaplamaları istenmiştir. Bu bağlamda örneklem grubunun bu sorulara verdiği cevaplar ve elde edilen bulgular aşağıda düzenlenmiştir.

Tablo 3.9. Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Haberlerin Alındığı Kaynaklar

Kaynak	1. Tercih	2. Tercih	3. Tercih	Toplam
Televizyon	288	3	1	292
İnternet	39	191	0	230
Kendi Gözlemlerim Yoluyla	31	39	133	203
Gazete	1	24	42	67
Radyo	1	0	1	2

Katılımcıların Suriyeli sığınmacılarla ilgili haber aldıkları kaynaklar incelendiğinde tercih edilen haber kaynaklarının sırasıyla televizyon, internet ve kişisel gözlemler olduğu; gazete ve radyonun bu konuda tercih edilme oranının ise oldukça düşük olduğu görülmektedir.

Tablo 3.10. Suriyeli İmgesinin Çağrıştırdıkları

Cevaplar	1. Tercih	2. Tercih	3. Tercih	Toplam
Savaşmaktan Kaçan İnsanlar	43	46	167	256
Zulümden Kaçan İnsanlar	27	88	39	154
Bize Yük Olanlar	125	21	1	147
Sorundurlar	26	79	6	111
Din Kardeşlerimiz	46	48	0	94
Misafirimiz	90	0	1	91

Suriyeli imgesinin katılımcılara ne çağrıştırdığı sorulmuş, 6 seçenek içerisinde en çok üçünü işaretlemeleri istenmiştir. Diğer cevaplara oranla önemli miktarda en fazla tercih edilen seçenek “Savaşmaktan kaçan insanlar” seçeneği olmuştur. Bu cevabı takip eden ve yakın sayılarda tercih edilen seçenekler ise “Zulümden kaçan insanlar” ve “Bize yük olanlar” cevaplarıdır. Söz konusu bu seçimler, katılımcıların genel olarak Suriyeli sığınmacıları Türkiye’den çok kendi ülkelerinde kalması gereken kişiler olarak gördüklerini düşündürmektedir. Zira aslında aynı durumu farklı sözlerle olumlu ve olumsuz yönden anlatan “savaşta kaçma” ve “zulümden kaçma” ifadelerinin tercih edilme sayıları arasında belirgin fark söz konusudur.

Suriyeli sığınmacıların toplum tarafından dışlanıp dışlanmadığını öğrenebilmek için katılımcılara “*Sizce ülkemizdeki Suriyeliler sosyal anlamda dışlanıyor mu?*” şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Verilen cevaplar Tablo 3.11.’de düzenlenmiştir.

Tablo 3.11. Suriyelilerin Dışlanıp-Dışlanmadığı Algısı

Cevaplar	Frekans	Oran %	Kümülatif Oran %
Hayır	222	61,70	61,70
Evet	97	26,90	88,60
Fikrim yok	41	11,40	100,00
Toplam	360	100,00	

Elde edilen bulgular değerlendirildiğinde katılımcılar genel olarak Suriyelilerin sosyal anlamda dışlanmadıklarını düşünmektedir.

Suriyeli sığınmacıların kendi ülkelerine geri dönüp dönmeyecekleri konusunda ne düşündüklerini öğrenebilmek amacıyla kendilerine “*Suriye’deki savaş ortamı bittiğinde Suriyelilerin kendi ülkelerine geri döneceklerine inanıyor musunuz?*” şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 3.12.’de düzenlenmiştir.

Tablo 3.12. Sığınmacıların Suriye’ye Geri Dönüp Dönmeyecekleri Algısı

Cevaplar	Frekans	Oran %	Kümülatif Oran %
Hayır	285	79,20	79,20
Evet	50	13,90	93,10
Fikrim yok	25	6,90	100,00
Toplam	360	100,00	

Elde edilen bulgular değerlendirildiğinde katılımcıların %79,20’si genel olarak Suriyelilerin kendi ülkelerine dönmeyeceklerine inanmakta; bu doğrultuda katılımcıların büyük bir çoğunluğu Suriyelilerin ülkemizde kalıcı olduklarını düşünmektedirler.

Katılımcıların büyük bir çoğunluğu Suriyelilerin kendi ülkesine dönmeyeceğini düşünmekle birlikte acaba onlarla birlikte yaşayabilmeye alışıp alışmadıklarını öğrenebilmek amacıyla “*Suriyelilerle birlikte yaşamaya alışabildiniz mi?*” şeklinde kendilerine bir soru yöneltilmiştir. Verilen cevaplar Tablo. 3.13.’te düzenlenmiştir.

Tablo 3.13. Suriyelilerle Birlikte Yaşamaya Alışabilme

Cevaplar	Frekans	Oran %	Kümülatif Oran %
Hayır	281	78,10	78,10
Evet	43	11,90	90,00
Fikrim yok	36	10,00	100,00
Toplam	360	100,00	

Elde edilen bulgular değerlendirildiğinde katılımcıların oldukça büyük bir bölümü Suriyeli sığınmacılarla birlikte yaşamaya alışmadıklarını belirtmektedirler. Bu oran bize sığınmacıların toplumsal entegrasyonu konusunda geçen zamana rağmen hala ciddi sorunlar var olduğunu göstermektedir.

Sığınmacılarla Türk halkının birlikte yaşamaya alışıp alışmadıkları konusunda algıların oldukça olumsuz olduğu tespit edilmiştir. Bu soruya ilaveten sığınmacıların bizimle yani Türk halkıyla yaşamaya alışıp alışmadıkları konusunda katılımcıların ne düşündüğünü öğrenebilmek amacıyla “*Sizce Suriyeliler Türkiye’ye uyum sağlama konusunda başarılı oldular mı?*” şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 3.14.’te düzenlenmiştir.

Tablo 3.14. Suriyeli Sığınmacıların Türkiye’ye Uyum Sağlama Durumları

Cevaplar	Frekans	Oran %	Kümülatif Oran %
Hayır	206	57,20	57,20
Evet	119	33,10	90,30
Fikrim yok	35	9,70	100,00
Toplam	360	100,00	

Elde edilen bulgular değerlendirildiğinde katılımcıların %57,20'sine göre Suriyeli sığınmacılar Türkiye'ye uyum sağlama konusunda başarılı olamamışlardır. Diğer yandan %33,10 oranında bir katılımcı ise Suriyelileri bu konuda başarılı bulmaktadırlar. Ancak bu sonuçlar bir önceki bulgular ile örtüşmekte ve sığınmacıların toplumsal entegrasyonu konusunda hala ciddi problemlerin olduğunu göstermektedir.

Sığınmacılara karşı yürütülen faaliyetlerin, yardımseverliğin vb. yeterli görülüp görülmediği konusunda katılımcıların ne düşündüğünü belirleyebilmek amacıyla katılımcılara “*Türkiye'nin Suriyelilere karşı misafirperverliğini yeterli buluyor musunuz?*” şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 3.15.'te verilmiştir.

Tablo 3.15. Sığınmacılara Karşı Misafirperverlik Gösterilmesi

Cevaplar	Frekans	Oran %	Kümülatif Oran %
Evet	304	84,40	84,40
Hayır	29	8,10	92,50
Fikrim yok	27	7,50	100,00
Toplam	360	100,00	

Katılımcıların oldukça büyük bir bölümü %84,40'ı ülkemizin Suriyeli sığınmacılara karşı göstermiş olduğu misafirperverliğin yeterli olduğunu düşünmektedirler.

Suriyeli sığınmacılar özelinde oluşturulan göçmen politikalarının oluşturulmasında politika yapıcıların vatandaşların görüşlerini dikkate alıp almadıkları konusunda katılımcıların ne düşündüğünü öğrenebilmek amacıyla “*Suriyeli sığınmacılar ile ilgili uygulanan politikalarda vatandaş görüşlerinin önemsendiği düşünüyor musunuz?*” şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 3.16'da düzenlenmiştir.

Tablo 3.16. Sığınmacı Politikasının Oluşturulmasında Vatandaş Görüşlerinin Etkisi

Cevaplar	Frekans	Oran %	Kümülatif Oran %
Hayır	263	73,10	73,10
Evet	51	14,20	87,20
Fikrim yok	46	12,80	100,00
Toplam	360	100,00	

Elde edilen bulgular değerlendirildiğinde katılımcıların %73,10'u Suriyeli sığınmacılara ilişkin politikalar oluşturulurken vatandaşların görüşlerine önem verilmediğini belirtmişlerdir. Bu sonuç, bu konuda yönetim olanaklarının daha fazla değerlendirilmesinin olumlu sonuçlar doğurabileceğini düşündürmektedir.

Suriyelilere yönelik kamu kurumları tarafından sunulan hizmetlerin yeterli görülüp görülmediği konusunda “*Suriyelilere sunulan kamu hizmetlerini yeterli buluyor musunuz?*” şeklinde bir soru sorulmuştur. Elde edilen bulgular Tablo 3.17.’de düzenlenmiştir.

Tablo 3.17. Suriyelilere Yönelik Sunulan Hizmetlerin Yeterli Görülüp Görülmediği

Cevaplar	Frekans	Oran %	Kümülatif Oran %
Evet	310	86,10	86,10
Fikrim yok	36	10,00	96,10
Hayır	14	3,90	100,00
Toplam	360	100,00	

Katılımcıların %86,10’una göre Türkiye’de Suriyeli sığınmacılara sunulan kamu hizmetleri yeterli düzeyde olup, bu oran evet/hayır/kararsız seçenekleri ile sorulan sorular arasında ulaşılan en yüksek orandır. Bu durum diğer ifadelerle verilen cevaplar ile birlikte ele alındığında, Suriyeli sığınmacılara sunulacak daha fazla kamu hizmetinin çok arzu edilen bir durum olmadığını da düşündürmektedir.

Kamuoyunda oldukça yoğun bir şekilde tartışılan ve gündemde bir konu olan Suriyeli sığınmacılara vatandaşlık verilmesi konusunda katılımcıların ne düşündüğünü belirleyebilmek amacıyla “*Suriyelilere vatandaşlık verilmesini nasıl değerlendirirsiniz?*” şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 3.18.’de düzenlenmiştir.

Tablo 3.18. Suriyeli Sığınmacılara Vatandaşlık Verilmesi

Cevaplar	Frekans	Oran %	Kümülatif Oran %
Kesinlikle verilmemeli	283	78,60	78,60
Şu an verilmemeli ama ileride tekrar değerlendirilebilir	47	13,10	91,70
Fikrim yok	25	6,90	98,60
Destekliyorum, iyi olur	5	1,40	100,00
Toplam	360	100,00	

Suriyelilere vatandaşlık verilmesi fikrine yönelik değerlendirmeleri sorulan katılımcıların %78,60’ı kesinlikle verilmemesi gerektiğini, %13,10’u bu konunun ileride değerlendirilmesinin daha uygun olduğunu belirtmişlerdir. 5 kişiden oluşan ve katılımcıların yalnızca %1,40’ı ise Suriyeli sığınmacılara vatandaşlık verilmesi fikrini desteklediklerini belirtmişlerdir.

Suriyeli sığınmacılara yönelik vatandaş algısının oluşmasında medyanın etkili olup olmadığını belirleyebilmek amacıyla “*Suriyelilerle ilgili geliştirdiğiniz tutumlarda medya etkili oluyor mu?*” şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 3.19.’da düzenlenmiştir.

Tablo 3.19. Katılımcıların Suriyeli Algısının Oluşmasında Medyanın Etkisi

Cevaplar	Frekans	Oran %	Kümülatif Oran %
Evet, Medya Etkili Oluyor	160	44,40	44,40
Hayır, Medya Etkili Olmuyor	143	39,70	84,20
Fikrim yok	57	15,80	100,00
Toplam	360	100,00	

Elde edilen bulgular değerlendirildiğinde, Suriyelilerle ilgili geliştirdikleri tutumlarda medyanın etkili olup olmadığı sorulan katılımcıların %44,40'ı “evet” cevabını verirken; buna yakın bir orandaki (%39,70) katılımcı ise “hayır” cevabı vermiştir. Bulgular medyanın Suriyeli algısının oluşmasında etkili olduğunu göstermektedir.

2011 yılından itibaren Suriyeli sığınmacılarla tanışan Türkiye’de aradan geçen bu kadar zamanda vatandaşlar ile Suriyeliler arasında sosyolojik olarak hangi problemlerin yaşandığını belirleyebilmek amacıyla “*Vatandaşlarımız ile Suriyeliler arasında sosyolojik olarak aşağıdaki sorunlardan en çok hangisi yaşanmaktadır?*” şeklinde bir soru katılımcılara yöneltilmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 3.20.’de düzenlenmiştir.

Tablo 3.20. Suriyeliler İle İlgili Yaşanan Sorunlar

Cevaplar	Frekans	Oran %	Kümülatif Oran %
Suriyelilerin toplumsal tehdit olarak görülmesi ve buna bağlı sorunlar	132	36,70	36,70
Toplumsal kabul ve uyuma ilişkin sorunlar	129	35,80	72,50
Farklı yaşam tarzı ve kültürlerden kaynaklı sorunlar	88	24,40	96,90
Etnik ve mezhepsel farklılıklardan kaynaklı sorunlar	11	3,10	100,00
Toplam	360	100,00	

Elde edilen bulgular değerlendirildiğinde, katılımcılara vatandaşlar ile Suriyeliler arasındaki sosyolojik sorunlara ilişkin fikirleri sorulduğunda sırasıyla %36,70, %35,80 ve %24,40 oranında katılımcı “*Suriyelilerin toplumsal tehdit olarak görülmesi*”, “*toplumsal kabul ve uyum*” ve “*yaşam tarzı ve kültürlerdeki farklılık*” cevaplarını vermişlerdir. Katılımcıların %3,10’u ise “*etnik ve mezhepsel farklılıklardan kaynaklı sorunlara*” işaret etmiştir. Bu durum aslında ülkemiz insanının etnik ve mezhepsel ayrımcılığa yönelmediğini göstermekle birlikte, Türk halkının tarihsel süreç içerisinde bu yönde eriştiği olgunluğu da göstermektedir.

Kamuoyu gündeminde yine tartışılan bir konu olan Suriyeli sığınmacılara çalışma izni verilmesi hakkında katılımcıların ne düşündüğünü öğrenebilmek amacıyla “Sizce Suriyelilere herhangi bir işte çalışabilmeleri için izin verilmeli midir?” şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 3.21.’de düzenlenmiştir.

Tablo 3.21. Suriyelilere Çalışma İzni Verilmesi

Cevaplar	Frekans	Oran %	Kümülatif Oran %
Kesinlikle, hayır	132	36,70	36,70
Geçici çalışma izni verilebilir	131	36,40	73,10
Belli işlerde izin verilebilir	90	25,00	98,10
Kalıcı çalışma izni verilebilir	7	1,90	100,00
Toplam	360	100,00	

Katılımcılara Suriyelilerin herhangi bir işte çalışmalarına izin verilmesi fikrine ilişkin görüşleri sorulduğunda bunu istemeyenler, geçici çalışma iznini savunanlar ve belirli işlerde izin verilmesini kabul edenlerin oranları birbirine yakın olarak tespit edilmiştir. Suriyeli sığınmacılara kalıcı çalışma izni verilebileceğini düşünenlerin sayısı ise oldukça sınırlıdır.

3.3.3. Katılımcıların Suriyeli Sığınmacı Algısı: Faktör Analizi

Katılımcıların Suriyeli sığınmacı algısını belirleyebilmek ve bu konuda faktör analizi yapabilmek amacıyla katılımcılara bazı ifadeler verilmiş ve bu ifadelere ne ölçüde katıldıkları sorulmuştur. Çalışmanın bu bölümünde öncelikle katılımcıların verilen ifadelerle ne ölçüde katıldıklarına yönelik elde edilen bulgulara yer verilecek, sonrasında ise faktör analizine yönelik sonuçlar değerlendirilecektir.

Tablo 3.22. Katılımcıların Suriyeli Sığınmacı Algısı

İfade	Sayı	Ort.	Std. Sp.
Suriyelilerin ülkelerine geri dönmeleri gerektiğini düşünüyorum	360	4,33	1,068
Suriyeliler düşük ücret düzeyinde çalışmaya razı olduklarından dolayı işverenler tarafından tercih edilmektedir	360	4,06	1,101
Suriyeliler ülkemizde ucuz iş gücü oluşturmaktadır, bu yüzden kendi vatandaşlarımız işsiz kalmaktadır	360	4,00	1,200
Suriyelilere yapılan harcamalar ülke ekonomisini zora sokmaktadır	360	3,96	1,223
Suriyelilerin çalışma hayatına katılmaları yerel işsizlik oranımızı artırmıştır	360	3,89	1,211
Türkiye'nin uyguladığı Açık Kapı Politikası baştan beri hatalıydı	360	3,89	1,299
Suriyelilerin yoğun olduğu şehirlerimizde Suriyeliler ile kendi vatandaşlarımız arasında kutuplaşma vardır, bu da şehirlerimizin sosyolojik yapısını olumsuz etkilemektedir	360	3,88	1,200
Suriyeliler ülkemizde kayıt dışı istidam edilmektedir	360	3,83	1,134
Suriyelilerin yerleştiği şehirlerde gerek vatandaşlarımız ve gerekse Suriyeliler sosyolojik olarak toplumsal kabul anlamında sorun yaşamaktadır	360	3,78	1,174
Suriyeliler ülkemizde adli suçlara karışmaktadır	360	3,70	1,158
Suriyeliler yoğun olarak yaşadıkları şehirlerimizde çevre sorunlarına neden olmaktadır	360	3,65	1,191
Suriyeliler bulunduğum semtte ev kiralارının ve hayat pahalılığının artmasına neden olmaktadır	360	3,62	1,225
Suriyeliler ülkemizde güvenlik sorunu oluşturmaktadır	360	3,53	1,337
Ülkemizin en önemli sorunlarından biri Suriyeliler sorunudur	360	3,39	1,337
Suriyelilerden rahatsız olmuyorum ve onlara yardım etmemizin bir insanlık görevi olduğunu düşünüyorum	360	2,85	1,326
Suriyeliler şehirlerimizin ekonomik ve ticari yapısını olumlu etkilemektedir	360	2,42	1,335
Suriyeliler şehirlerimizin sosyolojik yapısını olumlu etkilemektedir	360	2,41	1,313
Suriyeli sığınmacıların en başından beri Türkiye'ye kabul edilmeleri doğru bir adımdır	360	2,40	1,331
Suriyeliler ile bir arada yaşamaktan memnunum	360	2,27	1,248
Suriyeliler ile ilgili uygulanan politikalar başarılıdır	360	2,26	1,247
Suriyeliler ülkemizde yerleştikleri şehirlerde ticari hayatın canlanmasını sağlamışlardır	360	2,24	1,189
Suriyeliler ile ilgili politika üretme sürecinde vatandaşın da görüşleri dikkate alınmıştır	360	2,15	1,344

Not: (i) Ölçekte 1 kesinlikle katılmıyorum; 2 katılmıyorum; 3 kararsızım; 4 katılıyorum; 5 kesinlikle katılıyorum anlamındadır.

Katılımcıların Suriyeli sığınmacılara ilişkin 22 ifadeye vermiş oldukları yanıtlar ışığında belirlenen ifadelere katılma düzeyleri incelendiğinde; örneklem grubunun ortalamada en yüksek düzeyde (katılıyorum seviyesi) katıldıkları ifadelerin “*Suriyelilerin ülkelerine geri dönmeleri gerektiği*”, “*Suriyelilerim düşük ücret düzeyinde çalışmaya razı olduklarından dolayı işverenler tarafından tercih edildiği*”, “*Suriyelilerin ülkemizde ucuz iş gücü oluşturması nedeniyle kendi vatandaşlarımızın işsiz kaldığı*” ve “*Suriyelilere yapılan harcamaların ülke ekonomisini zora soktuğu*” yönündeki ifadelerdir. Örneklem grubunun en düşük düzeyde (katılmıyorum seviyesi) katıldığı ifadeler ise “*Suriyeliler ile ilgili politika üretme sürecinde vatandaşın da görüşlerinin dikkate alındığını*”, “*Suriyelilerin ülkemizde yerleştikleri şehirlerde ticari hayatın canlanmasını sağladıklarını*”, “*Suriyeliler ile ilgili uygulanan politikaların başarılı olduğunu*” ve “*Suriyeliler ile bir arada yaşamaktan memnun olduğunu*” olduğu görülmektedir.

Elde edilen bulgular değerlendirildiğinde katılımcıların Suriyeli sığınmacıların ülkemizde misafir edilmesinden memnun olmadıkları ile ülkenin ve kendilerinin maddi çıkarlarının zarar göreceğine ilişkin endişeleri bulunduğu tespit edilmiştir. Ayrıca vatandaşların Suriyeli sığınmacılara dair konularda kendi görüşlerine önem verilmediğini, sığınmacıların ticari hayata olumlu katkısı olduğunu düşünmediklerini ve söz konusu kişilerle ilgili politikalardan ve onlarla birlikte yaşamaktan pek de memnun olmadıklarını söylemek mümkündür.

Katılımcıların Suriyeli Sığınmacı algısını ölçebilmek amacıyla oluşturulan ölçeğe uygulanan faktör analizi sonuçları aşağıda Tablo 3.23.’de düzenlenmiştir.

Tablo 3.23. Anket İfadelerinin Faktör Değerlendirmesi

KMO ve Bartlett Testi							
Kaiser-Meyer-Olkin Örnekleme Yeterliliği.							0,87532
Bartlett Küresellik Testi					Yaklaşık Ki Kare		3093,75041
					df		231
					Anlamlılık		0,00000
Açıklanan Toplam Varyans							
Bileşen	Başlangıç Özdeğerleri			Kare Yüklerin Özütleme Toplamları			Kare Yüklerin Rotasyon Toplamları
	Toplam	Varyans %	Kümülatif %	Toplam	Varyans %	Kümülatif %	Toplam
1	6,544	29,746	29,746	6,544	29,746	29,746	5,451
2	2,927	13,304	43,050	2,927	13,304	43,050	2,342
3	1,411	6,411	49,462	1,411	6,411	49,462	2,341
4	1,348	6,130	55,591	1,348	6,130	55,591	2,096
5	0,937	4,260	59,852				
6	0,892	4,056	63,907				
7	0,798	3,627	67,534				
8	0,753	3,422	70,956				
9	0,726	3,300	74,256				
10	0,663	3,015	77,271				
11	0,654	2,974	80,245				
12	0,559	2,539	82,784				
13	0,539	2,449	85,233				
14	0,499	2,268	87,500				
15	0,427	1,943	89,443				
16	0,415	1,887	91,330				
17	0,386	1,755	93,085				
18	0,359	1,634	94,719				
19	0,336	1,525	96,244				
20	0,307	1,396	97,640				
21	0,262	1,192	98,832				
22	0,257	1,168	100,000				

Özütleme Yöntemi: Temel Bileşen Analizi.

KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) testinden alınacak skor 1'e yaklaşması ve Bartlett testinden elde edilecek alfa değeri %95'ten yüksek ($\alpha < 0,05$) bir anlamlılık bildirmesi halinde soru grubuna faktör analizi uygulamak mümkündür. Tabloda gösterilen KMO ve Bartlett testlerinin sonuçlarına göre 22'li soru grubu faktör analizine uygundur. Ayrıca oluşacak desen matrisi de mükemmel derecede anlamlı olacaktır. Bununla birlikte, temel bileşen analizlerinden elde edilen varyanslara göre 22 ifadeden oluşan ifade grubu 4 faktörle %55,59 oranında açıklanabilecektir.

Tablo 3.24. Anket İfade Gruplarının Desen Matrisi

Desen Matrisi ^a				
İFADE	Bileşen			
	1	2	3	4
1) Suriyeliler ile ilgili uygulanan politikalar başarılıdır		0,613		
2) Suriyeli sığınmacıların en başından beri Türkiye'ye kabul edilmeleri doğru bir adımdır		0,638		
3) Suriyeliler ülkemizde güvenlik sorunu oluşturmaktadır				0,737
4) Suriyeliler ülkemizde adli suçlara karışmaktadır				0,728
5) Suriyelilerden rahatsız olmuyorum ve onlara yardım etmemizin bir insanlık görevi olduğunu düşünüyorum		0,720		
6) Ülkemizin en önemli sorunlarından biri Suriyeliler sorunudur				0,647
7) Suriyeliler yoğun olarak yaşadıkları şehirlerimizde çevre sorunlarına neden olmaktadır	0,569			0,572
8) Suriyeliler ülkemizde ucuz iş gücü oluşturmaktadır, bu yüzden kendi vatandaşlarımız işsiz kalmaktadır	0,674			
9) Suriyeliler ülkemizde kayıt dışı istidam edilmektedir	0,632			
10) Suriyeliler bulunduğum semtte ev kiralarının ve hayat pahalılığının artmasına neden olmaktadır	0,706			
11) Suriyeliler ülkemizde yerleştikleri şehirlerde ticari hayatın canlanmasını sağlamışlardır			0,491	
12) Suriyeliler düşük ücret düzeyinde çalışmaya razı olduklarından dolayı işverenler tarafından tercih edilmektedir	0,643			
13) Suriyeliler şehirlerimizin sosyolojik yapısını olumlu etkilemektedir			0,824	
14) Suriyeliler şehirlerimizin ekonomik ve ticari yapısını olumlu etkilemektedir			0,808	
15) Suriyelilerin çalışma hayatına katılmaları yerel işsizlik oranımızı artırmıştır	0,720			
16) Suriyelilere yapılan harcamalar ülke ekonomisini zora sokmaktadır	0,714			
17) Suriyelilerin yoğun olduğu şehirlerimizde Suriyeliler ile kendi vatandaşlarımız arasında kutuplaşma vardır, bu da şehirlerimizin sosyolojik yapısını olumsuz etkilemektedir	0,720			
18) Suriyeliler ile bir arada yaşamaktan memnunum		0,515		
19) Suriyelilerin yerleştiği şehirlerde gerek vatandaşlarımız ve gerekse Suriyeliler sosyolojik olarak toplumsal kabul anlamında sorun yaşamaktadır	0,609			
20) Suriyeliler ile ilgili politika üretme sürecinde vatandaşın da görüşleri dikkate alınmıştır			0,656	
21) Türkiye'nin uyguladığı Açık Kapı Politikası baştan beri hatalıydı	0,609			
22) Suriyelilerin ülkelerine geri dönmeleri gerektiğini düşünüyorum	0,703			
Özütleme Yöntemi: Temel Bileşen Analizi.				
Döndürme Yöntemi: Kaiser Normalizasyonu ile Quartimax.				
a. Döndürme 6 tekrarda yakınsamıştır.				

Ortaya çıkan tabloya göre, katılımcıların Suriyeli sığınmacılara ilişkin algısını ölçmeye yönelik 22 ifadenin 4 alt faktörden oluştuğu gözlemlenmektedir. Bu faktörlerden 2 numaralı sütunda faktör yükleri yer alan 1, 2, 5 ve 18 numaralı

ifadelerin Suriyeli sığınmacılarla ilgili yürütülen politikaların başarısı ile ilgili olduğu düşünüldüğünden bu faktör “**Politik Başarı Algısı**” şeklinde isimlendirilmiştir. Anket formunda yer alan 3, 4, 6 ve 7 numaralı ifadeler ise Suriyeli mültecileri genel bir sorun kaynağı olarak görme eğilimini içerdiğinden bu faktör “**Genel Sorun Kaynağı Algısı**” şeklinde isimlendirilmiştir. Ayrıca, 11, 13, 14 ve 20 numaralı ifadelerin de Suriyelilerin özellikle sosyo-ekonomik katkı ve kaynak olarak görme eğilimine işaret ettiği düşünüldüğünden bu faktör “**Sosyal ve Ekonomik Katkı Algısı**” şeklinde isimlendirilmiştir. Son olarak 10, 15, 16 ve 17 numaralı ifadelerin Suriyeli sığınmacıları bir toplumsal sorun kaynağı olarak görme durumuna işaret ettiği için bu faktör “**Toplumsal Sorun Kaynağı Algısı**” şeklinde isimlendirilmiştir.

Çalışmanın bu bölümünde katılımcıların demografik özelliklerine göre 4 ana başlıkta toplanan bu faktörlerin farklılaşp farklılaşmadığı incelenmiş ve elde edilen bulgular analiz edilmiştir.

Tablo 3.25. Cinsiyete Göre Faktör Analizi

Grup İstatistikleri		Levene Testi	t- Testi		
SORU GRUBU	Cinsiyet	Anlamlılık	Anl. (2-uçlu)	Sayı	Ortalama
Politik Başarı Algısı	Erkek	0,047	0,05473	198	2,5290
	Kadın		0,05245	162	2,3395
Genel Sorun Kaynağı Algısı	Erkek	0,268	0,40281	198	3,5278
	Kadın		0,39985	162	3,6173
Sosyal ve Ekonomik Katkı Algısı	Erkek	0,061	0,89121	198	2,2992
	Kadın		0,89280	162	2,3133
Toplumsal Sorun Kaynağı Algısı	Erkek	0,089	0,04609	198	3,7273
	Kadın		0,04370	162	3,9362

Katılımcıların Suriyeli sığınmacılar konusunda politik başarı, genel sorun kaynağı, sosyal ve ekonomik katkı ile toplumsal sorun kaynağı algıları cinsiyet grupları bağlamında incelenmiştir. Bu amaçla elde edilen veri setine bağımsız iki örneklem t-testi uygulanmış olup, politik başarı algısı ve toplumsal sorun kaynağı algısı bakımından cinsiyet grupları arasında anlamlı farklılıklar gözlemlenmiştir. Elde edilen bulgular ışığında; Suriyeli sığınmacılara yönelik olarak uygulanan politikaların başarılı olduğu fikrine erkeklerin kadınlara oranla daha fazla katıldığını

söylemek mümkündür. Ayrıca kadın katılımcıların Suriyeli sığınmacıları toplumsal sorun kaynağı olarak görme algısı erkeklere oranla daha yüksektir.

Tablo 3.26. Yaşa Göre Faktör Analizi

ANOVA							
Politik Başarı Algısı		Genel Sorun Kaynağı Algısı		Sosyal ve Ekonomik Katkı Algısı		Toplumsal Sorun Kaynağı Algısı	
Anlamlılık	0,05801	Anlamlılık	0,71420	Anlamlılık	0,31384	Anlamlılık	0,51109

Suriyeli sığınmacılara ilişkin olarak politik başarı, genel sorun kaynağı, sosyal ve ekonomik katkı ile toplumsal sorun kaynağı konularındaki katılımcı algıları yaş grupları bağlamında karşılaştırılmıştır. Veri setine uygulanan ANOVA testi sonuçlarına göre söz konusu algılar bağlamında yaş grupları arasında anlamlı farklılıklar bulunmamaktadır.

Tablo 3.27. Medeni Duruma Göre Faktör Analizi

ANOVA (Post Hoc Test: Gabriel)				
Politik Başarı Algısı		Eşinden Ayrı	Bekar	Evli
Anlamlılık	0,03711	2,125	2,2937	2,529
Genel Sorun Kaynağı Algısı		Evli	Bekar	Eşinden Ayrı
Anlamlılık	0,34446	-	-	-
Sosyal ve Ekonomik Katkı Algısı		Bekar	Eşinden Ayrı	Evli
Anlamlılık	0,00789	2,0583	2,3125	2,4108
Toplumsal Sorun Kaynağı Algısı		Evli	Bekar	Eşinden Ayrı
Anlamlılık	0,00103	3,704	3,9935	4,4792

Tablo 3.27’de Suriyeli sığınmacılar konusunda katılımcıların politik başarı, genel sorun kaynağı, sosyal ve ekonomik katkı ile toplumsal sorun kaynağı algı ortalamaları medeni durumlara göre oluşturulan gruplar bazında düzenlenmiştir. ANOVA testi ve Post-Hoc Gabriel testi sonuçları ışığında söz konusu algılardan politik başarı, sosyo-ekonomik katkı ve toplumsal sorun kaynağı algıları bağlamında katılımcıların medeni durumlarına göre oluşturulan gruplar arasında anlamlı ilişki

bulunmaktadır. Buna göre evlilerin Suriyeli sığınmacılar konusunda uygulanan politikalara ve Suriyelilerin ülkeye sosyo-ekonomik katkısına ilişkin algısı yaklaşık olarak kısmen katılma düzeyinde olup, bekârlar ve eşinden ayrı bireylerden daha olumludur. Suriyeli sığınmacıları toplumsal sorun kaynağı olarak görme eğilimi ise evlilerde daha düşük olup, eşinden ayrı bireylerin bu konudaki algısı diğer gruplara nazaran belirgin biçimde yüksektir.

Tablo 3.28. Eğitim Düzeyine Göre Faktör Analizi

ANOVA (Post Hoc Test: Gabriel)							
Politik Başarı Algısı		Lisansüstü	Üniversite	Lise	Ortaokul	İlkokul	Okur-Yazar
Anlamlılık	0,27492	-	-	-	-	-	-
Genel Sorun Kaynağı Algısı		Lisansüstü	Üniversite	Lise	Ortaokul	İlkokul	Okur-Yazar
Anlamlılık	0,73583	-	-	-	-	-	-
Sosyal ve Ekonomik Katkı Algısı		Üniversite	Okur-Yazar	Lisansüstü	Lise	İlkokul	Ortaokul
Anlamlılık	0,00053	2,056	2,1875	2,1875	2,3507	2,6471	2,7643
Toplumsal Sorun Kaynağı Algısı		Lisansüstü	Üniversite	Lise	Ortaokul	İlkokul	Okur-Yazar
Anlamlılık	0,31650	-	-	-	-	-	-

Eğitim düzeylerine göre oluşturulan gruplar esas alınarak veri setine uygulanan ANOVA testi ve Post-Hoc Gabriel testi sonuçları yukarıdaki tabloda verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre Suriyeli sığınmacılar konusunda katılımcıların politik başarı, genel sorun kaynağı ve toplumsal sorun kaynağı algısı ortalamaları eğitim düzeyleri bazında anlamlı farklılık göstermemektedir. Suriyeli sığınmacıların ülkeye sosyo-ekonomik katkısına dönük algı ise eğitim düzeylerine göre anlamlı biçimde ($\alpha < 0,05$) farklılaşmaktadır. Bu çerçevede, Suriyelilerin ülkeye sosyo-ekonomik katkısına ilişkin olumlu algı üniversite → okur-yazar → lisansüstü → lise → ilkokul → ortaokul düzleminde artış göstermektedir.

Tablo 3.29. Mesleklerine Göre Faktör Analizi

ANOVA (Post Hoc Test: Gabriel)						
Politik Başarı Algısı	Diğer	İşçi	İşsiz/İş arıyor	Esnaf/Zanaatkâr	Özel sektör çalışanı	Emekli
Anlamlılık	1,3750	2,1783	2,3333	2,3846	2,3885	2,4000
0,00104	Serbest meslek	Öğrenci	Ev Hanımı	Devlet Memuru	Tüccar/İş adamı/Sanayici	Çiftçi/Ziraatçı
	2,5179	2,5300	2,7647	2,8409	3,0000	3,1500
Genel Sorun Kaynağı Algısı	Devlet Memuru	Çiftçi/Ziraatçı	İşçi	Öğrenci	Ev Hanımı	İşsiz/İş arıyor
Anlamlılık	-	-	-	-	-	-
0,12091	Özel sektör çalışanı	Esnaf/Zanaat kâr	Emekli	Tüccar/İş adamı/Sanayici	Serbest meslek	Diğer
	-	-	-	-	-	-
Sosyal ve Ekonomik Katkı Algısı	Devlet Memuru	Çiftçi/Ziraatçı	İşçi	Öğrenci	Ev Hanımı	İşsiz/İş arıyor
Anlamlılık	-	-	-	-	-	-
0,36741	Özel sektör çalışanı	Esnaf/Zanaat kâr	Emekli	Tüccar/İş adamı/Sanayici	Serbest meslek	Diğer
	-	-	-	-	-	-
Toplumsal Sorun Kaynağı Algısı	Devlet Memuru	Çiftçi/Ziraatçı	İşçi	Öğrenci	Ev Hanımı	İşsiz/İş arıyor
Anlamlılık	-	-	-	-	-	-
0,06080	Özel sektör çalışanı	Esnaf/Zanaat kâr	Emekli	Tüccar/İş adamı/Sanayici	Serbest meslek	Diğer
	-	-	-	-	-	-

Katılımcıların Suriyeli sığınmacılar konusunda uygulanan politikaların başarısı, genel sorun kaynağı, sosyo-ekonomik katkı ile toplumsal sorun kaynağı algıları meslek grupları bağlamında incelenmiştir. Eldeki veri setine bu amaçla ANOVA ve Post-Hoc Gabriel testleri uygulanmış olup, politik başarı algısı bakımından meslek grupları arasında anlamlı farklılıklar ($\alpha < 0,05$) gözlemlenmiştir. Sonuçlar ışığında Suriyeli sığınmacılar konusunda uygulanan politikaların başarısına ilişkin olumlu algı sırasıyla: diğer → işçi → işsiz/iş arıyor → esnaf/zanaatkâr → özel sektör çalışanı → emekli → serbest meslek → öğrenci → ev hanımı → devlet memuru → tüccar/iş adamı/sanayici → çiftçi/ziraatçı grupları düzleminde artış göstermektedir. İlk 6 grubun ifade grubuna ortalama katılma düzeyi “kesinlikle katılmıyorum-katılmıyorum” seviyesinde iken, yüksek değerlere sahip ikinci 6 grubun cevap ortalaması “kısmen katılıyorum seviyesine doğru ilerlemektedir.

Tablo 3.30. Gelir Durumuna Göre Faktör Analizi

ANOVA (Post Hoc Test: Gabriel)							
Politik Başarı Algısı		Genel Sorun Kaynağı Algısı		Sosyal ve Ekonomik Katkı Algısı		Toplumsal Sorun Kaynağı Algısı	
Anlamlılık	0,63700	Anlamlılık	0,69500	Anlamlılık	0,79700	Anlamlılık	0,52100

Suriyeli sığınmacılara ilişkin olarak politik başarı, genel sorun kaynağı, sosyal ve ekonomik katkı ile toplumsal sorun kaynağı konularındaki katılımcı algıları gelir grupları bağlamında incelenmiş, sonuçlar yukarıda yer alan tabloda verilmiştir. Uygulanan ANOVA testi sonuçlarına göre; söz konusu algılar bağlamında gelir grupları arasında anlamlı farklılıklar bulunmamaktadır.

Tablo 3.31. İkamet Edilen İle Göre Faktör Analizi

Grup İstatistikleri		Levene Testi	t- Testi		
SORU GRUBU	Cinsiyet	Anlamlılık	Anl. (2-uçlu)	Sayı	Ortalama
Politik Başarı Algısı	Amasya	0,814	0,00000	202	2,2475
	Samsun		0,00000	158	2,6946
Genel Sorun Kaynağı Algısı	Amasya	0,039	0,95785	202	3,5705
	Samsun		0,95705	158	3,5649
Sosyal ve Ekonomik Katkı Algısı	Amasya	0,275	0,08902	202	2,2290
	Samsun		0,08559	158	2,4035
Toplumsal Sorun Kaynağı Algısı	Amasya	0,008	0,50411	202	3,7904
	Samsun		0,49446	158	3,8608

Tabloda da görüleceği üzere; katılımcıların Suriyeli sığınmacılar konusunda politik başarı, genel sorun kaynağı, sosyal ve ekonomik katkı ile toplumsal sorun kaynağı algıları il grupları bağlamında incelenmiştir. Bu amaçla elde edilen veri setine bağımsız iki örneklem t-testi uygulanmış olup, politik başarı algısı, genel sorun kaynağı algısı ve toplumsal sorun kaynağı algısı bakımından il grupları arasında anlamlı farklılıklar gözlemlenmiştir. Yukarıdaki tabloda da görülen bulgular ışığında söylenebilir ki; Samsunlular Suriyeli sığınmacılara yönelik olarak uygulanan politikaların başarılı olduğu fikrine Amasyalı katılımcılara oranla daha fazla katılmaktadırlar. Bununla birlikte; Amasyalı katılımcılar Samsunlu katılımcılara göre Suriyeli sığınmacıları daha çok genel sorun kaynağı olarak görmektedirler. Suriyeli sığınmacıları toplumsal sorun kaynağı olarak görmek konusundaki ifade grubuna ise Samsun'da yaşayan örneklem grubu Amasyalılarına oranla daha fazla katılmaktadır.

3.3.4. Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Suriyeli Sığınmacı Algısının Analizi

Çalışmanın bu bölümünde katılımcıların demografik özelliklerine göre Suriyeli sığınmacı algısının değişip değişmediği incelenmiş ve elde edilen bulgular yorumlanmıştır.

Tablo 3.32. Cinsiyete Göre Suriyeliler İle İlgili Yaşanan Sosyolojik Sorun Karşılaştırması

“Vatandaşlarımız ile Suriyeliler arasında sosyolojik olarak aşağıdaki sorunlardan en çok hangisi yaşanmaktadır”										
Cinsiyet	SURIYELİLERİN TOPLUMSAL TEHDİT OLARAK GÖRÜLMESİ VE BUNA BAĞLI SORUNLAR		FARKLI YAŞAM TARZI VE KÜLTÜRLERDEN KAYNAKLI SORUNLAR		ETNİK VE MEZHEPSEL FARKLILIKLARDAN KAYNAKLI SORUNLAR		TOPLUMSAL KABUL VE UYUMA İLİŞKİN SORUNLAR		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
KADIN	50	30,86	45	27,78	4	2,47	63	38,89	162	100,00
ERKEK	82	41,41	43	21,72	7	3,54	66	33,33	198	100,00
TOPLAM	132	36,67	88	24,44	11	3,06	129	35,83	360	100,00

Katılımcılara sorulan vatandaşlarımız ile Suriyeli sığınmacılar arasında hangi sosyolojik sorunların yaşandığı sorusuna verilen cevapların cinsiyet bazında değerlendirilmesi birtakım farklılıklara işaret etmektedir. Buna göre kadınlar daha çok toplumsal kabul ve uyuma ilişkin sorunlar” seçeneğini tercih ederken; erkeklerin tercihi ise “Suriyelilerin toplumsal tehdit olarak görülmesi ve buna bağlı sorunlar” seçeneğinde yoğunlaşmaktadır.

Tablo 3.33. Cinsiyete Göre Suriyelilerin Bir İşte Çalışabilmeleri

“Sizce Suriyelilere herhangi bir işte çalışabilmeleri için izin verilmeli midir”										
Cinsiyet	KESİNLİKLE, HAYIR		BELLİ İŞLERDE İZİN VERİLEBİLİR		GEÇİCİ ÇALIŞMA İZİNİ VERİLEBİLİR		KALICI ÇALIŞMA İZİNİ VERİLEBİLİR		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
KADIN	64	39,51%	41	25,31%	50	30,86%	7	4,32%	162	100,00%
ERKEK	68	34,34%	49	24,75%	81	40,91%	0	0,00%	198	100,00%
TOPLAM	132	36,67%	90	25,00%	131	36,39%	7	1,94%	360	100,00%

Suriyelilerin herhangi bir işte çalışmasına izin verilmesi konusundaki görüşleri sorulan kadın ve erkek katılımcıların bu konudaki tercih yoğunluğu farklı cevaplar üzerindedir. Bu cevaplara göre kadın katılımcılar Suriyelilerin herhangi bir işte çalışmasına kesinlikle izin verilmemesi seçeneğini daha fazla tercih ederken; erkek katılımcılar ise daha çok Suriyelilere geçici çalışma izni verilmesi fikrini desteklemektedirler.

Tablo 3.34. Yaşa Göre Suriyeliler İle İlgili Yaşanan Sosyolojik Sorun Karşılaştırması

“Vatandaşlarımız ile Suriyeliler arasında sosyolojik olarak aşağıdaki sorunlardan en çok hangisi yaşanmaktadır”										
Yaş	SURIYELİLERİN TOPLUMSAL TEHDİT OLARAK GÖRÜLMESİ VE BUNA BAĞLI SORUNLAR		FARKLI YAŞAM TARZI VE KÜLTÜRLERDEN KAYNAKLI SORUNLAR		ETNİK VE MEZHEPSEL FARKLILIKLARDAN KAYNAKLI SORUNLAR		TOPLUMSAL KABUL VE UYUMA İLİŞKİN SORUNLAR		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
55 VE ÜSTÜ	6	31,58	5	26,32	1	5,26	7	36,84	19	100,00
45-54	17	36,96	16	34,78	0	0,00	13	28,26	46	100,00
35-44	50	42,02	28	23,53	3	2,52	38	31,93	119	100,00
25-34	44	36,67	24	20,00	5	4,17	47	39,17	120	100,00
18-24	15	26,79	15	26,79	2	3,57	24	42,86	56	100,00
TOPLAM	132	36,67	88	24,44	11	3,06	129	35,83	360	100,00

Katılımcılar ve Suriyeliler arasında yaşanan sosyolojik sorunlara bakış açısı yaş grupları bazında değerlendirildiğinde; genç (18-34) ve ileri yaş (55 ve üstü) gruplarındaki katılımcıların “toplumsal kabul ve uyuma ilişkin sorunlar” seçeneğini daha çok tercih ettikleri görülmektedir. 35-54 yaş aralığındaki orta yaş grubundan katılımcılar ise bu konuda daha çok “Suriyelilerin toplumsal tehdit olarak görülmesi ve buna bağlı sorunlar” yaşandığını düşünmektedirler.

Tablo 3.35. Yaşa Göre Suriyelilerin Bir İşte Çalışabilmeleri

“Sizce Suriyelilere herhangi bir işte çalışabilmeleri için izin verilmeli midir”										
Yaş	KESİNLİKLE, HAYIR		BELLİ İŞLERDE İZİN VERİLEBİLİR		GEÇİCİ ÇALIŞMA İZİNİ VERİLEBİLİR		KALICI ÇALIŞMA İZİNİ VERİLEBİLİR		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
55 VE ÜSTÜ	9	47,37	4	21,05	6	31,58	0	0,00	19	100,00
45-54	13	28,26	11	23,91	22	47,83	0	0,00	46	100,00
35-44	40	33,61	30	25,21	48	40,34	1	0,84	119	100,00
25-34	44	36,67	30	25,00	41	34,17	5	4,17	120	100,00
18-24	26	46,43	15	26,79	14	25,00	1	1,79	56	100,00
TOPLAM	132	36,67	90	25,00	131	36,39	7	1,94	360	100,00

Katılımcılar, Suriyelilere çalışma izni verilmesi konusunda yaş gruplarına göre 12. soruya verilen cevaplara benzer şekilde ayrıışmaktadır. Bu noktada genç (18-34) ve ileri yaş (55 ve üstü) gruplarındaki katılımcılar “kesinlikle hayır” seçeneğini daha çok tercih etmişlerdir. 35-54 yaş aralığındaki orta yaşlı katılımcılar ise bu konuda daha çok “geçici çalışma izni verilebilir” seçeneğinde yoğunlaşmışlardır.

Tablo 3.36. Medeni Duruma Göre Suriyeliler İle İlgili Yaşanan Sosyolojik Sorun Karşılaştırması

“Vatandaşlarımız ile Suriyeliler arasında sosyolojik olarak aşağıdaki sorunlardan en çok hangisi yaşanmaktadır”										
Medeni Durum	SURIYELİLERİN TOPLUMSAL TEHDİT OLARAK GÖRÜLMESİ VE BUNA BAĞLI SORUNLAR		FARKLI YAŞAM TARZI VE KÜLTÜRLERDEN KAYNAKLI SORUNLAR		ETNİK VE MEZHEPSEL FARKLILIKLARDAN KAYNAKLI SORUNLAR		TOPLUMSAL KABUL VE UYUMA İLİŞKİN SORUNLAR		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
EŞİNDEN AYRI	4	25,00	6	37,50	0	0,00	6	37,50	16	100,00
BEKAR	37	35,92	18	17,48	4	3,88	44	42,72	103	100,00
EVLİ	91	37,76	64	26,56	7	2,90	79	32,78	241	100,00
TOPLAM	132	36,67	88	24,44	11	3,06	129	35,83	360	100,00

Katılımcılar ve Suriyeliler arasında yaşanan sosyolojik sorunların belirtilmesinin istendiği 12 numaralı soruya verilen cevapların medeni duruma göre sınıflandırılması yukarıdaki tabloda verilmiştir. Tabloya göre evli katılımcılar daha çok “Suriyelilerin toplumsal tehdit olarak görülmesi ve buna bağlı sorunları” vatandaşlarımız ve Suriyeliler arasındaki sosyolojik sorun olarak görürken, bekâr katılımcılar ise “toplumsal kabul ve uyuma ilişkin sorunlar” üzerinde yoğunlaşmaktadırlar. Eşinden ayrı katılımcıların cevapları ise daha çok vatandaşlarımız ve Suriyeliler arasında “farklı yaşam tarzı ve kültürlerden kaynaklı sorunlar” ve “toplumsal kabul ve uyuma ilişkin sorunlar” yaşandığı yönündedir.

Tablo 3.37. Medeni Duruma Göre Suriyelilerin Bir İşte Çalışabilmeleri

“Sizce Suriyelilere herhangi bir işte çalışabilmeleri için izin verilmeli midir”										
Medeni Durum	KESİNLİKLE, HAYIR		BELLİ İŞLERDE İZİN VERİLEBİLİR		GEÇİCİ ÇALIŞMA İZİNİ VERİLEBİLİR		KALICI ÇALIŞMA İZİNİ VERİLEBİLİR		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
EŞİNDEN AYRI	7	43,75	7	43,75	2	12,50	0	0,00	16	100,00
BEKAR	44	42,72	24	23,30	34	33,01	1	0,97	103	100,00
EVLİ	81	33,61	59	24,48	95	39,42	6	2,49	241	100,00
TOPLAM	132	36,67	90	25,00	131	36,39	7	1,94	360	100,00

Suriyelilere çalışma izni verilmesi konusundaki fikirleri sorulan katılımcılardan evli olanlar daha çok geçici çalışma izni verilmesini, bekâr olanlar ise kesinlikle izin verilmemesini uygun bulmaktadırlar. Eşinden ayrı katılımcıların genellikle izin verilmemesi veya belirli işlerde çalışmalarına izin verilmesi gerektiğini düşündükleri görülmüştür.

Tablo 3.38. Eğitime Göre Suriyeliler İle İlgili Yaşanan Sosyolojik Sorun Karşılaştırması

“Vatandaşlarımız ile Suriyeliler arasında sosyolojik olarak aşağıdaki sorunlardan en çok hangisi yaşanmaktadır”										
Eğitim	SURIYELİLERİN TOPLUMSAL TEHDİT OLARAK GÖRÜLMESİ VE BUNA BAĞLI SORUNLAR		FARKLI YAŞAM TARZI VE KÜLTÜRLERDEN KAYNAKLI SORUNLAR		ETNİK VE MEZHEPSEL FARKLILIKLARDAN KAYNAKLI SORUNLAR		TOPLUMSAL KABUL VE UYUMA İLİŞKİN SORUNLAR		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
LİSANSÜSTÜ	2	50,00	0	0,00	0	0,00	2	50,00	4	100,00
ÜNİVERSİTE	53	39,55	30	22,39	1	0,75	50	37,31	134	100,00
LİSE	51	34,23	33	22,15	6	4,03	59	39,60	149	100,00
ORTAOKUL	12	34,29	12	34,29	4	11,43	7	20,00	35	100,00
İLKOKUL	13	38,24	10	29,41	0	0,00	11	32,35	34	100,00
OKUR-YAZAR	1	25,00	3	75,00	0	0,00	0	0,00	4	100,00
TOPLAM	132	36,67	88	24,44	11	3,06	129	35,83	360	100,00

Elde edilen bulgulara göre katılımcılar Suriyeliler ve vatandaşlarımız arasındaki sosyolojik sorunlara ilişkin görüşleri eğitim düzeyleri bazında verilmiştir. Buna göre lise ve üzeri eğitim düzeyine sahip katılımcıların tercihleri iki seçenekte yoğunlaşmakta olup bunlar; “Suriyelilerin toplumsal tehdit olarak görülmesi ve buna bağlı sorunlar” ile “toplumsal kabul ve uyuma ilişkin sorunlar”dır. Ortaokul mezunu katılımcılar daha çok “Suriyelilerin toplumsal tehdit olarak görülmesi ve buna bağlı sorunlar” ile “farklı yaşam tarzı ve kültürlerden kaynaklı sorunlar” seçeneklerini tercih etmişlerdir. Diğer yandan; ilkokul mezunu katılımcılar “Suriyelilerin toplumsal tehdit olarak görülmesi ve buna bağlı sorunlar” seçeneğinde okur-yazar katılımcılar ise “farklı yaşam tarzı ve kültürlerden kaynaklı sorunlar” seçeneğinde yoğunlaşmışlardır. Cevaplar arasında dikkat çeken bir diğer husus ise etnik ve mezhepsel farklılıklardan kaynaklanan sorunlar seçeneğini en fazla tercih eden ortaokul mezunlarında bu oranın diğer gruplardan belirgin şekilde farklılaştığıdır.

Tablo 3.39. Eğitime Göre Suriyelilerin Bir İşte Çalışabilmeleri

“Sizce Suriyelilere herhangi bir işte çalışabilmeleri için izin verilmeli midir”										
Eğitim	KESİNLİKLE, HAYIR		BELLİ İŞLERDE İZİN VERİLEBİLİR		GEÇİCİ ÇALIŞMA İZİNİ VERİLEBİLİR		KALICI ÇALIŞMA İZİNİ VERİLEBİLİR		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
LİSANSÜSTÜ	0	0,00	0	0,00	4	100,00	0	0,00	4	100,00
ÜNİVERSİTE	38	28,36	34	25,37	61	45,52	1	0,75	134	100,00
LİSE	62	41,61	44	29,53	41	27,52	2	1,34	149	100,00
ORTAOKUL	14	40,00	4	11,43	13	37,14	4	11,43	35	100,00
İLKOKUL	17	50,00	6	17,65	11	32,35	0	0,00	34	100,00
OKUR-YAZAR	1	25,00	2	50,00	1	25,00	0	0,00	4	100,00
TOPLAM	132	36,67	90	25,00	131	36,39	7	1,94	360	100,00

Suriyelilere çalışma izni verilmesi konusundaki görüşler eğitim düzeyleri bağlamında ele alındığında ilginç çıkarımlarda bulunmak mümkündür. Üniversite ve lisansüstü eğitim mezunu katılımcılar bu konuda geçici çalışma izni verilmesinin

uygun olduğunu düşünürken; ilkokul, ortaokul ve lise mezunu katılımcılar daha çok “kesinlikle hayır” seçeneğini; okur-yazar katılımcılar ise “belli işlerde izin verilebilir” seçeneğini tercih etmişlerdir. Bu sonuçlar ışığında üniversite ve lisansüstü eğitime sahip katılımcıların Suriyelileri çalışma hayatında kendilerine rakip olarak görmediklerini, ilkokul, ortaokul ve lise düzeyinde eğitime sahip katılımcıların ise bu konuda o kadar rahat olmadıklarını ileri sürmek mümkündür.

Tablo 3.40. Mesleğe Göre Suriyeliler İle İlgili Yaşanan Sosyolojik Sorun Karşılaştırması

“Vatandaşlarımız ile Suriyeliler arasında sosyolojik olarak aşağıdaki sorunlardan en çok hangisi yaşanmaktadır”										
Meslek	SURIYELİLERİN TOPLUMSAL TEHDİT OLARAK GÖRÜLMESİ VE BUNA BAĞLI SORUNLAR		FARKLI YAŞAM TARZI VE KÜLTÜRLERDEN KAYNAKLI SORUNLAR		ETNİK VE MEZHEPSEL FARKLILIKLARDAN KAYNAKLI SORUNLAR		TOPLUMSAL KABUL VE UYUMA İLİŞKİN SORUNLAR		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Diğer	0	0,00	0	0,00	0	0,00	2	100,00	2	100,00
Serbest Meslek	4	28,57	4	28,57	0	0,00	6	42,86	14	100,00
Tüccar/İş Adamı/Sanayici	2	100,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	2	100,00
Emekli	7	46,67	5	33,33	1	6,67	2	13,33	15	100,00
Esnaf/Zanaatkar	4	30,77	4	30,77	2	15,38	3	23,08	13	100,00
Özel Sektör Çalışanı	29	39,19	18	24,32	2	2,70	25	33,78	74	100,00
İşsiz/İş Arıyor	5	41,67	3	25,00	0	0,00	4	33,33	12	100,00
Ev Hanımı	3	17,65	5	29,41	0	0,00	9	52,94	17	100,00
Öğrenci	7	28,00	4	16,00	2	8,00	12	48,00	25	100,00
İşçi	39	33,91	32	27,83	4	3,48	40	34,78	115	100,00
Çiftçi/Ziraatçı	4	80,00	0	0,00	0	0,00	1	20,00	5	100,00
Devlet Memuru	28	42,42	13	19,70	0	0,00	25	37,88	66	100,00
TOPLAM	132	36,67	88	24,44	11	3,06	129	35,83	360	100,00

Meslek grupları bazında vatandaşlarımız ile Suriyeliler arasında yaşanan sosyolojik sorunlardan en çok tercih edilen seçenekler yukarıdaki tabloda verilmiştir.

Tabloya göre serbest meslek sahipleri, ev hanımları, öğrenciler ve işçiler daha çok “toplumsal kabul ve uyuma ilişkin sorunlar” seçeneğini tercih etmişlerdir. Tüccar/iş adamı/sanayiciler, emekliler, özel sektör çalışanları, işsiz/iş arayanlar, çiftçi/ziraatçılar ve devlet memurlarının tercihi “Suriyelilerin toplumsal tehdit olarak görülmesi ve buna bağlı sorunlar” olmuştur. Esnaf/zanaatkârlar ise “Suriyelilerin toplumsal tehdit olarak görülmesi ve buna bağlı sorunlar” ile “farklı yaşam tarzı ve kültürlerden kaynaklı sorunlar” seçeneklerini %30,77 ve eşit oranda tercih etmişlerdir.

Tablo 3.41. Mesleğe Göre Suriyelilerin Bir İşte Çalışabilmeleri

“Sizce Suriyelilere herhangi bir işte çalışabilmeleri için izin verilmeli midir”										
Meslek	KESİNLİKLE, HAYIR		BELLİ İŞLERDE İZİN VERİLEBİLİR		GEÇİCİ ÇALIŞMA İZİNİ VERİLEBİLİR		KALICI ÇALIŞMA İZİNİ VERİLEBİLİR		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Diğer	0	0,00	1	50,00	1	50,00	0	0,00	2	100,00
Serbest Meslek	5	35,71	4	28,57	5	35,71	0	0,00	14	100,00
Tüccar/İş Adamı/Sanayici	0	0,00	2	100,00	0	0,00	0	0,00	2	100,00
Emekli	5	33,33	6	40,00	4	26,67	0	0,00	15	100,00
Esnaf/Zanaatkar	7	53,85	3	23,08	3	23,08	0	0,00	13	100,00
Özel Sektör Çalışanı	24	32,43	15	20,27	32	43,24	3	4,05	74	100,00
İşsiz/İş Arıyor	9	75,00	0	0,00	3	25,00	0	0,00	12	100,00
Ev Hanımı	4	23,53	6	35,29	7	41,18	0	0,00	17	100,00
Öğrenci	10	40,00	6	24,00	9	36,00	0	0,00	25	100,00
İşçi	52	45,22	30	26,09	30	26,09	3	2,61	115	100,00
Çiftçi/Ziraatçı	1	20,00	0	0,00	4	80,00	0	0,00	5	100,00
Devlet Memuru	15	22,73	17	25,76	33	50,00	1	1,52	66	100,00
TOPLAM	132	36,67	90	25,00	131	36,39	7	1,94	360	100,00

Suriyelilerin herhangi bir işte çalışmalarına izin verilip verilmemesi konusunda görüşleri sorulan katılımcıların bu soruya verdikleri cevapların meslek gruplarına göre sınıflandırılması yukarıdaki tabloda verilmiştir. Tabloda da görüldüğü üzere Esnaf/zanaatkârlar, işsizler ve işçilerin bu konudaki fikri çoğunlukla

Suriyeli sığınmacılara kesinlikle çalışma izni verilmemesi gerektiği yönündedir. Bu gruplardan özellikle işsizlerin tercihi %75 oranında bu yönde olup gayet nettir. Nitekim bu durum işsiz konumda olan bireylerin muhtemelen dünyanın her yerinde vereceği cevapla aynıdır. Çünkü kendisi işsiz olan bir kişinin sığınmacılara iş imkânı sağlanmasına onay vermesini beklemek pek makul değildir. Tüccar/iş adamı/sanayicilerin tamamının Suriyeli sığınmacılara belirli işlerde çalışma müsaadesi verilmesi yönündeki tercihi de madalyonun diğer yüzünü göstermektedir. Bir başka deyişle işveren konumunda olanlar da olaya kendi çıkarları penceresinden bakmaktadırlar. Özel sektör çalışanları, ev hanımları, öğrenciler, çiftçi/ziraatçılar ve devlet memurlarının tercihi ise çoğunlukla Suriyeli mültecilere geçici çalışma izni verilmesi yönündedir. Emekliler ve serbest meslek sahipleri ise kalıcı çalışma izni verilmesi dışındaki seçenekleri daha fazla ve yakın oranlarda tercih etmişlerdir. Bu durum ise bu kesimlerin çalışma konusunda rekabet içinde olmadıkları Suriyeli sığınmacıların çalışması fikrine çıkarları eksenli bakmadıklarına işaret etmektedir.

Tablo 3.42. Gelire Göre Suriyeliler İle İlgili Yaşanan Sosyolojik Sorun Karşılaştırması

“Vatandaşlarımız ile Suriyeliler arasında sosyolojik olarak aşağıdaki sorunlardan en çok hangisi yaşanmaktadır”										
Gelir	SURIYELİLERİN TOPLUMSAL TEHDİT OLARAK GÖRÜLMESİ VE BUNA BAĞLI SORUNLAR		FARKLI YAŞAM TARZI VE KÜLTÜRLERDEN KAYNAKLI SORUNLAR		ETNİK VE MEZHEPSEL FARKLILIKLARDAN KAYNAKLI SORUNLAR		TOPLUMSAL KABUL VE UYUMA İLİŞKİN SORUNLAR		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Üst Gelir Grubu	3	60,00	0	0,00	0	0,00	2	40,00	5	100,00
Orta Gelir Grubu	73	33,49	51	23,39	10	4,59	84	38,53	218	100,00
Alt Gelir Grubu	56	40,88	37	27,01	1	0,73	43	31,39	137	100,00
TOPLAM	132	36,67	88	24,44	11	3,06	129	35,83	360	100,00

Vatandaşlarımızın Suriyeliler ile yaşadıkları sosyolojik sorunlara dair fikirleri sorulan katılımcılar gelir gruplarına çok bağlı kalmaksızın daha çok “Suriyelilerin toplumsal tehdit olarak görülmesi ve buna bağlı sorunlar” ile “toplumsal kabul ve uyuma ilişkin sorunlar” seçeneklerini tercih etmişlerdir.

Tablo 3.43. Gelire Göre Suriyelilerin Bir İşte Çalışabilmeleri

“Sizce Suriyelilere herhangi bir işte çalışabilmeleri için izin verilmeli midir”										
Gelir	KESİNLİKLE, HAYIR		BELLİ İŞLERDE İZİN VERİLEBİLİR		GEÇİCİ ÇALIŞMA İZİNİ VERİLEBİLİR		KALICI ÇALIŞMA İZİNİ VERİLEBİLİR		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Üst Gelir Grubu	2	40,00	1	20,00	2	40,00	0	0,00	5	100,00
Orta Gelir Grubu	68	31,19	59	27,06	88	40,37	3	1,38	218	100,00
Alt Gelir Grubu	62	45,26	30	21,90	41	29,93	4	2,92	137	100,00
TOPLAM	132	36,67	90	25,00	131	36,39	7	1,94	360	100,00

Suriyeli sığınmacılara çalışma izni verilmesi fikrine bakış açıları tespit edilmeye çalışılan katılımcıların hiçbir gelir grubunda kalıcı çalışma izni fikrine onay vermedikleri görülmektedir. Diğer yandan; üst ve orta gelir gruplarında “kesinlikle hayır”, “belli işlerde izin verilebilir” ve “geçici çalışma izni verilebilir” seçeneklerine birbirinden derin şekilde uzaklaşmayan oranlarda onay verilirken; alt gelir grubunda Suriyeli mültecilere çalışma izni verilmesine karşı olan görüş belirgin biçimde ön plandadır. Bu durumun da zaten zor şartlar altında olduğunu düşünen bireylerin mültecilerin çalışması durumunda daha da zor şartlarla karşılaşmaktan çekindiğini düşündürmektedir.

Tablo 3.44. İkamet Edilen İle Göre Suriyeliler İle İlgili Yaşanan Sosyolojik Sorun Karşılaştırması

“Vatandaşlarımız iler Suriyeliler arasında sosyolojik olarak aşağıdaki sorunlardan en çok hangisi yaşanmaktadır”										
İl	SURIYELİLERİN TOPLUMSAL TEHDİT OLARAK GÖRÜLMESİ VE BUNA BAĞLI SORUNLAR		FARKLI YAŞAM TARZI VE KÜLTÜRLERDEN KAYNAKLI SORUNLAR		ETNİK VE MEZHEPSEL FARKLILIKLARDAN KAYNAKLI SORUNLAR		TOPLUMSAL KABUL VE UYUMA İLİŞKİN SORUNLAR		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Samsun	65	41,14	35	22,15	5	3,16	53	33,54	158	100,00
Amasya	67	33,17	53	26,24	6	2,97	76	37,62	202	100,00
TOPLAM	132	36,67	88	24,44	11	3,06	129	35,83	360	100,00

Vatandaşlarımız ile Suriyeliler arasında yaşanan sosyolojik sorunlar konusunda Samsunlu katılımcıların tercihi “Suriyelilerin toplumsal tehdit olarak görülmesi ve buna bağlı sorunlar” iken Amasyalı katılımcılar ise “toplumsal kabul ve uyuma ilişkin sorunlar” seçeneğini daha çok işaretlemişlerdir.

Tablo 3.45. İkamet Edilen İle Göre Suriyelilerin Bir İşte Çalışabilmeleri

“Sizce Suriyelilere herhangi bir işte çalışabilmeleri için izin verilmeli midir”										
İl	KESİNLİKLE, HAYIR		BELLİ İŞLERDE İZİN VERİLEBİLİR		GEÇİCİ ÇALIŞMA İZİNİ VERİLEBİLİR		KALICI ÇALIŞMA İZİNİ VERİLEBİLİR		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Samsun	53	33,54	43	27,22	61	38,61	1	0,63	158	100,00
Amasya	79	39,11	47	23,27	70	34,65	6	2,97	202	100,00
TOPLAM	132	36,67	90	25,00	131	36,39	7	1,94	360	100,00

Yukarıdaki tablodan da görüleceği üzere Samsunlu katılımcılar daha çok Suriyelilere geçici çalışma izni verilmesinin daha uygun olduğunu düşünmektedirler.

Buna karşın Amasyalı katılımcıların cevapları arasında Suriyeli sığınmacılara kesinlikle çalışma izni verilmemesi seçeneği ön plana çıkmaktadır.

SONUÇ

2010 yılında Arap Baharı ile başlayan süreç nihai olarak Ortadoğu coğrafyası için başlı başına bir değişim ve dönüşümü beraberinde getirmiştir. Arap halkının demokrasi, eşitlik, özgürlük, insan hakları vb. konularda isteklerinden doğan bu sürecin sonunda onlarca yıldır hüküm süren tek adam rejimleri birer birer yıkılmıştır. Ancak ne var ki bu süreci en kanlı ve en uzun süre yaşayan ülke Suriye olmuştur. Suriye’de 2011 yılının mart ayında başlayan ilk halk hareketleri neticesinde Suriye vatandaşları başta Türkiye olmak üzere kendilerine komşu olan diğer ülkelere sığınmışlardır. Bununla birlikte Suriye’de ortaya çıkan iç savaş aynı zamanda Suriyelilerin Türkiye üzerinden Avrupa’ya yeni bir göç dalgasını da başlatmış bulunmaktadır.

Kuşku yok ki Suriye’de ortaya çıkan iç savaştan en çok etkilenen ülkelerin başında Türkiye gelmektedir. Suriye ile 911 km sınır uzunluğuna sahip olan Türkiye, Suriye’de ilk çatışmaların yaşandığı 2011 yılının mart ayından itibaren “açık kapı” politikası uygulayarak sınırlarına kadar gelen sığınmacıları geri çevirmeyip ülkeye kabul etmiştir. Geline son noktada ise resmi kayıtlara göre Türkiye’de 3,5 milyon üzerinde Suriyeli sığınmacı bulunmaktadır. Suriye sınırına yakın illerimizde faaliyet gösteren sığınmacı kampları, gelen Suriyelilerin sadece çok küçük bir bölümüne barınma olanağı sağlamıştır. Geriye kalan yaklaşık üç buçuk milyon civarındaki sığınmacı ise başta büyük şehirler olmak üzere ülke geneline dağılmış ve başta devlet tarafından sağlanan imkân ve yardımlar olmak üzere, gerek vatandaşların ve çeşitli sivil toplum kuruluşlarının yardımlarıyla ve gerekse kendi imkânları ile buldukları işlerde çalışarak yaşamlarını sürdürmektedirler. Takdir edilmelidir ki sığınmacı sayısının niceliksel olarak fazla olmasına bağlı olarak özellikle sığınmacıların sayıca yoğun olduğu şehirlerde sosyolojik ve ekonomik temelli bazı değişimler meydana gelmektedir.

Bu bağlamda çalışmanın ana konusu olan Suriyeli sığınmacılara yönelik Türkiye’de uygulanan kamu politikalarının vatandaş gözünden algısını ölçebilmek amacıyla bir durum analizi yapılmaya çalışılmıştır. Çalışmanın cevap aradığı sorular ve ana problemi doğrultusunda oluşturulan alan araştırması 15-25 Nisan 2019

tarihleri arasında belirlenen örneklem planı doğrultusunda toplam 360 katılımcı ile Samsun ve Amasya illerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın evrenini Samsun ve Amasya illerinde yaşayan ve 18 yaşını doldurmuş, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları oluşturmaktadır. Bu bağlamda çalışmanın bulgu ve yorumları bu 2 ilde ikamet eden vatandaşlar için genellenebilir niteliktedir. Ancak bilindiği gibi sosyal bilimler alanında karşılaşılan güçlükler bağlamında konu ele alındığında, toplumsal algı gibi soyut kavramların ölçülmesi ve politika geliştirilmesi için elde edilen bulguların anlamlı bir şekilde yorumlanmasındaki güçlüğü çalışmanın en büyük sınırlılığı olduğunun altı çizilmelidir.

Çalışmada söz konusu bu sınırlılığa rağmen saha çalışması sonucunda elde edilen verilerin Türkiye'deki Suriyeli sığınmacılar konusunda vatandaşların algıları hakkında bir durum tespiti yapılmasına izin verdiği düşünülmektedir. Bu bağlamda elde edilen bulgular aşağıda kısaca özetlenmektedir:

- Katılımcılar sosyo-demografik özellikleri bakımından değerlendirildiğinde dengeli bir dağılımın olduğu, cinsiyet açısından Samsun ve Amasya evrenini yansıttığı söylenebilir.
- Elde edilen bulgular değerlendirildiğinde katılımcılar genel olarak Türkiye'de bulunan Suriyelilerin sosyal anlamda dışlanmadıklarını düşünmektedir.
- Katılımcılar genel olarak Suriyelilerin kendi ülkelerine dönmeyeceklerine inanmakta; bu doğrultuda katılımcıların büyük bir çoğunluğu Suriyelilerin ülkemizde kalıcı olduklarını düşünmektedirler.
- Elde edilen bulgular değerlendirildiğinde katılımcıların %78 gibi oldukça büyük bir bölümü Suriyeli sığınmacılarla birlikte yaşamaya alışamadıklarını belirtmektedirler. Bu oran bize sığınmacıların toplumsal entegrasyonu konusunda aradan geçen zamana rağmen halâ ciddi sorunlar var olduğunu göstermektedir. Sığınmacılarla Türk halkının birlikte yaşamaya alışıp alışamadıkları konusunda algıların oldukça olumsuz olduğu tespit edilmiştir. Yine bu konuya ilaveten elde edilen bulgular değerlendirildiğinde katılımcıların %57,20'sine göre Suriyeli sığınmacılar Türkiye'ye uyum sağlama konusunda başarılı olamamışlardır. Diğer yandan %33,10 oranında

bir katılımcı ise Suriyelileri bu konuda başarılı bulmaktadırlar. Ancak bu sonuçlar önceki bulgular ile örtüşmekte ve sığınmacıların toplumsal entegrasyonu konusunda halâ ciddi problemlerin olduğunu göstermektedir.

- Katılımcıların oldukça büyük bir bölümü (%84,40) ülkemizin Suriyeli sığınmacılara karşı göstermiş olduğu misafirperverliğin yeterli olduğunu düşünmektedirler.
- Elde edilen bulgular değerlendirildiğinde katılımcıların %73,10'u Suriyeli sığınmacılara ilişkin politikalar oluşturulurken vatandaşların görüşlerine önem verilmediğini belirtmişlerdir. Bu sonuç, bu konuda yönetim olanaklarının daha fazla değerlendirilmesinin olumlu sonuçlar doğurabileceğini düşündürmektedir.
- Katılımcıların %86,10'una göre Türkiye'de Suriyeli sığınmacılara sunulan kamu hizmetleri yeterli düzeyde olup, bu oran evet/hayır/kararsız seçenekleri ile sorulan sorular arasında ulaşılan en yüksek orandır. Bu durum diğer ifadelerle verilen cevaplar ile birlikte ele alındığında, Suriyeli sığınmacılara sunulacak daha fazla kamu hizmetinin çok arzu edilen bir durum olmadığını da düşündürmektedir.
- Kamuoyunda oldukça yoğun tartışılan ve gündemde olan Suriyelilere vatandaşlık verilmesi fikrine yönelik değerlendirmeleri sorulan katılımcıların %78,60'ı kesinlikle Suriyeli sığınmacılara vatandaşlık verilmemesi gerektiğini; %13,10'u bu konunun ileride değerlendirilmesinin daha uygun olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcıların %6,90'ı ise bu konuda fikir beyan etmez iken 5 kişiden oluşan ve katılımcıların yalnızca %1,40'ını oluşturan kısım ise Suriyeli sığınmacılara vatandaşlık verilmesi fikrini desteklediklerini belirtmişlerdir.
- Elde edilen bulgular değerlendirildiğinde, Suriyeli sığınmacılarla ilgili geliştirdikleri tutumlarda medyanın etkili olup olmadığı sorulan katılımcıların %44,40'ı "evet" cevabını verirken; buna yakın bir orandaki (%39,70) katılımcı ise "hayır" cevabı vermiştir. Bulgular medyanın Suriyeli sığınmacılarla ilgili geliştirilen algı ve tutumlarda etkili olduğunu göstermektedir.

- Elde edilen bulgular değerlendirildiğinde, katılımcılara vatandaşlar ile Suriyeliler arasındaki sosyolojik sorunlara ilişkin fikirleri sorulduğunda sırasıyla %36,70, %35,80 ve %24,40 oranında katılımcı “*Suriyelilerin toplumsal tehdit olarak görülmesi*”, “*toplumsal kabul ve uyum*” ve “*yaşam tarzı ve kültürlerdeki farklılık*” cevaplarını vermişlerdir. Katılımcıların %3,10’u ise “*etnik ve mezhepsel farklılıklardan kaynaklı sorunlara*” işaret etmiştir. Bu durum aslında ülkemiz insanının etnik ve mezhepsel ayrımcılığa yönelmediğini göstermekle birlikte, Türk halkının tarihsel süreç içerisinde bu yönde eriştiği olgunluğu da göstermektedir.
- Katılımcılara Suriyelilerin herhangi bir işte çalışmalarına izin verilmesi fikrine ilişkin görüşleri sorulduğunda bunu istemeyenler, geçici çalışma iznini savunanlar ve belirli işlerde izin verilmesini kabul edenlerin oranları birbirine yakın olarak tespit edilmiştir. Suriyeli sığınmacılara kalıcı çalışma izni verilebileceğini düşünenlerin sayısı ise oldukça sınırlıdır.
- Elde edilen bulgular değerlendirildiğinde katılımcıların Suriyeli sığınmacıların ülkemizde misafir edilmesinden memnun olmadıkları ile ülkenin ve kendilerinin maddi çıkarlarının zarar göreceğine ilişkin endişeleri bulunduğu tespit edilmiştir. Ayrıca vatandaşların Suriyeli sığınmacılara dair konularda kendi görüşlerine önem verilmediğini, sığınmacıların ticari hayata olumlu katkısı olduğunu düşünmediklerini ve söz konusu kişilerle ilgili politikalardan ve onlarla birlikte yaşamaktan pek de memnun olmadıklarını söylemek mümkündür.
- Samsun’da ikamet eden katılımcılar Suriyeli sığınmacılara yönelik olarak uygulanan politikaların başarılı olduğu fikrine Amasyalı katılımcılara oranla daha fazla katılmaktadırlar. Bununla birlikte; Amasyalı katılımcılar Samsunlu katılımcılara göre Suriyeli sığınmacıları daha çok genel sorun kaynağı olarak görmektedirler. Suriyeli sığınmacıları toplumsal sorun kaynağı olarak görmek konusundaki ifade grubuna ise Samsun’da yaşayan örneklem grubu Amasyalılara oranla daha fazla katılmaktadır.

Çalışmada elde edilen bulgular genel olarak değerlendirildiğinde katılımcıların çoğunluğunun Suriyeli sığınmacılar ile ilgili geliştirilen politikaların yeterince etkin olmadığını değerlendirdikleri anlaşılmaktadır. Hemen hemen her alanda Avrupa Birliğine uyum çerçevesinde politikalar geliştirilirken Türkiye için hayati öneme sahip olan iltica alanında da verimli ve uygulanabilir politikalar üretilmelidir. Özellikle politika üretme sürecinde düzenli ve kontrol edilebilir olan göç faaliyetlerinin ülke ekonomisine katkı sağlayacağı gerçeği göz önünde tutulmalıdır. Aksi hâlde düzensiz ve kontrol edilemeyen göç faaliyetleri hem iltica edenler hem de iltica edilen ülkeler için ciddi sorunlar ortaya çıkaracaktır. Türkiye'ye sığınan Suriyeliler konusunda da her ne kadar zor olsa da göçü önleyici kalıcı çözümlerin üretilmesi öncelikli hedef olmalıdır. Bununla beraber Türkiye'ye sığınmış olup çeşitli kentlere yerleşen Suriyeliler için de toplumsal uyum ve kabul sürecinde hem sığınmacılar için hem de yerel halk için etkin politikalar geliştirilmelidir. Aksi hâlde Türkiye'ye sığınan milyonlarca Suriyeli için etkin kamu politikaları geliştirilememesi durumunda mevcut olan özellikle toplumsal kabul ve uyum konusundaki problemlerin daha derin yaralara yol açacağı tahmin edilmektedir. Bu durumun temelinde ise çalışmada belirtilen ekonomik ve sosyolojik temelli sorunların büyümesinin yer alacağı öngörülmektedir. Bunu da engellemenin yolu toplumsal kabul ve uyum konusunda bütünleştirici, etkin ve verimli kamu politikaları üretmekten geçmektedir. Bu sayede etkin ve uygulanabilir kamu politikaları üretilmesi sonucu hem ülke içerisindeki yerel halkın hem de çeşitli sebepler yüzünden ülkesini terk etmek zorunda kalan sığınmacıların mağduriyeti minimize edilmiş olacaktır.

KAYNAKÇA

- ABADAN**, Nermin; “Türk Dış Göçünün Aşamaları: 1950’li Yıllardan 2000’li Yıllara, **Kökler ve Yollar Türkiye’de Göç Süreçleri**, Derleyenler: Ayhan Kaya ve Bahar Şahin, 1.Baskı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2007.
- AFAD** Başkanlığı, “**Suriye’den Türkiye’ye Nüfus Hareketleri Raporu**”, 2014
- AFAD** Başkanlığı, “**Türkiye’deki Suriyeli Kadınlar Raporu**”, 2014
- AFAD** Raporu, Türkiye Cumhuriyeti Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, **Türkiye’deki Suriyelilerin Demografi Görünümü, Yaşam Koşulları ve Gelecek Beklentilerine Yönelik Saha Araştırması**, 2017
- AFAD** Başkanlığı “**Geçici Barınma Merkezleri**”, 2018
- AKDOĞAN**, A. Argun; “Türkiye’de Kamu Politikası Disiplininin Tarihsel İzleri”, **Türkiye’de Kamu Yönetimi ve Kamu Politikaları**, Editör: Filiz Kartal, 1. Basım, TODAİE Yayınları, Ankara, 2011
- AKINCI**, Buket; Ahmet Nergiz ve Ercan Gedik; “Uyum Süreci Üzerine Bir Değerlendirme: Göç ve Toplumsal Kabul”, **Göç Araştırmaları Dergisi**, Cilt: 1, Sayı: 2, 2015.
- AKTAŞ**, Murat; “Arap Ayaklanmaları ve Sosyal Medyanın Rolü”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt: 11, Sayı: 61, 2018.
- ALPASLAN**, İdil Bilge; “Suriye Krizi Türkiye Ekonomisini Nasıl Etkiler?”, **Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı**, 2012.
- AYAZ**, Erhan; “Arap Baharı Sonrası Dönemde Avrupa Birliği’nin Orta Doğu ve Akdeniz Politikalarının Geleceği Ve Türkiye’nin Rolü”, **Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt: 6, No: 60, 2013.
- BABAHANOĞLU**, Veysel ve Erhan Örselli; **Kamu Politikası – Türkiye’de Uyuşturucu ile Mücadelede Uygulanan Politikalar ve Toplumsal Algı**, Çizgi Kitabevi, Konya, 2016
- BABAOĞLU**, Cenay; “Kamu Politikası Analizine Yönelik Kavramsal ve Kuramsal Bir Çerçeve”, **Yönetim Bilimleri Dergisi**, Cilt: 15, Sayı: 30, 2017
- BARİTÇİ**, Fatih; “Suriyeli Mültecilerin Türk Toplumuna Uyum Süreci Üzerine Bir Araştırma”, **Uluslararası Hakemli İletişim ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi**, Sayı: 17, 2018.

- BİÇER**, Mustafa ve H. Hakan Yılmaz, “Parlamentonun Kamu Politikası Oluşturma ve Planlama Sürecindeki Konumunun Yeni Kamu Mali Yönetim Sistemi Çerçevesinde Değerlendirilmesi”, **Yasama Dergisi**, Sayı: 13, 2009.
- BOZDAĞLIOĞLU**, Yücel; “Türk – Yunan Nüfus Mübadelesi ve Sonuçları”, **Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Yıl: 18, Özel Sayı: 3, 2014.
- BULAK**, Abdulnasır, “Göç Olgusuna Teorik Bir Bakış”, **Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Yüksek Lisans Tezi, 2015.
- BULUT**, Yakup, Soner Akın ve Ömer Fuad Kahraman; “Kamu Politikalarının Oluşturulmasında Sivil Toplum Kuruluşlarının Etkisi”, **Strategic Public Management Journal**, Volume: 3, Issue: 6.
- BUZKIRAN**, Davut ve Hüseyin Kutbay; “Arap Baharının Türkiye’ye Olan Ekonomik ve Sosyal Etkileri”, **Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi**, Cilt: 5, No: 1, 2013.
- CASTLES**; Stephen ve Mark J. Miller, **Göçler Çağı**, Çeviren: Bülent Uğur Bal ve İbrahim Akbulut, 1. Baskı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2008.
- ÇAKI**, Aslı; “Geçmişten Bugüne Türkiye’nin Göç Politikası ve Suriyeli Göçmenler Bağlamında Göç Yönetişimi”, **Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Yüksek Lisans Tezi, 2018.
- ÇAKMAK**, Özlem; “Eğitimin Ekonomiye ve Kalkınmaya Etkisi”, **Dumlupınar Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi**, 2008.
- ÇAKMAK**, Seda Ünsal; “Türkiye’nin Göç Politikası: Suriyelilerin Yerleştirilmesi Örneği”, **Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Yüksek Lisans Tezi, 2018.
- ÇELİK**, Ahmet Hüsrev; “Buazizi’den Rabia’ya, Trablus’tan Şam’a Arap Baharının Sonuçları Üzerine Bir Değerlendirme”, **Akademik Yaklaşımlar Dergisi**, Cilt:6, Sayı:2
- ÇELİKKOL**, Oğuz; **İçimizdeki Komşu Suriye**, 1. Baskı, Bilgesam Yayınları, Ankara, 2015.
- ÇETİN**, Altan ve Nasrullah Uzman, “Sığınmacılar Çerçevesinde Suriye-Türkiye İlişkilerine Bir Bakış”, **Çankırı Karatekin Üniversitesi Uluslararası Avrasya Strateji Dergisi**.
- DEMİR**, Fatih; “Kamu Politikası ve Politika Analizi Çalışmalarının Teorik Çerçevesi”, **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı: 30, 2011.

- DEMİRHAN**, Yılmaz ve Seyfettin Aslan; “Türkiye’nin Sınır Ötesi Göç Politikaları ve Yönetimi”, **Birey ve Toplum Dergisi**, Cilt: 5, Sayı: 9, 2015.
- DİNÇER**, Osman Bahadır; Sema Karaca ve Hale Yavuz, “**Göçün İkinci Yılında Suriyeli Savaş Mağdurları**”, <https://www.academia.edu>, (Erişim Tarihi: 11.01.2016)
- EFE**, İbrahim; “Türk Basınında Suriyeli Sığınmacılar” Raporu, **SETA Yayınları**, 1.Baskı, 2015.
- EKİM**, Gizem; “Geçici Koruma Statüsünde Bulunan Suriyelilerin Mevcut Durumları ve Sorunları Üzerine Bir Alan Araştırması: İzmir Basmane Örneği”, **İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Yüksek Lisans Tezi, 2018.
- ERAT**, Veysel; “Tanzimat Dönemi Kamu Politikalarında Bir Aktör Olarak Bürokrasi”, **Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt: 6, Sayı: 1, 2015
- ERDOĞAN**, M. Murat; “Türkiye’deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum Araştırması”, **Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi**, 2014.
- ERDOĞAN**, M. Murat; **Türkiye’deki Suriyeliler**, 1.Baskı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2015.
- ERDOĞAN**; M. Murat, Yelda Devlet Karapınar ve Deniz Aydın, “Türkiye’nin Göç Politikası”, **Kamu Politikası: Kuram ve Uygulama**, Editör: Mete Yıldız ve Mehmet Zaid Sobacı, 1.Baskı, Adres Yayınları, Ankara, 2013.
- FERRİS**, Elizabeth; ve Diğerleri, “Suriyeli Mülteciler Krizi ve Türkiye Sonu Gelmeyen Misafirlilik”, **Brookings Enstitüsü**, Çeviren: Öznur Akçalı ve Diğerler, 2013.
- Geçici Barınma Merkezlerinin Kurulması, Yönetimi ve İşletilmesine Hakkında Yönerge** (2015), madde. 21, sayı: 23796.
- Geçici Koruma Yönetmeliği**, Sayı: 29153, Karar Sayısı: 2014/6883. Resmî Gazete 22.10.2014.
- Göç Terimleri Sözlüğü, Uluslararası Göç Örgütü (IOM)**
- GÖÇER**, İsmet ve Sertan Çınar, “Arap Baharının Nedenleri, Uluslararası İlişkiler Boyutu ve Türkiye’nin Dış Ticaret ve Turizm Gelirlerine Etkileri”, **Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt: 6, Sayı: 10, 2015

- GÖKÜŞ**, Mehmet; “Kamu Politikalarının Belirlenmesinde Bürokrasinin Rolü”, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı: 6, 2000.
- GÜÇER**, Mehmet Sema Karaca ve Bahadır Dinçer; “Sınırlar Arasında Yaşam Savaşı” Suriyeli Mülteciler Alan Araştırması, **USAK Sosyal Araştırma Merkezi**, USAK Yayınları, 2013.
- GÜL**, Hüseyin ve Aysun Yemen, “Türkiye’de Düşünce Kuruluşlarının Kamu Politikası Süreçlerindeki Rolü ve Etkisi”, **Kamu Yönetiminde Değişimin Yönü ve Etkileri**, 13. Kayfor Bildiri Kitabı, Konya, 2016.
- GÜLDALI**, Pelin Şatıroğlu; “Kayseri’de Yaşayan Eğitim Düzeyi Yüksek Suriyelilerin Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Sorunları: Toplumsal Kabul Ve Uyum Açısından Bir Değerlendirme”, **Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Yüksek Lisans Tezi, 2018.
- GÜLTAÇ**, Aylin Sinem, Pınar Yalçın Balçık, “Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Sağlık Politikaları”, **Sakarya Tıp Dergisi**, Cilt: 8, Sayı: 2, 2018.
- GÜNAY**, Enver, Dilek Atılgan ve Emine Serin; “Dünya’da ve Türkiye’de Göç Yönetimi”, **Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt: 7
- GÜNDOĞAR**, Sabiha Şenyücel ve Oytun Orhan, “Suriyeli Sığınmacıların Türkiye’ye Etkileri”, **Orsam-Tesev Raporu No:195**, 2015.
- GÜNEY**, Ülkü ve Nahide Konak; Bolu’da Suriyeli ve Iraklı Sığınmacılar Vatandaşlık ve Kaynak Dağılımı Temelinde Öteki Algısı, **Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi**, Cilt: 4, Sayı: 2, 2016
- İÇDUYGU**, Ahmet, Sema Erder ve Ömer Faruk Gençkaya; “Türkiye’nin uluslararası Göç Politikaları, 1923-2023”, **Koç Üniversitesi Göç Araştırmaları Merkezi**, 2014.
- KALAMAN**, Sefer, Ayşe Nesil Demir, Serhat Bolat; “Türkiye’deki Suriyeli Mültecilerin Bir Tehdit Unsuru Olarak Yazılı Basında İnşası”, **Uluslararası Hakemli İletişim ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi**, 2017.
- KAMER** Vakfı, “Suriyeli Mülteciler İhtiyaç Analiz Anketi”, <http://www.kamer.org.tr/>, (Erişim Tarihi: 10.01.2016)
- Kamu Denetçiliği Kurumu; Türkiye’de Suriyeliler - Özel Rapor**, (T.C. Kamu Denetçiliği Kurumu – Özel Rapor), Elma Teknik Basım Matbaacılık, Ankara, 2018.
- KAP**, Derya; **Suriyeli Mülteciler: Türkiye’nin Müstakbel Vatandaşları**, <http://www.ikv.org.tr/>, (Erişim Tarihi: 10.06.2016)

- KAYA**, İbrahim ve Esra Yılmaz Eren; “Türkiye’deki Suriyelilerin Hukuki Durumu”, SETA Yayınları, 1.Baskı, 2015.
- KIRAN**, Abdullah; “Arap Baharı, Suriye ve Demokratik Dönüşüm Beklentileri”, **Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt: 2, Sayı: 1, 2014.
- KIZIL**, Ömür, Cengiz Dönmez; “Türkiye’dek Suriyeli Sığınmacılara Sağlanan Eğitim Hizmetleri ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Bağlamında Bazı Sorunların Değerlendirilmesi”, **International Journal of Education Technology and Scientific Researches**, Cilt: 2, Sayı: 4, 2017
- KIZMAZ**, Zahir; “Suriyeli Sığınmacılar: Güvenlik Kaygıları ve Suç”, **Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt: 7, Sayı: 2, 2018.
- Kilis’in Coğrafi Özellikleri**, <http://www.kilis.bel.tr/>, (Erişim Tarihi: 10.06.2016)
- KOÇAK**, Yüksel ve Elvan Terzi, “Türkiye’de Göç Olgusu, Göç Edenlerin Kentlere Olan Etkileri ve Çözüm Önerileri”, **Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt: 3, Sayı: 3, 2012.
- KOYUNCU**, Ahmet; **Kentin Yeni Misafirleri Suriyeliler**, 1. Baskı, Çizgi Kitabevi, Konya, 2014.
- KOYUNCU**, Ahmet; “Yerel Halkın “Açık Kapı” Politikası ve Suriyelilere İlişkin Kanaatleri”, **Disiplinlerarası Göç ve Göç Politikaları Sempozyumu**, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul, 2015
- KÖKSAL**, Çetin, Tuğba Köksal ve Metin Köksal; “Suriyelilere Yönelik Bakış Açısı Ölçeği Geliştirme Çalışması”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt: 10, Sayı: 51, ss. 538-550
- KÖYÜSTÜ**, Sevda ve S. Pınar Mehel Tutuk; “Suriyeli Mültecilerin Karşılaştıkları Sorunlar ve Bunun Türkiye’ye Yansımaları”, **Atlas International Referred Journal on Social Sciences**, Cilt: 4, Sayı: 9, 2018.
- LEANING**, Jennifer; and Others, “Syrian Refugee Crisis: When Aid Is Not Enough”, **Correspondence**, Volume: 385, 2015.
- LORTOĞLU**, Ceylan; “Suriyeli Mültecilerin Misafir Olma Haline Misafirperverlik Hukuku ve Etiği Açısından Bakış”, **İnsan ve İnsan Dergisi**, Yıl: 4, Sayı: 11, 2017.
- MAZLUMDER**, “Kamp Dışında Yaşayan Suriyeli Kadın Sığınmacılar Raporu”, 2014.
- MORALI**, Gürkan; “Suriyeli Mülteci Çocuklara Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar”, **Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi**, Yıl:8, Cilt: 8, Sayı: 15, 2018.

- NACAĞ**, Osman; “Yeni Kamu Yönetimi ve Türkiye’de Kamu Politikalarının Oluşturulması”, **Doktora Tezi**, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2015.
- ORHAN**, Oytun; “Suriye’ye Komşu Ülkelerde Suriyeli Mültecilerin Durumu”, **Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi**, ORSAM Rapor No: 189, 2014.
- ÖNDER**, Zeynep Karal; “Türkiye’de İç Göç ve Kamu Politikaları İlişkisi”, **Doktora Tezi**, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018.
- ÖRSELLİ**, Erhan ve Zekeriya Bilici, “Suriyeli Sığınmacılar ve Türkiye’deki Sığınmacı Kampları”, International Conference on Management and Social Sciences, Proceeding Book, 17-19 Kasım 2018, İstanbul.
- ÖZDEMİR**, Erol; “Suriyeli Mülteci Krizinin Türkiye’ye Etkileri”, **Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi**, 2017.
- ÖZTÜRK**, Salih, Selen Çoltu, “Suriyeli Mültecilerin Türkiye Ekonomisine Etkileri”, **Balkan Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt: 7, Sayı: 13.
- ÖZTÜRKLER**, Harun; “Arap Baharının Ekonomik Analizi”, **Akademik Ortadoğu Dergisi**, Cilt: 8, Sayı: 2, 2014.
- ÖZTÜRKLER**; Harun ve Türkmen Göksel, “Suriyeli Mültecilerin Türkiye’ye Ekonomik Etkileri: Sentetik Bir Modelleme”, **Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi**, Rapor No: 196, 2015.
- ÖZYAKIŞIR**; Deniz, **Göç**, 1.Baskı, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, 2013.
- PAKSOY**; Saadettin, H. Mustafa Paksoy ve Erdal Alancıoğlu, “Küreselleşmenin Sosyo-Politik Etkileri: Arap Baharı”, **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt: 12, Sayı: 46, 2013
- PAYDAĞ**, Anı; “Küreselleşme ile Değişen Göç Kavramı: Yasadışı Göç ve Türkiye’de Adana İli Örneği”, **Yüksek Lisans Tezi**, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012.
- ROGERS**, Laueran and Selcuk R. Sirin; “The Educational and Mental Health Needs Of Syrian Refugee Children”, **National Center On Immigrant Integration Policy**, 2015.
- SAKAL**, Mustafa; “Siyasal Karar Alma Sürecinde Yer Alan Aktörler ve Roller”, **Dokuz Eylül Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi**, Cilt: 13, Sayı: 1, 1998.
- SAMADOVA**, Vefa; “Kamu Politikasında Rol Oynayan Sivil Aktörler”, **Göller Bölgesi Aylık Hakemli Ekonomi ve Kültür Dergisi**, Sayı: 51, Haziran, 2017.

- SANDUVAC**, Zeynep Türkmen; “Kamp Dışında Yaşayan Suriyeli Sığınmacılar İçin Durum Analizi Raporu”, **Mavi Kalem Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği**, 2013.
- SARIOĞLU**, Gülsün; “İstanbul Esenyurt’taki Suriyelilere İlişkin Medya Analizi”, **Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi**, Cilt: 2, Sayı: 1, 2019.
- SASAM**, “Suriyeli Mültecilere Vatandaşlık Verilmeli Mi?”, <http://sahipkiran.org/2016/07/05/suriyeli-multeciler-anketi/> (Erişim Tarihi: 15.09.2018).
- SAYIN**, Yusuf; Ahmet Usanmaz ve Fırat Aslangiri; “Uluslararası Göç Olgusu ve Yol Açtığı Etkiler: Suriye Göçü Örneği”, **Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi**, Cilt: 18, Sayı: 31, 2016.
- SOBACI**; Mehmet Zahid, **Kamu Yönetimi ve Siyaset Biliminde Karar Verme**, Editörler: Özgür Önder ve Fatih Kırışık, 1.Baskı, Orion Kitabevi, Ankara, 2012.
- ŞAHİN**, Mehmet, Özge Uysal Şahin; “Arap Baharının Türkiye Ekonomisine Etkileri”, **Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi**, Sayı: 23, 2014.
- ŞEKER**, B. Dilara, İbrahim Sirkeci ve M. Murat Yüceşahin; “Göç ve Uyum Süreci: Sosyal Psikolojik Bir Değerlendirme”, **London: Transnational Press London**, 2015.
- TAŞ**, Yunus, Selami Özcan ve Mahmut Küçükkoğlu; “Türkiye’de Bulunan Suriyeli Göçmenlerin Barınma ve İstihdam Sorunları”, <https://www.researchgate.net/> (Erişim Tarihi: 20.05.2019)
- TAŞ**, Hacı Yunus, Selami Özcan; “Suriyeli Göçmen Sorunlarının Sosyal Politikalar Bağlamında Analizi”, **HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi**, Cilt: 7, Sayı: 17, 2018.
- TEKİN**, Ferhat; “Kültürel Travma Olarak Zorunlu Göç”, **Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, Yıl: 2011, Sayı: 25
- TEPECİKLİOĞLU**, Ali Onur ve Elem Eyrice Tepeciklioğlu, “Teoriden Pratiğe: Suriye Krizi ve Uluslararası Toplum”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt: 70, No: 1, 2015
- TOSUN**, Salih; “Afet Yönetiminde Mülteci ve Sığınmacılara Yapılan Sosyal Yardımlar ve Hizmetler”, **Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Yüksek Lisans Tezi, 2017.
- TÜMEĞ**, Derya; “Türk Halkının Suriyeli Sığınmacı/Mülteci Algısı Mevcut Durum, Saha Çalışması ve Politika Önerileri”, **TÜRKSAM Yayınları**, 2018

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi
<http://www.mfa.gov.tr> (27.02.2018)

T.C. Dışişleri Bakanlığı Ekonomik ve Sosyal İşler Genel Müdürlüğü; **Yurtdışı Göç Hareketleri ve Vatandaş Sorunları**, 1973.

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, “**Ülkemize Sığınan Suriye Vatandaşlarının Barındıkları Çadırkentler Hakkında İnceleme Raporu 3**”, 24.Dönem 3.Yasama Yılı, 2013.

TUNÇ, Ayşe Şebnem; “Mülteci Davranışı ve Toplumsal Etkileri: Türkiye’deki Suriyelilere İlişkin Bir Değerlendirme”, **Tesam Akademi Dergisi**, 2015.

TÜMTAŞ, Mim Sertaç; “Toplumsal Dışlanmadan Vatandaşlık Tartışmalarına Suriyeli Kent Mültecileri”, **Akdeniz Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Sayı: 37, 2018.

Türkiye 1951 Cenevre Sözleşmesi’ni Sınırlama Olmadan Uygulamalı,
<https://www.amnesty.org.tr>, (Erişim Tarihi: 09.09.2016)

UÇAR, Ahmet ve Nilüfer Negiz, “**Yerelde Kamu Politikalarının Oluşumunda Yönetişim ve Katılımcılık: Isparta İncelemesi**”, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi CİEP Özel Sayısı, 2016

UNHCR, “**Türkiye’deki Suriyeli Mülteciler Sık Sorulan Sorular**”,
<http://www.unhcr.org.tr>, (Erişim Tarihi: 11.01.2016)

USTA, Aydın; “Kamu Politikaları Analizine Kuramsal Bir Bakış”, **Yasama Dergisi – 24**.

UZUN, Aytül; “Günümüzün Sosyal ve Ekonomik Sorunu Olan Suriyelilerin Mülteci ve Ekonomi Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi”, **Ankara Barosu Dergisi**, 2015/1.

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (2013), madde.61, sayı: 6458

YALÇIN, Cemal; **Göç Sosyolojisi**, 1. Baskı, Anı Yayıncılık, Ankara, 2004.

YAVUZ, Ömer; “Türkiye’deki Suriyeli Mültecilere Yapılan Sağlık Yardımlarının Yasal ve Etik Temelleri”, **Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt: 12, Sayı: 30, 2015.

YERLİKAYA, Hakan; “Kamu Politikalarının Oluşturulmasında Katılımcılık ve Bilgi İletişim Teknolojileri”, **Kalkınma Bakanlığı Bilgi Toplumu Dairesi, Planlama Uzmanlığı Tezi**, 2015.

YILDIRIMALP, Sinem; Emel İslamoğlu ve Cemal İyem “Suriyeli Sığınmacıların Toplumsal Kabul ve Uyum Sürecine İlişkin Bir Araştırma”, **Bilgi**, Cilt: 17, Sayı: 2, 2017.

YILDIZ Mete ve Mehmet Zahid Sobacı; **Kamu Politikası: Kuram ve Uygulama**, 1.Baskı, Adres Yayınları, Ankara, 2013.

YILDIZ, Özkan, “Türkiye Kamplarında Suriyeli Sığınmacılar: Sorunlar, Beklentiler, Türkiye ve Gelecek Algısı”, **Sosyoloji Araştırmaları Dergisi**, Cilt: 16, Sayı: 1, 2013

YILMAZ, Halim; “Türkiye’de Suriyeli Mülteciler – İstanbul Örneği”, **İnsan Hakları ve Mazlumlar İçin Dayanışma Derneği**, 2013.

YÜKSEL, Umutcan; Merve Nur Bulut ve Zerrin Mor, “Türkiye’de Bulunan Suriyeli Mülteciler” İnfografik Rapor, **Uluslararası Ortadoğu Barış Araştırmaları Merkezi**, 2014.

İNTERNET KAYNAKLARI

http://ahmetsaltik.net/arsiv/2012/06/Turkiyede_gocler_9.11.01.pdf (Erişim Tarihi: 05.05. 2019)

<https://www.amerikaninsesi.com/a/suriyeli-multecilerin-sosyoekonomik-durumu-egitim-hayatlarini-etkiliyor/4560080.html> (Erişim Tarihi: 24. 05. 2019)

<http://www.goc.gov.tr>> 2015 Yılı Türkiye Göç Raporu, (01.08.2016).

http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_tasar%C4%B1m_icler.pdf (Erişim Tarihi: 05. 05. 2019)

http://www.goc.gov.tr/files/files/03052014_6883.pdf (Erişim Tarihi: 03. 07. 2019)

http://www.goc.gov.tr/icerik/goc-tarihi_363_380 (Erişim Tarihi: 13. 05. 2019)

<http://www.mfa.gov.tr> (27.02.2018)

<https://www.goc.gov.tr> (Erişim Tarihi: 16.07.2019)

<http://www.acikders.org.tr/mod/resource/view.php?id=2782> (Erişim Tarihi: 08.03.2019)

<http://sgdd.org.tr> (Erişim Tarihi: 05/06/2019)

<http://www.sozluk.gov.tr> (Türk Dil Kurumu, Erişim Tarihi: 05.05.2019)

<https://studylibtr.com/doc/1931771/kamu-politikas%C4%B1-s%C3%BCrecinde-rol-oylayan-akt%C3%B6rler> (Erişim Tarihi: 10/03/2019);

<http://tdk.gov.tr> (Erişim Tarihi: 09/05/2019)

<https://www.sosyoloji.gen.tr/kamu-politikasi-analiz-araci-olarak-sosyoloji-ve-sosyoloji-calismalari/> (Erişim Tarihi: 08/03/2019)

EK-1 ANKET FORMU

İyi Günler;

Necmettin Erbakan Üniversitesi (Konya) Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı yüksek lisans programında “*Kamu Politikaları Açısından Türkiye'nin Göç Politikası: Suriyeli Sığınmacılar*” başlıklı bir tez çalışması yürütmekteyiz. Vereceğiniz cevaplar tamamen bilimsel amaçlarla kullanılacaktır. Bu yüzden isim yazmanıza gerek yoktur. İlginize teşekkür ederiz.

Doç. Dr. Erhan ÖRSELLİ
Necmettin Erbakan Üniversitesi SBF

Taha KAYALARLI
Yüksek Lisans Öğrencisi

Cinsiyetiniz	1() Erkek	2() Kadın
Yaşınız	1() 18-24 3() 35-44 5() 55 ve üstü	2() 25-34 4() 45-54
Medeni Durumunuz	1() Evli 3() Eşinden Ayrı	2() Bekâr
Eğitim Durumunuz	1() Okur-yazar 3() Ortaokul 5() Üniversite	2() İlkokul 4() Lise 6() Lisansüstü
Mesleğiniz	1() Devlet Memuru 3() İşçi 5() Ev Hanımı 7() Özel sektör çalışanı 9() Emekli 11() Serbest meslek	2() Çiftçi/Ziraatçı 4() Öğrenci 6() İşsiz/İş arıyor 8() Esnaf/Zanaatkâr 10() Tüccar/İş Adanı/ Sanayici 12() Diğer.....
Gelir Durumunuz	1() Alt Gelir Grubu 3() Üst Gelir Grubu	2() Orta Gelir Grubu
İkamet Edilen İl	:	
İkamet Edilen İlçe	:	

1. Sizce ülkemizdeki Suriyeliler sosyal anlamda dışlanıyor mu?

1() Evet 2() Hayır 3() Fikrim yok

2. Suriye'deki savaş ortamı bittiğinde Suriyelilerin kendi ülkelerine geri döneceklerine inanıyor musunuz?

1() Evet 2() Hayır 3() Fikrim yok

3. Suriyelilerle birlikte yaşamaya alışabildiniz mi?

1() Evet 2() Hayır 3() Fikrim yok

4. Sizce Suriyeliler Türkiye'ye uyum sağlama konusunda başarılı oldular mı?

1() Evet 2() Hayır 3() Fikrim yok

5. Türkiye'nin Suriyelilere karşı misafirperverliğini yeterli buluyor musunuz?

1() Evet 2() Hayır 3() Fikrim yok

6. Suriyeli sığınmacılar ile ilgili uygulanan politikalarda vatandaş görüşlerinin önemsendiğini düşünüyor musunuz?

1() Evet 2() Hayır 3() Fikrim yok

7. Suriyelilere sunulan kamu hizmetlerini yeterli buluyor musunuz?

1() Evet 2() Hayır 3() Fikrim yok

8. Suriyelilere vatandaşlık verilmesini nasıl değerlendirirsiniz?1() Destekliyorum, iyi olur
2() Kesinlikle verilmemeli
3() Şu an verilmemeli ama ileride tekrar değerlendirilebilir
4() Fikrim yok**9. Suriyelilerle ilgili geliştirdiğiniz tutumlarda medya etkili oluyor mu?**1() Evet, medya etkili oluyor
2() Hayır, medya etkili olmuyor
3() Fikrim yok**10. Suriyeli sığınmacılar ile ilgili en çok hangi kaynaklardan bilgi alıyorsunuz? (En çok üç tane işaretlenebilir)**1() Televizyon
2() İnternet
3() Gazete
4() Radyo
5() Kendi gözlemlerim yoluyla

Aşağıdaki ifadelere ne kadar katıldığınızı kutucuklara (X) işareti koyarak belirtir misiniz?		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
14	Suriyeliler ile ilgili uygulanan politikalar başarılıdır	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
15	Suriyeli sığınmacıların en başından beri Türkiye'ye kabul edilmeleri doğru bir adımdır	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
16	Suriyeliler ülkemizde güvenlik sorunu oluşturmaktadır	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
17	Suriyeliler ülkemizde adli suçlara karışmaktadır	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
18	Suriyelilerden rahatsız olmuyorum ve onlara yardım etmemizin bir insanlık görevi olduğunu düşünüyorum	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
19	Ülkemizin en önemli sorunlarından biri Suriyeliler sorunudur	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
20	Suriyeliler yoğun olarak yaşadıkları şehirlerimizde çevre sorunlarına neden olmaktadır	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
21	Suriyeliler ülkemizde ucuz iş gücü oluşturmaktadır, bu yüzden kendi vatandaşlarımız işsiz kalmaktadır	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
22	Suriyeliler ülkemizde kayıt dışı istidam edilmektedir	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
23	Suriyeliler bulunduğu semtte ev kiralının ve hayat pahalılığının artmasına neden olmaktadır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
24	Suriyeliler ülkemizde yerleştikleri şehirlerde ticari hayatın canlanmasını sağlamışlardır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
25	Suriyeliler düşük ücret düzeyinde çalışmaya razı olduklarından dolayı işverenler tarafından tercih edilmektedir	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
26	Suriyeliler şehirlerimizin sosyolojik yapısını olumlu etkilemektedir	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
27	Suriyeliler şehirlerimizin ekonomik ve ticari yapısını olumlu etkilemektedir	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
28	Suriyelilerin çalışma hayatına katılmaları yerel işsizlik oranımızı artırmıştır	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
29	Suriyelilere yapılan harcamalar ülke ekonomisini zora sokmaktadır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
30	Suriyelilerin yoğun olduğu şehirlerimizde Suriyeliler ile kendi vatandaşlarımız arasında kutuplaşma vardır, bu da şehirlerimizin sosyolojik yapısını olumsuz etkilemektedir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
31	Suriyeliler ile bir arada yaşamaktan memnunum	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
32	Suriyelilerin yerleştiği şehirlerde gerek vatandaşlarımız ve gerekse Suriyeliler sosyolojik olarak toplumsal kabul anlamında sorun yaşamaktadır	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
33	Suriyeliler ile ilgili politika üretme sürecinde vatandaşın da görüşleri dikkate alınmıştır	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
34	Türkiye'nin uyguladığı Açık Kapı Politikası baştan beri hatalıydı.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
35	Suriyelilerin ülkelerine geri dönmeleri gerektiğini düşünüyorum	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)